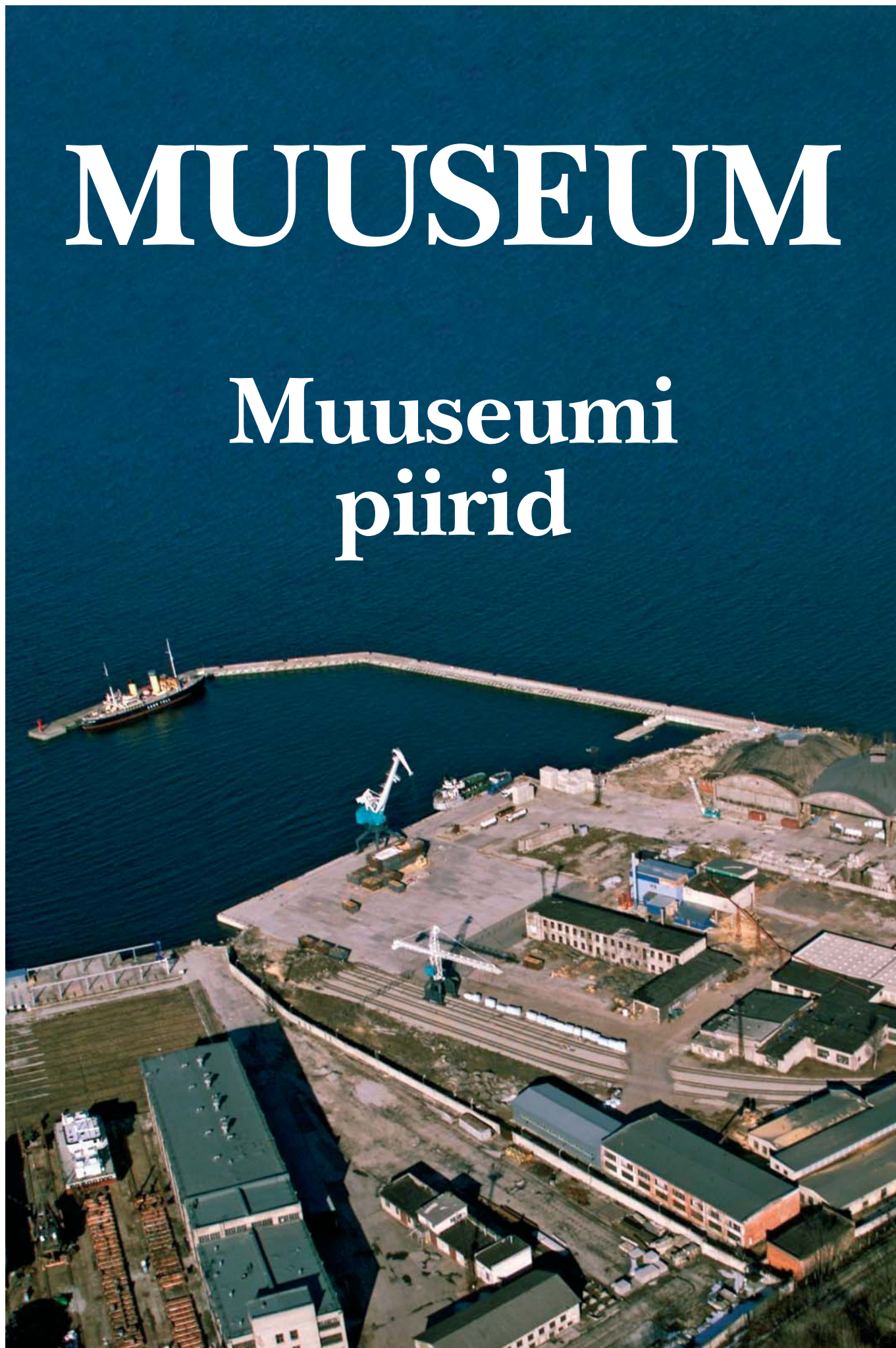

MUUSEUM

Muuseumi piirid

PEATOIMETAJA

Piret Õunapuu
Piret.Ounapuu@erm.ee

TEGEVTOIMETAJA

Heli Nurger
heli.nurger@gmail.com

TOIMETAJA

Ivi Tammaru
Ivi.Tammaru@erm.ee

TOIMETUSE KOLLEGIUM

Piret Õunapuu, Marge Rennit,
Aivar Põldvee, Tiina Abel,
Mariann Raisma

TÕLGE

Tiina Mällo

KÜLJENDUS

Ivi Tammaru

KUJUNDUSMAKETT

Kristjan Mändmaa, Indrek Sirkel

TRÜKIKODA

Triip

Trükitud FSC sertifikaadiga paberile
looduslike õlide ja vaikude baasil
valmistatud värvidega. ©Triip

ISSN 1406-3484

ESIKAANEL:

Vaade Lennusa-
damale
FOTO: Külliki
Rooväli

TAGAKAANEL:

Eesti Rahva
Muuseumi sõber
mihklipäeval
Raadil
FOTO: Anu AnsuPEATOIMETAJALT

Piret Õunapuu

Kohe lõppev aasta on muuseumidele möödunud piiride kompamise tähe all. Nii või teisiti on see küsimus päevakorral olnud. Narvas toimunud X Eesti muuseumide festivalil oli see peateema ja ka ajakirja käesolev number on püüdnud sellest lähtuda. Kust lähevad muuseumi piirid – enam ammu ei pruugi muuseum olla vaid asjad vitriinis ja teised hoidlas. Ka meie ajakirja kaanepilt on heaks näiteks, kuidas mere ja maa piirile tuleb meremuuseum. Läti kolleegid on püüdnud oma muuseumidele piire seada ehk siis saada selgust, mis on ja mis ei ole muuseum. Sellest oli juttu Narva festivalil ja ühtlasi saab lugeda ka käesolevast ajakirjanumbrist. Laiemad piirid muuseumidele annab Peter van Menschi materjalile toetudes Mariann Raisma. Muuseumide piiride, nende ületamise sobilikkuse ja sobimatuse üle arutletakse veel mitmeski loos.

Laulupeomuuseumi avamisel kuulutas kultuuriminister välja, et 2009. aasta on muuseumiaasta. See tähendab, et muuseumidel tuleb huvitav ja toimekas aeg ning ettevalmistusaega on jäänud häbematult vähe. Kõigil meil on mees teatriaasta, seda teati siis ja mäletatakse praegu. Latt on seatud väga kõrgele ja see on muuseumitöötajatele tõsine väljakutse. On küll moodustatud muuseumiaasta toimikond, kuid on selge, et selle aasta saame huvitavaks ja meelde jäävaks teha vaid kõik koos. Hoolimata sellest, et juba tükk aega on meie internetilehekül-

jel www.muuseum.ee avatud foorum, kuhu on oodatud huvitavad mõtted, ettepanekud ja arvamused muuseumiaasta kohta, on tulemus kesine. Vaadake ise! Praegu on tagumine aeg hakata mõtlema, kuidas oma muuseumis seda aastat tähistada. Kahtlemata tuleb ka suuri, kõiki muuseume puudutavaid üritusi. Kindlasti on meile vaja uut ja head Eesti muuseumide tutvustavat trükist. Hädasti on meile endile vaja korralikku teoreetilist kaas-aegset museoloogialast kogumikku.

Muuseumiaasta mõte on tuua muuseumid rohkem nähtavale, tutvustada lisaks näitustele meie töö kõõgipoolt ning muuseumitöötaja huvitavat ja seiklusrikast elu. Loomulikult peab see olema ka aasta meile endile, mitte ainult töö ja vaev, vaid ka lust ja rõõm.

Ajakirja Muuseum järgmise numbriga teema on „Muuseum ja sõbrad“, selle märgiks sammubki käesoleva numbriga tagakaanel väike vapper Eesti Rahva Muuseumi sõber, silt rinnas ja nägu rõõmus.

PÄEVATEEMA

MUUSEUMI PIIRID	LK 5
— AIVAR PÖLDVEE —	
MUUSEUMI PIIRID KAASAEGSEL MÄLUMAASTIKUL	LK 8
—MARIANN RAISMA —	

LUUBI ALL

KUIDAS TEENIDA MUUSEUMI OMATULU EETILISI PIIRE ÜLETAMATA?	LK 14
— MERIKE LANG —	
IDEAAL JA REAALSUS	LK 18
Eesti tehnikamuuseum ja Järva-Jaani vanatehnika varjupaik – kas liialt erinevad?	
— MAIRO RÄÄSK —	
ARUTLUS TEHNIKAMUUSEUMI TEEMAL	LK 21
— URMAS DRESEN —	

MÕÕDUPUU

MUUSEUMIDE ATESTEERIMINE	LK 22
Läti kogemus	
— JANIS GARJANS —	
KULTUURIPÄRANDI VALDKONNA SPETSIALISTID JA NENDE KUTSEOSKUSED	LK 26
Pilk tehtud tööle ja tulevikumõtted	
— ÜLLE KRUIUS —	
KONSERVAATORI KUTSE OMISTAMISEST	LK 28
— PIIA HARVONEN —	
— KRISTE SIBUL —	

NÄITUSED

NARVAS VÕISTLESID TAAS NÄITUSED	LK 29
— MERIKE TOOMAS —	
ÜHE NÄITUSE SAAMISLUGU	LK 31
Eesti Meremuuseumi näitus “Vormi võlu – Eesti mereväe vormid 1920–1940”	
— RUTH RISTMÄGI —	
LITSIVABA MEREVÄGI?	LK 33
— TANEL MAZUR —	
NÕUKOGULIK LÄHETUS ELLU – NOORTE SUVEPÄEVAD EESTI NSVs	LK 34
— TERJE ANEPAIO —	
— ANU JÄRS —	
— ELLEN VÄRV—	
EMOTSIOON	LK 37
— JAAN SOPLEPMANN —	
“MUUSEUMITEATER” TARTU KUNSTIMUUSEUMIS	LK 38
Eve Kiileri probleeme tõstatav fotonäitus	
— REELI KÕIV —	

IKKAGI INIMENE

KUI MUUSEUM, SIIS MEREMUUSEUM	LK 41
Intervjuu meremuuseumi direktori Urmas Dreseniga	
— PIRET ÖUNAPUU —	

AJA LUGU

SETO TALUMUUSEUM AASTAL 2007	LK 45
— LAINE LÕVI —	

**Hermanni
kindlus – Narva
Muuseum**

**FOTO: Urmas
Veersalu**

MUSEUMI PIIRID

— AIVAR PÖLDVEE —

EESTI MUSEUMIÜHINGU JUHATUSE LIIGE

Eesti üheks kirjanduslikuks sünonüümiks on saanud „piiririik“. Narvat, kus tänava sügisel peeti kümnendat korda muuseumide festivali, tunneme kui piirilinna. Eks ole piiririigi piirilinn sobiv paik aruteluks muuseumi piiridest: just nii kõlas tänavuse seminari teema. Alljärgnev mõtisklus põhineb seminari sissejuhatuseks peetud ettekandel.

Püüame piiritleda ja taas defineerida muuseumi kui nähtust, kui fenomeni. Meenutades vene isemõtteleja Kozma Prutkovi fundamentaalset järeldust: „Ei saa hõlmata hõlmamatut“, ei pruugiks me ka muuseumi piiride asjas olla ülemäära optimistlikud. Aga proovida tuleks ikka. Sest üheks võimaluseks jõuda asja tuumani on paradoksaalsel kombel hoopis tuumast eemaldumine – piiride kompamine. Õnneks on meile appi tulnud ka külalised piiri tagant. Nii et ma usun, meil on siiski lootust! Eeskõne ülesandeks ei ole küsimustele vastamine, vaid probleemidele osutamine. Püüan seega märkida maha mõned esialgsed piiripostid, mida me koos kas kinnistama või nihutama hakkame.

Kui laialt levinud ja visalt püsiva tavaarusaama järgi on muuseum koht, kus hoitakse vanu asju, millele langeb vaikselt aegade tolm

ja mida valvavad soojades sussides kuivetonud vanainimesed – tukastavad onklid ja sukka kuduvad tädikased. (Esimene kõrvalepõige: sukka kuduvat muuseumitädi nägin läinud kevadel näiteks Prantsusmaal.) Informeeritumad teavad ka, et muuseumis on veel ka teist liiki töötajaid, keda nimetatakse teaduriteks või varahoidjateks. Need on sootud ja luitunud kangete prillidega nohikud, justkui metsakuivad puud, mis millegipärast pole veel oma kännult langenud. (Teine kõrvalepõige: umbes säherdune arvamus oli muuseumitöötajast ka minu naisel, kui me tuttavaks saime.) Seiskunud aeg, kuivus ja tolm on märksõnad, mis sellist ettekujutust iseloomustavad. Meie siin muidugi teame, kui kaugel on äsjakirjeldatu tegelikkusest...

Muuseumiajalugu Eestis ulatub kahe sajandi taha, Euroopas veel oma paarsada aastat kau-

Aivar Põldvee

gemale. See tundub olevat päris soliidne eluiga ühe kultuurinähtuse jaoks. Aga kui me vaatleme muuseume kui elusorganisme, siis märkame üllatusega, et seisaku ja kõdunemise asemel toimub sellel maastikul kiire kasv ja mitmekesisustumine. Kasv ja mitmekesisustumine iseloomustavad aga noort ja arenevat, seega ka elujõulist ja sigimisvõimelist organismi, ehk laiemas plaanis – muutustes olevat ökosüsteemi. *Kasv ja mitmekesisustumine* ongi kaks peamist märksõna, millel ma tahan põgusalt peatuda.

Kui meil kaks sada aastat tagasi oli raeapteeker Burchardi erakogu *Mon Faible* Tallinnas ning kunstimuuseum ja looduskabinet Tartus ülikooli juures, siis kaheksa aastaga on muuseumide arv Eestis kasvanud üle kaheksa (on nimetatud koguni numbrit 250). Kuipalju neid täpselt on, ei tea vist isegi muuseumiõunik. Aga see teeb keskmiseks juurdekasvuks rohkem kui üks muuseum aastas, mis on muidugi petlik number nagu kõik keskmised, kasvõi näiteks vabariigi keskmine palk, mida ka muuseumitöötajatele ikka ja jälle lubatakse. Kui 19. sajandil tekkinud muuseumid saame üles lugeda veel enam-vähem kahe käe sõrmedel, siis 20. sajandi esimesel poolel algab Eestis muuseumide arvu kiire suurenemine, mis sajandi teisel poolel sarnaneb juba plahvatusel. Viimastel aasta(kümne)tel möödub vaevalt kuu või paar, mil me ei kuule uue muuseumi loomisest. Sellist kasvu kirjeldab pigem geomeetriline kui aritmeetiline progressioon. Aga sarnane juurdekasvutempo iseloomustab ju ka inimkonda tervikuna – see ei tähenda, et ma julgeksin hakata ennustama muuseumide arvu Eestis saja aasta pärast. Kunagi 19. sajandil ennustati New

Yorgis, et uuel sajandil ummistab linnatänavad hobusesõnnik, kuna kõiksugu hobuveokite arv kasvas lausa talumatu kiirusega.

Kasv ei iseloomusta üksnes muuseumide arvu, vaid muuseumid võtavad ka üha rohkem ruumi. Nähtus oli hästi tuttav juba Burchardile, kelle kirju lihavõttemuna ühes hiina oopiumipiibuga mahtus esialgu ära kirjutuspuldi laekasse. Viie aasta pärast tuli kasvav kollektsioon paigutada eraldi inglise laekasse, kaks aastat hiljem kolme laekaga kummutisse, veel viis aastat hiljem osteti roheline kaleviga klaaskapp ning lõpuks ehitas apteekrihärä raeapteegi pöönigule välja eraldi toa. 1822. aastal, s.o 185 aastat tagasi, korraldas Burchard Mustpeade majas esimese avaliku antikviteetide ja harulduste näituse Eestis. (Kolmas kõrvalmärkus: 2006. aastal korraldati Eestis kesk- ja maakonnamuuseumides kokku 410 näitust.) Rangelte piiratud hoidlapind ja pidevalt kasvav museaalide arv on kõigi Eesti muuseumide argipäev. Alles sai KUMU valmis, kui juba kostis kurtmist, et hoidlapinda napib. Ja ega pole seal ka näitusepinnaga ülemäära laiutada. Selgus hoopistükki, et kaasaegne kunst vajab lausa omaette muuseumi.

Juba ammu ei mahu muuseumid ära muuseumihoonetesse. Museaalseteks on muutunud vanad majad, mis kantakse kokku vabaõhumuuseumidesse, koguni terved talud, külad ja linnaosad oma muinsus- ja miljööväärtuslikus asupaigas ning üha enam ka maastikud. Kultuurimaastikud. Ruumiprobleemi klassikaline lahendus on uute muuseumihoonete ehitamine. Uute muuseumihoonetega pole Eestit aegade jooksul just eriti õnnistatud, mistõttu on seni veel üsna harv hädakisa, et muuseumid laiutavad liialt ja „võtavad ruumi ära” näiteks kinnisvaraarenduselt. Aga jää on ometigi liikuma hakanud. Ruumiprobleemi lahendamiseks ei leevendata mitte üksnes ruumipuudust, vaid luuakse ka uus ruum arhitektuurilise sise- ja väliskeskonna mõttes. Ja selle poolest astuti KUMUga väga suur samm edasi. Uus kuvand muuseumist teeb nüüd tasapisi tänuväärset tööd rahva ja ka poliitikute peades. Latt on tõstetud kõrgele, piire on avardatud. Teine märgilise tähendusega uus muuseumihoone on tulemas. ERM Tartus. Teame, et paljudes maailma maades on rahvusmuuseumid olnud omamoodi identiteedi piiritulpadeks, millega kaasnes ühtlasi võimas arhitektuuriline manifestatsioon muuseumihoone näol. Eesti vasteks võiks siin olla Estonia teatrimaja. Meie maarahva esimene muuseum leidis aga asupaiga sakste häärberis. XXI sajandil saab Eesti Rahva Muuseumi hooneks kunagise nõukogude pommituslennukite stardiraja pikenduseks rajatav maamärk. Noorte välismaa arhitektide kujundatud *landart*'i objekt, mida võiks olla tore vaadata ka lennukilt. Lahkunud härrasrahva pärand täidetakse uue (see tähendab vana) sisuga, seda me oskame.

Aga kui me vaatleme muuseume kui elusorganisme, siis märkame üllatusega, et seisaku ja kõdunemise asemel toimub sellel maastikul kiire kasv ja mitmekesisustumine. Kasv ja mitmekesisustumine iseloomustavad aga noort ja arenevat, seega ka elujõulist ja sigimisvõimelist organismi, ehk laiemas plaanis – muutustes olevat ökosüsteemi.

Museaalide, näituste ja tervete muuseumide kolimine virtuaalruumi olgu siinjuures üksnes mainitud, et minna edasi mitmekesistumise teema juurde. Öieti tuleks enne teemavahetust küsida – kas pole mitte muuseumide vohamine ja laiutamine juba muutumas anomaaliaks, kasvajaks kultuuri organismis? Vastan kohe, et minu arvates veel mitte. Nii nagu me peame liigirohkust ökosüsteemide ja kultuurilist kirevust maailmakultuuri tervise üheks mõõdupuuks, monokultuursust aga ohtlikuks, tuleb ka muuseumide arvu kasvuga kaasnevad mitmekesistumist pidada positiivseks. Sõnadega mängides nimetan siinkohal piiritusemuuseumi ja piirivalvemuuseumi kui näiteid muuseumi piiridest. Ja lisan samas vaimus maanteemuuseumi ja muuseumraudtee, rääkimata teemuuseumist, millist küll Eestis pole, aga laias ilmas Hiinast Inglismaani küll ja küll. Muuseumi maa ja taeva vahel käsitleb põhjalikumalt meie külaline Peter van Mensch Hollandist. Teame, et lisaks maa ja taeva vahelisele ruumile jätkub muuseumi ka maapõue – Eestiski tegutseb kaevandusmuuseum. Mitmekesistumine ei iseloomusta muuseumi mitte üksnes sisuliselt, teemavaliku ja spetsialiseerumise poolest, vaid ka majandamis-, haldamis- ja juhtimisvormidelt. Positiivseid kogemusi saame nimetada eelkõige seoses sihtasutustega.

Olen eelnevas ehk liigagi sageli kasutanud võrdlust loodusega. Kultuur on ju ometi midagi sellist, mida me oleme harjunud loodusest eristama või koguni loodusele vastandama. Looduses valitsevale iseregulatsioonile, vohamisele või kärbumisele seab kultuur vastu väetamise, kastmise, harvendamise, tagasilõikamise, sordiretuse ja umbrohutõrje, kui kasutada agrikultuuri oskussõnu. Sedasama näeme tegelikult ka kultuuripõllul, mille ülemkärneriks on kultuuriminister. Ilmselt ei peaks me muuseumi siiski võrdlema põllu või kapsaaia, mille eesmärgiks on saagirohkus. Ega ka mitte pelgalt aida või keldriga, kuhu saak kogutakse. Miskipärast tundub mulle, et kultuurielu otsustajad ja rahastajad ei suuda või ei taha muuseumide puhul tõmmata piiri nii-öelda kultuuri ja looduse vahele. Tegemist oleks justkui veidrate taimede või hübriididega, mis ei sobi hästi ei kapsaaeda ega ka puhta kunsti liivakasti. Nii ei ole muuseumidel oma eraldi rida KULKAs ega ka oma lehekülge kultuurilehes Sirp. Omamoodi õige kah – ega kunstimuuseum pole ju kunst või muusikamuuseum muusika, veel vähem on piiritusemuuseum piiritus...

Ehk sobib muuseumide puhul paremini võrdlus pargi- või rohtaia, mis on olemuslikult rohkem metsa kui kultuuri poole asjad. Muidugi leidub ka pargikujunduses erinevaid lähenemisviise – tunneme ajaloost nii prantsuse kui inglise stiilis parke. Ja siis veel pioneeride ja lõbustusparke, viimasel ajal luuakse kõikjal

Uus ja huvitav ei pruugi sündida mitte keskuses, vaid perifeerias, seal, kus ristuvad ja segunevad erinevad kunstivaldkonnad, laiemas mõttes keeled ja kultuurid, mingis mõttes ka turg ja tsirkus.

veeparke. Kas, kuidas ja mil määral looduslikku iseregulatsiooni lubada, suunata või piirata, on aktuaalne küsimus ka muuseumimaastikul. Kas „metsik” muuseum on muuseum? Või mis on see miski, mis temast muuseumi teeb? Näiteks metsamuuseum Sagadi mõisas ja ürgmets Järveljal (metsakaitseala aastast 1924) tunduvad esmapilgul väga vastandlikud nähtused, aga veidi järele mõeldes leiame, et nad ajavad tegelikult üsna sama asja. Justkui ringjoone kaks kaugeimat punkti, mis asuvad kõrvuti. Võime ka küsida, kus muuseum lõpeb, mis on see viimane piir, mille tagant algab määramatus, mis ei ole enam muuseum. Kas oleks võimalik defineerida mittemuuseumi? Kuidas muuseumi akrediteerida? Lätis on selle probleemidega juba aastaid tegeletud ning sealne kogemus on kindlasti ka meile õpetlik.

Lõpuks tahan rõhutada, et muuseumid pole kindlasti mitte esmajoones minevikunähtus, vaid väga elav ja arenev kultuurivaldkond, mida ootab ees põnev ja lootusrikas tulevik. Seda peegeldab ka publikuhuvi kasv. Tahtmata tegeleda ennustamisega, millises suunas muuseumid arenevad, soovitan ma taas pöörata pilgud piirialadele. Uus ja huvitav ei pruugi sündida mitte keskuses, vaid perifeerias, seal, kus ristuvad ja segunevad erinevad kunstivaldkonnad, laiemas mõttes keeled ja kultuurid, mingis mõttes ka turg ja tsirkus. Ega me ei tea ju veel, mis paistab piiri tagant, või kas kunagi saame rääkida hoopis piirideta muuseumist. Aga meie kõik saame siin olla kaasärääkijateks ning miks mitte ka teenäitajateks, sest meie hoida on üks hindamatu kompass. See on mälu.

MUUSEUMI PIIRID KAASAEGSEL MÄLUMAASTIKUL

— MARIANN RAISMA —

EESTI AJALOOMUUSEUMI ARENDUSDIREKTOR
EESTI MUUSEUMIÜHINGU JUHATUSE LIIGE

Muuseumi mõiste piirid laienevad üha enam ning püüavad hõlmata pärandikultuurist järjest suuremat osa. Selle positiivsena tunduva muutuse kõrval kuuleb ka kriitikat, et muuseumi kui institutsiooni kriis on viinud selleni, et ei teata enam, mis muuseum on. See tähendab, et tuleb taas tähelepanu pöörata muuseumi põhialustele.¹

Mariann Raisma

Muuseumi roll on olla mingi sootsiumi identiteedi ühendaja, säilitaja ja looja. Seepärast pole ehk ka liig suurustlev väita Tomislav Šola sõnadega, et muuseum on inimliku teadvuse laiendamise tee, mis suurendab võimalusi mõista pärandit. Kõige üldisemalt on muuseumi eesmärgiks avardada teadmiste hulka ja kvaliteeti ning aidata mõista erinevusi eri ühiskondades ja kultuurides ehk lühidalt – harida inimesi väärtustama.

Ümbritseva mõistmiseks ja säilitamiseks eksisteerivad juba sajandeid erinevate nimedega institutsioonid, mida ühendab sarnane eesmärk. Samas tegeldakse viimastel aastakümnetel üha enam ühiskonnas eksisteerivate mäluasutuste piiritlemisega ja uute piiride loomisega.

UUED MUUSEUMIPIIRID

20. sajand on kujundanud välja uued muuseumi piirid, seda nii institutsiooni aegruumis, struktuuris, tegevustes, näituse kujundusprintsipiides kui muuseumitöötaja kuvandis. Alljärgnevalt peatuksin mõningatel uutel, muuseumi identiteeti laiendanud süsteemidel, mis on 20. sajandi teisel poolel kujunenud pärandikultuuri olemuslikuks osaks.

Kindlasti tuleb nimetada minevikuga tegelevaid ning pärandit ja kaasaega, ka tulevikku ühendavaid institutsioone – erinevaid teadus- ja kunstikeskusi. Nn paramuuseumidel puudus algselt kollektsioon, traditsioonilise muuseumi klassikaline element, ent nad korvasid seda uute lähenemisviisidega pärandile, millest kujunes hiljem ka paljude muuseumide pärisosa.

¹ Teema analüüsil on aluseks võetud Peter van Menschi ettekanne, mille ta pidas Narva muuseumide festivalil 25. septembril 2007 ning vastav peatükk tema doktoritööst.

Uued keskused pakkusid muuseumidele võimalust luua seoseid kaasajaga, suhestuda atraktiivselt ja interaktiivselt minevikuga, luua uusi võimalusi möödajärgi avastamiseks, rõhudes dialoogile ning hariduslikkusele. Lääne ühiskonna museoloogilises paradigmas olid just taolised 1960.–1970. aastatel toimunud muutused need, mis löid aluse tänase sotsiaalse, kaasava ning integreeriva muuseumi tekkeks.

20. sajandil on loodud ka palju museaalseid institutsioone, mille keskmeks on keskkond. Kui traditsioonilise muuseumi keskpunktis on objekt, siis uute museaalsete väärtustega vabamalt mängivate muuseumide identiteedis muutus järjest olulisemaks sõnumi edastamise meetoodika. Analüüsides erinevat tüüpi keskusi, siis kõige klassikalisem – vabaõhumuuseum on loodud ümber kollektiooni ning kunstlikult taasloodud olustik loob võimalikult tõetruu keskkonna ka ümbritsevale autentsele pärandile endale.

Pärandikeskus, vastupidi pole kujundatud mitte niivõrd ümber kollektiooni, vaid kesken- dub teemale. Olulisim on kogu keskkonnaga edastatav lugu, mis pärast panustatakse kõige enam atmosfääri loomisele, mille kaudu peaks toimuma atraktiivne harimine ning meelela- hutus. Üks mõjukamaid selles ringis on Jorvik Viking Centre Yorkis, mis muutis olulisel määral pärandiga tegelevate asutuste identiteeti ning avas uusi võimalusi minevikku kogeda. Kunagise viikingiasula kohal loodud totaalne rekonstruk- sioon AD 975, 25. oktoobril kell 17.30 annab edasi nii tegevused, lõhnad kui helid, luues täiusliku mineviku etenduse. Selliste rekonst- ruktsioonide puhul püsib aga alati küsimus representatsiooni kvaliteedist ning mineviku tõest.

Eriti tõstatub viimane veel ühe pärandiga tegeleva atraktsioonitüübi – teemaparkide puhul. Teemapargid on loodud ümber emot- sioonide ja eriliste sündmuste, mille keskmeks on külalastaja. Paljud teemapargid on selgelt sidu- nud oma ainese ka ajaloo, kuna see annab tegevustele usaldusväärse raamistuse. Siiski on teemapargil ja muuseumiekspositsioonil Robert A. Baroni sõnutsi põhimõtteline erine- vus – teemaparkide ekspositsioonid püüavad ignoreerida probleeme, mis võiks segada nende selgelt edastatavat sõnumit. Ses mõttes on nende eesmärgiks taastugevdada stereotüüpe, millega kaasneb sageli ka ajaloo lihtsustamine – ele- gantselt elimineeritakse paljud muuseumi jaoks olulised küsimused.

Samas on see valdkond, kus piiri tõmbamine on sageli raske – ka muuseumides tegeldakse tihtilugu just ülalpool kirjeldatuga ning „taas- luuakse” reaalsust, konstrueeritakse kogemusi, emotsioone, sest on teada, et seda ootab publik. Traditsioonilise muuseumi, pärandikeskuse ja teemapargi idee vahelised teinekord vägagi

tihedad seosed tõstatavad taas küsimuse piiride määratlemise võimalikkusest ja vajadusest.

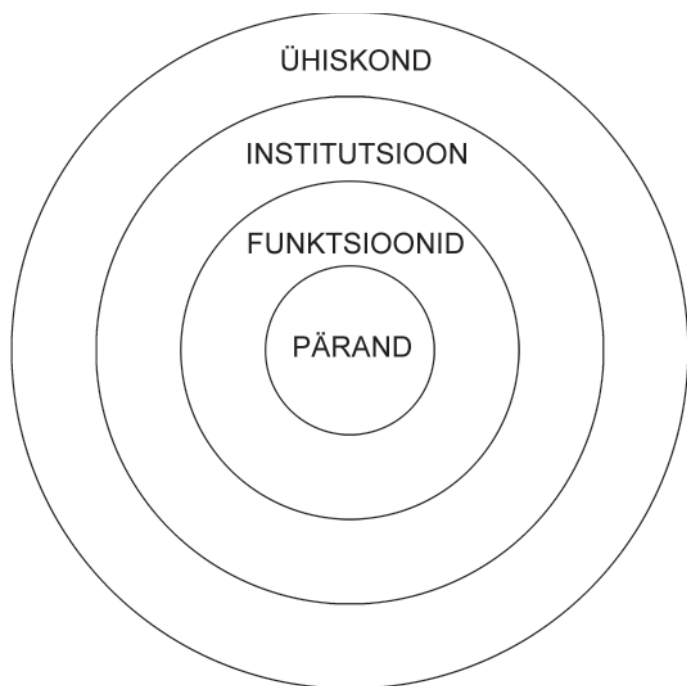
Muuseumi uuendamistahtest ja uue sot- siaalse sidususe leidmise vajadusest lähtudes käis *Muséologie Nouvelle*'i liikumise üks juht- figure Hugues de Varine 1970. aastate alguses välja ökomuuseumide idee. Muuseumi piire laiendav ökomuuseum (*ecomuseum*) pidi saama vahendiks, mis kannaks kohalikku identiteeti, traditsioone ning oskusi. Tegevus, mis põhineb kogukonna ehedal elul ja kogemusel, aitab tra- ditsioonil elavana säilida. Külalastajagi pole mitte ainult neutraalne vaatleja, vaid osake kollektiivse identiteedi ja mälu loomisprotsessist. Sellele lisaks tekkisid ökonomuuseumid (*economuseum*), mille eesmärgiks oli elava traditsiooni jätkusuut- likkus traditsiooniliste toodete ja tegevuste osas. Mõlemad neist, kuigi iseseisvatena mitte üliedu- kad, toimivad erinevate traditsiooni- ja käsi- töökeskuste ning -muuseumide vormis tänases pärandikultuuris jõuliselt edasi. Kõikide ülalmai- nitud pärandiga tegelevate institutsioonitüüpide puhul rõhutatakse muuseumi üht olulisimat ideed olla sidujaks mineviku ja oleviku vahel, see tähendab – olla jätkusuutlik.

MUUSEUMI JÄTKUSUUTLIKKUS

Ka Peter van Mensch rõhutas oma Narvas pee- tud ettekandes, et kaasaegse muuseumi üheks olulisimaks märksõnaks on jätkusuutlikkus. James A. Goslingi järgi väljendub see vastutuses, ühiskonna investeringutes, finantsilises järjepi- devuses, ümbritseva jätkusuutlikkuses ning olu- lisuses. Loomulikult, kui muuseum on ühiskon- nas oluline, on ta ka elujõuline. Küsimus ongi, kuidas muuta muuseum ühiskonnas võimalikult relevantseks. Selle tagamine võib sisaldada muutusi, mis võivad teinekord olla radikaalsed. Muuseumide osas võivad muutusi põhjustada näiteks esemete buliimia, uus pärand, kogemus- majanduse rolli tõus, veebikeskkonna olulisus või uus moesõna „kultuuripluralism”. Kõik need

**Narva muuseu-
mide festivali
esinejad Peter
van Mensch
(paremal) ja
Janis Garjans
Jaanilinna kind-
luse taustal**

**FOTO: Mariann
Raisma**

**Museoloogia
baasdiagramm
Peter van
Menschi järgi**

märksõnad peegeldavad järjest aktuaalsemaks muutuvaid suundi, millega muuseumid tänapäeval tegelevad. See tähendab, et jätkusuutlikkus eeldab muuseumide parameetrite ja paradigmade ümbermõtestamist.

Kui võtta aluseks Peter van Menschi museoloogia baasdiagramm (vt joonis), siis kõigil neljal kategoorial on ajaloolised, sotsiaalsed, institutsionaalsed ja professionaalsed piirangud, millest tuleb teinekord muutuste tegemiseks vabaneda.

MUUSEUMI DEFINITSIOONIDEST

Alustagem mõistest „muuseum”. Renessansist kuni 19. sajandini kasutati terminit „muuseum” enamasti kogude kohta, 18.–19. sajandil hakkas sõna olema enam seotud hoone kui kollektsiooniga. Tänapäeval kasutatakse muuseumi defineerimisel enim mõistet „institutsioon”. Muuseumi ei eristata teistest mitte niivõrd juriidilise staatuse, vaid nende suhte kaudu objektide säilitamise, uurimise ja kommunikatsiooni. Esile tõstetakse hariduslikku külge, millele lisandub teaduse funktsioon – muuseumi määratlemisel kasutatakse adjektiive nagu „avalik”, „kultuuriline” ja „akadeemiline”.

Muuseumi kui institutsiooni võib tõlgendada väga kitsalt kui ka äärmiselt avaralt, hõlmates selle märksõna alla suurema osa tänasest musealiseeritud keskkonnast. Kenneth Hudsoni sõnutsi saab muuseumi mõistet laiendada lausa erinevate kultuuriruumide tasandini, mis võimaldab muuseumi käsitleda kogu väärtusliku ajaloolise keskkonna sünonüümina.

20. sajandi II poolel on erinevad muuseumiühingud ning -organisatsioonid tegelenud muuseumi mõiste defineerimisega ehk selle abil muuseumi piiride määratlemisega. Järgnevalt on küsimuse all kaks põhilist teemat – milliste kategooriate abil muuseumi määratletakse ning kui avar peaks muuseumikontseptsioon olema?

Kõige enam kasutatav on tänapäeval ICOMi muuseumidefinitsioon (2001), mis on kujunenud üldisemalt lausa muuseumi sünonüümiks: *Muuseum on asutus, mis ei taotle majanduslikku*

**Mariann Raisma
ja Peter van
Mensch vestle-
mas Narva muu-
seumide festivali
vastuvõtul**

FOTO: Kalev Saar

kasu, tegutseb pidevalt, on ühiskonna ja selle arengu teenistuses ning üldsusele avatud, kogub, säilitab, uurib, vahendab ning eksponeerib inimese ja tema elukeskkonnaga seotud materjale teaduslikel, hariduslikel ja meelelahutuslikel eesmärkidel.

1946. aasta, ICOMi loomisaasta definitsioon kõlab hoopis teisiti: *Sõna „muuseum” hõlmab kõiki publikule avatud kolleksioone, põhinegu need kas kunstilisel, tehnilisel, teaduslikul, ajaloolisel või arheoloogilisel materjalil, kaasates ka loomaaedasad ning botaanikaedasad, ent mitte raamatukogusid, välja arvatud need, kus hallatakse püsivaid näituseruume.*

1956. aastal on muuseumide definitsiooni täpsustatud, juurde on lisatud funktsioonid, nagu näiteks säilitamine, uurimine, eksponeerimine. Esile tuuakse, et avalikke raamatukogusid ja arhiiviasutusi, mis haldavad püsivaid eksponeerimisruume, aga samuti ka botaanika- ja loomaaedasad tuleb pidada muuseumideks.

1961 on muuseumi kategooriasse lisatud ka avatud ajaloolised monumendid, ajaloolised ja arheoloogilised mälestusmärgid, samuti looduskaitsealad. Alates 1970. aastate keskpaigast on lisandunud ka teaduskeskused, planetaariumid ja konserveerimislaboratooriumid; viimastes muuseumidefinitsioonides ka muuseumiorganisatsioonid, *non-profit* kunstigaleriid ja kultuurikeskused.

Muuseumidefinitsioonides peegeldub järkjärguline muuseumi idee avardamine, mis võimaldab soovi korral muuseumi nimetuse juurde lisada pea kõikidele erinevatele pärandi ja kultuuriga tegelevatele asutustele. Soovis markeerida kõiki pärandi ja mälu tegelevaid organisatsioone kandma üht peamist sõnumit ja koondnimetust võib kõnelda muuseumi selgest tahtest oma positsioone pärandimaastikul järjest enam laiendada.

Teine teema, mis puudutab muuseumi piiritlemist, on definitsioonide ülesehitus ja sõnum. Kõige levinum, ICOMi muuseumidefinitsioon on alates 1974. aastast, mil loodi praeguse formuleeringu esimene variant, muutunud kirjeldavast definitsioonist ettekirjutavaks standardiks. Seda õpitakse pähe ning kasutatakse poliitike rakendamiseks, ent samas kaasneb sellega ka järjest suurenev rahulolematuse.

ICOMi definitsioon lähtub omaniku, mitte kasutaja ehk külastaja vaatepunktist.

Tavaliselt on definitsioonil kaks poolt – sisu ja eesmärk. ICOMi definitsiooni puhul on põhitähelepanu sisul ning eesmärgid on sekundaarsel positsioonil. Sellist tüüpi definitsioonid on kirjeldavad ja normatiivsed ehk ettekirjutavad – milline üks institutsioon peab välja nägema.

Kas muuseumi defineerimisel peaksime esmajärjekorras lähtuma tema funktsioonidest või eesmärkidest? Võrreldes ICOMi kaanonit Suurbritannia Muuseumiühingu muuseumidefinitsiooniga (2002), tuleb välja ka erinevus: *Muuseumid võimaldavad inimestel kolleksioone avastada*

Varasemates ICOMi definitsioonides on muuseumi tõlgendatud enam säilitamiseks ja kogukonna teenindamiseks mõeldud institutsioonina, mitte niivõrd teadusorganisatsioonina. Alles 1974. aastal lisati definitsiooni peamiste funktsioonide hulka teadustöö, põhjendades muuseumide järjest olulisemat rolli teadusasutustena.

inspiratsiooni saamiseks, õppimiseks ja nautimiseks. Muuseumid on institutsioonid, mis koguvad, kaitsevad ja teevad kättesaadavaks esemed ja loodusloolised objektid, mille on ühiskond neile hoida usaldanud. Sellise definitsiooni puhul on lähtutud esmajoones eesmärkidest, muuseumi üldisemast mõttest ning alles seejärel kirjeldatakse neid tegevusi, mille abil sihtideni jõutakse. Meenutagem, kuidas muuseumid ise oma missiooni abil ennast määratlevad, kas eelkõige oma funktsioonide või oma eesmärkide kaudu ning miks see nii on. Muuseumi tulevik seisneb selles, kuidas ta oma eesmäärke avardab ja piiritleb.

MUUSEUMI FUNKTSIOONID

Muuseume määratletakse kõige sagedamini just tema funktsioonide kaudu. Ka nende analüüs võimaldab meil rääkida muuseumide piiridest. Tegevused on enamasti, nii nagu see on ka ICOMi definitsioonis, esitatud nn kronoloogilises järjekorras alates objekti omandamisest kuni eksponeerimiseni. Varasemates ICOMi definitsioonides on muuseumi tõlgendatud enam säilitamiseks ja kogukonna teenindamiseks mõeldud institutsioonina, mitte niivõrd teadusorganisatsioonina. Alles 1974. aastal lisati definitsiooni peamiste funktsioonide hulka teadustöö, põhjendades muuseumide järjest olu-

Muuseumide tulevik seisneb oma piiride laiendamises, kuid seda peab tegema teadlikult ja targalt. Oluline on mõtestada uuesti muuseumi eesmärk ning alustada sealt. Muuseum peab olema eriline ja eristuv, mis võib tähendada ka kardinaalseid muutusi. Ent need on paratamatud. Muuseum pole staatiline museaal, mis kulgeb muutumatuna üle aegade.

lisemat rolli teadusasutustena. Viimane muutus oli samuti üheks peegelduseks eelnevate aastate diskussioonile muuseumi rolli ja muuseumiprofessiooni üle.

Kaasaegsete mäluasutuste põhifunktsioonid on suhteliselt sarnased – seda näeb ka näiteks Briti muuseumispetsialisti Kathy Gee 1995. aastal loodud tabelist, kus erinevate pärandiga tegelevate institutsioonide samalaadilisi tegevusi liidab üks selgelt ühine toiming – see on interpretatsioon.

Lisaks prioriteetsetele tegevustele on muuseumile järjest enam lisatud funktsioone, mis nihutab küllastaja muuseumi objekti enda juurest kontekstuaalse muuseumiidee suunas. See trend rõhub lisaks kommunikatiivsusele ka kvaliteetsemale külaliste teenindamisele – järjest enam tegeldakse tervikliku kogemuse loomisega. Veelgi enam, see on märksõna, mille abil saab näha selgelt uusi trende ka muuseumi identiteedis, mil elamuse taotlus ning teeninduse roll on teinekord kujunenud olulisemaks kui sisu. Samas näitab see selgesti uusi suundumisi muuseumimaastikul – kui muuseum tahab olla konkurentsivõimeline kultuurikeskus ning võistelda teiste meelelahutuskeskustega, siis peab ta kasutama ka samasugust metoodikat kui teised publikuga tegelevad institutsioonid.

PÄRAND – MÄLUMAASTIKU TUUM

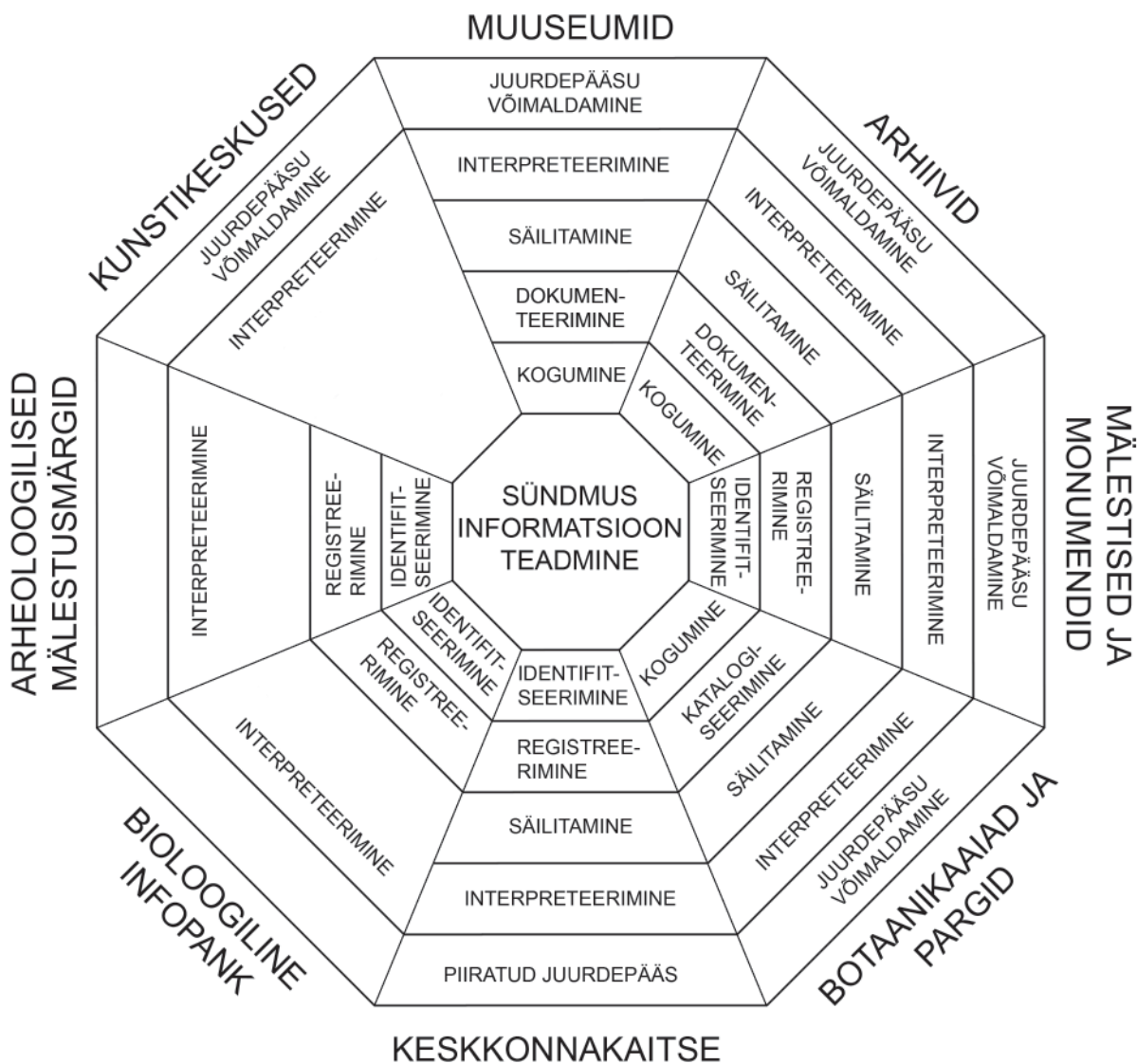
Pärand, muuseumi olulisimaid hindamiskategooriaid, on museoloogilise baasdiagrammi süda. Praegune ICOMi definitsioon on pärandi defineerimise osas väga üldsõnaline, määratledes seda kui „inimeste ja nende keskkonna materiaalsed tõendusmaterjali”; sageli kasutatakse ka mõisteid „kollektsioon” või „objekt”. Enamasti on need määratlused hinnangulised ja väga üldsõnalised, mis ei võimalda muuseumidel eristuda teistest pärandiga tegelevatest institutsioonidest. Ja kas peakski?

Kathy Gee tabeli keskmes kasutatud märksõnad nagu sündmus, informatsioon ning teadmine on kategooriad, mis ühendavad kõiki erinevaid pärandiinstituutseid ning mis annavad edasi seda sõnumit, mis ka muuseumide puhul on olulisim – see on mitte niivõrd objekt ise, vaid informatsioon. See on ka võtmeks, mille kaudu tulevikus saab erinevaid pärandiasutusi ühise nimetaja alla panna. Need kategooriad on baasiks uut tüüpi institutsioonidele, millel võiks olla tänases ühiskonnas tähendust. Meenutades, ka eelpoolmainitud uued pärandiga tegelevad institutsioonid keskenduvad oma tegevuses informatsiooni säilitamisele ja eelkõige edastamisele, seda muidugi väga erinevates vormides. Järgides museoloogia baasdiagrammi, on tarvilik leida oma tegevustes sidusus kahe äärmise ringi ehk siis pärandi ja ühiskonna vahel – luua loominguline dialoog, mis seob mineviku kogemuse kaasaegsete vajadustega.

Muuseumist rääkides on oluline luua talle selline raamistus, mis võimaldaks tal olla osa laiemast pärandikeskkonnast, tänasest mälu- maastikust. Ja teha seda ainulaadsel viisil. Üks võimalus, millest rääkis oma ettekandes Peter van Mensch, on teadlik kogude profileerimine ehk oma muuseumi piiritlemine kogude kaudu. Kogude arendamine tähendabki tegelikult kogude profileerimist, mis võib viidata nii museaalide hulga suurendamisele kui vähenemisele. Idee asemel „midagi ei lähe kaotsi” peaks toimuma kogu identiteedi muutus, mis võib tähendada ka osalist kogudest loobumist.

KAS MUUSEUMIL ON TULEVIKKU?

Muuseumitõlgendusi on kümneid ja kümneid: muuseum kui varakamber, kool, laboratoorium, katedraal, kultuurikeskus, teater, kalmistu, atraktsioon... Eks kõik need märksõnad kompavad omal moel muuseumi piire. Muuseumide tulevik seisneb oma piiride laiendamises, kuid seda peab tegema teadlikult ja targalt. Oluline on mõtestada uuesti muuseumi eesmärk ning alustada sealt. Muuseum peab olema eriline ja eristuv, mis võib tähendada ka kardinaalseid muutusi. Ent need on paratamatud. Muuseum pole staatiline museaal, mis kulgeb muutumatuna üle aegade.

Virtuaalkeskonnad, multidistsiplinaarsed või integreeritud muuseumid, teemast lähtuvad institutsioonid, teisi analoogseid mäluasutusi kaasavad, *in situ* pärandialasid või erinevat tüüpi kollektioone hõlmavad asutused on kaugenenud traditsioonilisest muuseumiideest. Taolised võrgustiku põhimõttel toimivad institutsioonid on aga muuseumide üks võimalik ellujäämisstrateegia. Seda näeb ka reaalses elus – erinevate pärandiga tegelevate institutsioonide vahel on toimumas lähenemine, sarnased on nii vajadused, tegevused kui kommunikatiivne metoodika, samuti infotehnoloogia.

Tähtis pole mitte niivõrd muuseum kui kategooria, kui võrd hästi toimiv mälu maastik koos institutsiooni(de)ga, mis aitavad seda säilitada ning väärtustada. Ükskõik, kuidas neid pärandi-institutsioone kutsutakse, peab nende tegevuse aluseks olema eetika, vastutus ning professionaalsus. Kuidas muuta hülgaslik möödaniku inimlik kogemus kasutatavaks tarkuseks ja õppida, miks, kuidas ja kellele seda pakkuda, selleks on vajalik koostöö erinevate minevikuga tegelevate institutsioonide vahel. Mnemosyne on ju kõikide mäluasutuste ema.

KASUTATUD KIRJANDUS

Robert A. Baron, *Theme parks and museums. – Museum-L discussion. 20.9.1995.*

ICOM definitions. http://icom.museum/hist_def_eng.html.

Peter van Mensch, *Museums between heaven and earth. Current trends – future realities. Ettekanne 24.9.2007 Narvas.*

Peter van Mensch, *The museum definition. – Towards the methodology of museology. Phd Thesis. Zagreb, 1992. http://www.muuseum.ee/et/erialane_areng/museoloogialane_ki/ingliskeelne_kirjand/p_van_mensch_towar.*

Tomislav Šola, *The General Theory of Heritage. – Zbornik radova „Tezakovi dani“. Zagreb, 2002. Ingliskeelne tõlge.*

Pärandiinstituutide põhitegevuste tabel Kathy Gee järgi

KUIDAS TEENIDA MUUSEUMIS OMATULU EETILISI PIIRE ÜLETAMATA?

— MERIKE LANG —
EESTI VABAÕHUMUUSEUMI DIREKTOR

Et vastata pealkirjas esitatud küsimusele, mis peaks algatama diskussiooni kaasaegsete muuseumide tegevuse kohta, pean alustama „eetika“ definitsiooni määratlusest. Eetika on üldine uurimus sellest, mis on väärtuslik ja tõeliselt oluline. See on uurimus elu mõttest ja sellest, mis teeb elu elamist vääriavaks. Eetika on võimukeel ja tööriist, mis teostub kultuuris, aga toimib abstraktsemal tasandil. Eetika tuleneb eluvaatelistest veendumustest, mis üldistatuna annavad teatud kultuuriruumile mõõtmed. Nende alusel tehakse otsustusi võimuvahekorradest – kas demokraatlikest või hierarhilistest hoiakutest lähtuvalt; eluhoiakutest – kas riski või kontrolli põhimõtteid eelistades; isikutest – kas kollektivistlikest või individualistlikest seisukohtadest lähtudes; soolisusest – kas naiselikke või mehelikke hoiakuid eelistades. Eetika algab konfliktist, mil võib öelda, et väärtused on sassis või siis leidub neid, kes tahavad neid vastavalt omapoolsetele väärtushoiakutele sassi ajada. Samas algab eetika vabadusest.

Eetikas hinnatakse kas tegu, toimingu laadi ehk motiivi (s.o deontoloogiline teooria); toimingu tagajärge ehk tulemust (s.o teleoloogiline teooria) ja iseloomu ehk inimest (s.o vooruste teooria). Nende teooriate kasutamine on eri maadel erinev. Saksa-Pantsuse kultuuriruumis on tähtsaim tegu, angloameeriklastele tulemus ning Skandinaavia kultuuriruumis inimene. Vastavalt sellele on erinev ka käitumine ja moraal. Eesti ühiskond on endasse haaranud kõike ja seepärast on siinsed väärtused ja neid järgiv käitumine visklev ning konflikti õhutav.

Tegelikult sisaldabki artikli pealkiri konflikti. See viitab hüpoteesile, et omatulu teenimine muuseumis on konfliktne, kuna sellise eesmärgi saavutamiseks seotud tegevused kalduvad olema mitte-eetilised. Erilise kahtluse all on siin suure omatulu protsendiga riiklikud muuseumid ja loomulikult ka sihtasutused. Otsekui oleks opereerimisevorm ja -stiil see, mis määrab eetilise. Kuid kas omatulu teenimata jätmine on eetilise kui selle teenimine? Leiame vastuseid ICOMi muuseumide eetikakoodeksist.

Koodeks ei pea omatulu teenimist eetikavastaseks. Vastupidi, ta paneb juhtorganile eetilise kohustuse arendada kõiki muuseumi tegevuse aspekte (§ 2.1 ja 2.3). Tähtsaim, mida peab järgima, on tulundustegevuse vastavus muuseumi kui institutsiooni üldisele mittetulunduslikule iseloomule ning tegevusjuhisele, mis eristaks selgelt teadmistekeskse tegevuse kasumit toovast tegevusest, ning et see arendaks muuseumi ja selle kogude tundmist. Samuti ei või kasumliku tegevuse tagajärjel kahjustada muuseumi kogud (§ 2.2 ja 2.11). Nii võibki väita, et omatulu teenimisest hoidumine ja kasumlikkust tagava tegevusjuhise puudumine on ebaeetiline ehk muuseumide eetikakoodeksit ignoreeriv. Siit võiks järeldada, et on ebaeetiline müüa või

Merike Lang

**Tele2 perepäev
3. juunil 2007.
Tele2 poolt
täismahus spon-
soreeritud avalik
kliendipäev,
kus vabaõhu-
muuseumi kõik
talud hakkavad
ajaloolises kon-
tekstis elama.
Sponsorreklaam
on lubatud
päeva tutvusta-
vatel lehtedel ja
lastele jagatava-
tel õhupallidel**

**FOTO: Eesti
Vabaõhumuuseum**

SIRVILAUAD

SOOME MUUSEUMIPÄEVAD KUOPIOS

— Aivar Pöldvee —

22.–24. mail peeti Kuopios Soome Muuseumiliidu 84. aastakoosolek ja toimusid üleriigilised muuseumipäevad. Võrreldes Eestiga, saaksime sarnase ürituse liites igakevadised muuseumitöötajate päevad ning Narva festivali seminariosa. Erinevuseks on mõistagi traditsiooni pikkus (*Museoliitto* asutati juba 1923. aastal), organisatsiooni ülesehitus ja kandepind (muuseumiliidu liikmeiks on muuseumid) ning rahalised võimalused.

Tänavused loengud ja mõttevahetus olid koondatud pealkirja „Muuseumid – identiteet ja hea elu“ alla. Esimesel päeval kõnelesid soome ajaloo professor Matti Klinge ja religioonialoolane Kenneth Ritzén Uppsalast teemal „Muuseumid identiteedi kujundajana“. Teisel päeval esinesid ettekannetega inglise museoloog Nigel Fergusson ja professor Jussi Kauhanen Kuopiost, teemaks „Muuseumid ja hea elu“. (Meenutame, et dr N. Fergusson esines 2003. aastal loenguga ka Eesti muuseumijuhtidele.) Seejärel jätkus töö rühmades: „Muuseumid ja hea elu“, „Identiteet ja kogud“ ning „Muuseumifenomen ja fenomenimuuseum“ (Kuopio linnamuuseumi 100 aasta juubelinäituse „Aeg“ põhjal). Arutelust tehti seminari lõpul kokkuvõtted.

Esitleti „Muuseumitöötaja käsiraamatut“ (koost. Jaana af Hällström), mille kirjastas Muuseumiala ametiühing. Raamat on abiks kõigile muuseumides töötavatele inimestele töösuhet puudutavates küsimustes. Juttu oli veel teisestki raamatust – nimelt kuulutati välja algatus „Soome muuseumiajaloo“ koostamiseks. Lisaks tutvustati DVD-le salvestatud õppematerjali „Avatud ukсед“, mis valmis Euroopa Liidu programmi „Kultuur 2000“ raames (koordinaator Tapani Sainio Muuseumiametist). Tegemist on viie riigi muuseumide ühisprojektiga parandamiseks inimeste, sh erivajadustega külastajate ligipääsu kultuurivaradele.

Üheks palju kasutatud märksõnaks Kuopio kokkutulekul oli „strateegia“. Strateegiaid on koguni kaks: esiteks „Soome Muuseumiliidu strateegia 2007–2013“ (vt <http://www.museoliitto.fi>) ja teiseks „Muuseumiala kultuuri ekspordi strateegia 2007–2012“, mille elluviimiseks on kavandatud 540 000 eurot.

Toimusid meeolulad vastuvõttud Kuopio kunstimuuseumis ja linnamuuseumis ning pidulik õhtusöök Scandic hotelli restoranis, järelepidudest rääkimata. Kolleegide külaskäike ootasid lahkesti kõik Kuopio muuseumid ning ürituse põnevaks finaaliiks olid ekskursioonid Põhja-Savo maakonnas.

Lõpetuseks mõned arvud. Soome Muuseumiliidus on 2007. aastal palgal kümme inimest.

Elame ajal, kus sisuliselt kõrgkultuuri produktina loodud muuseumid on tänapäeva mõistes kõrgkultuurist huvitatute vaateväljast kaugenenud ja on oma loomuselt surutud laiade masside teenistusse.

pakkuda ühiskonnale muuseumi *know how*'d ja teenuseid alla selle tegeliku omahinna, olles turu survet ja piiratud ressursse arvestades sunnitud tegema kvaliteedi arvelt allahindlusi. Muuseumide eetikaga vastuolus olev on aga sellise kasumi tekitamine, mida ei kasutata konkreetse organisatsiooni ja tema tegutsemise toetamiseks, vaid isikliku kasu saamiseks. Viimases ollakse meil harjunud kahtlustama juhtorgani mingeid kasumiahneid püüdlusi. Kahjuks unustatakse aga ära üks levinumaid isikliku kasu tahke – see on muuseumile kõlvatu konkurentsi pakkumine (§ 5.2 ja 5.3). Siia valdkonda kuuluvad tegevused, kus saadakse isiklikku materiaalselt kasu tegevustest, mis kuuluvad muuseumi valdkonda, kuid pakkudes teenust eraettevõtjana, jäetakse muuseum vastavast tulu teenimise võimalusest ilma.

Järgnevalt peaks mõtlema, mida mõista eetiliste piiride all. Muuseumide eetikakoodeks on tulemuspõhine dokument, mis hoolitseb kindlalt pärandi säilivuse eest, kuid ei dikteeri töö protsessi ega saavutamise metoodikat. Samas on määratud standard, mille märksõnadeks on täpsus, ausus, objektiivsus ja teaduslik põhjendatus (§ 2.9). Need on muuseumide sisulise töö suhtes kehtivad eluvaatelised veendumused ja meie kultuuriruumi mõõtmed ning siin ongi piirid, mille ületamist võiks lugeda mitte-etiiliseks ja eiramist ebaetiiliseks. Millest siis aga küsimus ja pidevad konfliktid?

Probleem võib seisneda just veendumustes ja nende paljususes ühiskonnas, mille traditsiooniliste väärtushinnangute loomulik areng ja jär-

Memme-taadi päevad 9. juunil 2007 Eesti Vabaõhumuuseumis. Üritus, mis sisult ja vormilt ületab museo- loogilised piirid (käsitöötoodete müük kõikidel taluõuedel ja toodete riputamine eksponaatnahtonetele, ekspositsiooni sisu ja ajastuga mitte haakuvad etteasted), kuid on aasta programmidest eluröömsaim ja oma tervik- eesmärgidelt eetiilism

FOTO: Eesti Vabaõhumuuseum

jepidevus on olnud katkestatud. Eetikakoodeksi § 2.10 ei luba kahjustada muuseumi eesmärke ja kogukonna huve, kuid kuna viimased toetuvad väga paljuski inimeste hoiakute erisustele ja hariduslikust taustast tulenevatele veendumustele, siis viitab konflikt konsensuse puudumisele ja oma eesmärkide selge sõnastuse puudumisele.

Ma näen paljusid vastuolusid ka muuseumi kui institutsiooni arenguga seostuvalt. Elame ajal, kus sisuliselt kõrgkultuuri produktina loodud muuseumid on tänapäeva mõistes kõrgkultuurist huvitatute vaateväljast kaugenud ja on oma loomuselt surutud laiate masside teenistusse. On ju püsiekspositsioonide mõte olla arusaadav mitte piiratud sihtgrupile, vaid võimalikult laiale vaatajaskonnale. Üksnes väga vähesed muuseumid saavad lubada endale tõeliselt sihtgrupikesket tööd, kus teiste olemasolu ei peeta oma tegevuse mõttes oluliseks. Harjumuspärasem on siiski lai esindatus. Ei tahaks seda veel päris massikultuuri teenimiseks nimetada, kuid midagi sarnasust siiski. Siin tekibki konflikt: muuseumid ei taha tunnustada oma massikultuuri esindatust ning ei soovi/ oska/saa mängida kaasaegse massikultuuri reeglite järgi. Seda pole veel nõus aktsepteerima ka laiem traditsioonide järgiv kultuuriruum. Nii ongi muuseumidel lihtsam varjuda mittetulunduslikuse kilbi taha, kannatada vapralt kriitikat nii eriala dogmaatikutel kui vabameelsetel arendajate poolt.

Saan aru, et lugejad ootasid kirjutajalt kindlaid näiteid, mil tulu teenimine muuseumis on olnud eetika vastane. Mina ei oska näiteid ülalnimetatutest rohkem tuua, sest olen veendunud, et muuseumitöö ei ole seotud dogmadega. Kui konkreetne ettevõtmine toimub kindlail eesmärkidel, need on avalikkusele ausalt teavitatud, kui on tagatud kõrge erialane professionaalsus, konkreetse muuseumi huvid ja maine kaitse ning tegevus on viidav hariduslikke kaalutlusi silmas pidades kooskõlla muuseumi poolt väljaõeldud sihtgrupi tasemega, olles samas huvitatud selle taseme tõstmisest, siis peaksid eetilised piirid võimaldama hirmuta teha väga palju ja huvitavat. Pigem olen veendunud, et meie muuseumid võiksid olla palju julgemadki. Iseasi on muidugi, kas selleks on piisavalt ressursse. Kahjuks pole minu pädevuses öelda, millal lõpeb Eesti Vabariigis selline ebaetiline olukord.

Riik toetab Muuseumiliitu 233 500 euro ehk rohkem kui 3,65 miljoni krooniga (32% tulust), liikmemaksudest loodetakse saada 95 700 eurot, koolitustuludest 163 700 eurot, muudest tuludest (projektid, trükised jne) 138 400 eurot. Kokku on Muuseumiliidu tänavuse eelarve tulupool 631 300 eurot ehk 9,878 miljonit krooni. Kuludest 46% läheb personalile, 21% koolitusele, 15% valitsemis- ja üldkuludeks, 15% teavitus-, turundus- ja kirjastustegevuseks, 3% projektidele jm.

TALLINNA LINNAMUSEUMI JUUBELIAASTA

— Kalmar Ulm —

Käesoleval aastal tähistatakse Tallinna Linnamuuseumi asutamise seitsmekümnendat aastapäeva. Linnamuuseumi sünnipäevaks peetakse 15. detsembrist, sest just 1937. aasta sellel kuupäeval kinnitas tollane linnavolikogu muuseumi põhimääruse projekti. Tähtpäeväüritused Linnamuuseumis kulmineerusid 3. detsembril teaduskonverentsiga, mille eesmärgiks oli muuseumi teadustegevuse ja tulevikuplaanide tutvustamine üldsusele. Lisaks ettekannetele esitleti konverentsil Linnamuuseumi aastaraamatut, uut kunstikogumikku ja vastvalminud juubelimarki. Konverentsipäeva lõpul avati näitus teemal „Kui apteeker oli arsti kokk ehk meditsiinist vanas Tallinnas“.

2008. aasta suurim väljakutse on aga ilmselt seotud Linnamuuseumi ühe filiaali, suurtükitoru Kiek in de Kõkiga. Tornist saab alguse uus maaalune käigutunnel, mis ühendatakse ajalooliste Rootsi ja Ingeri bastionikäikudega. Täiesti uus on bastionikäikudesse kavandatud ekspositsioon, mis esimeste kavade kohaselt hõlmab tuhandeaastast ajavahemikku Tallinna linna ajaloo (1219–2219) ja on suunatud pilguga tulevikku.

TARTU AVATI MUUSEUM LAULUPIDUDEST

19. oktoobril avati Eesti ühes kirevama ajaloo ja seltsimajas ja eesti teatri sünnipaigas laulupidude traditsioonile pühendatud laulupeomuuseum. Tartu Laulupeomuuseum ulatub läbi Jaama 14 asuva, värskest renoveeritud ajaloolise maja kolme korruse, millest esimesel asetseb eesti laulupidudele keskenduv ekspositsioon, teisel aga üritustesaal, kus muu hulgas mängitakse läbi sügise Suveteatri etendust „Romeo ja Signe“. Kolmandal korrusel asub hoones aastakümnete jooksul tegutsenud seltside, näiteks Vanemuise seltsi, Eesti Kirjameeste Seltsi ja Eesti Üliõpilaste Seltsi ajalugu ja eesti teatri saamisluugu tutvustav näitus „Teatri sünd“.

IDEAAL JA REAALSUS

EESTI TEHNIKAMUUSEUM JA JÄRVA-JAANI VANATEHNIKA VARJUPAIK – KAS LIIALT ERINEVAD?

— MAIRO RÄÄSK —
EESTI MAANTEEMUUSEUM

Vajadusest Eesti päris oma tehnikamuuseumi järele on palju räägitud, aga erinevatel põhjustel on sedalaadi algatus jäänud tänaseni realiseerimata. Häid eeldusi ning vajalikku oskusteavet tehnikamuuseumi loomiseks kannavad vanasõidukite huvilisi koondavad ühingud nii Lõuna- kui ka Põhja-Eestis.

Kesk-Eestis Järvamaal asuv Järva-Jaani vanatehnika varjupaik on vanasõidukite klubidega võrreldes täna mõnevõrra kehvemas seisus just sõidukite olukorra poolest. Ka puuduvad vanatehnika varjupaiga nimistust niinimetatud hitteksponaadid: luksuslimusiinid ja teised tehnika maailma haruldused. Kuid teatava allajäämise hitteksponaatide võrdluses kompenseerivad vanatehnika varjupaiga mehed oma igapäevase tegevusega, mis teeb neist olulise nähtuse Eesti tehnikapärandi hoidmisel ja säilitamisel.

Järva-Jaani kohalike pritsimeeste muuseumist aja jooksul välja kasvanud soov hakata koguma nõukogudeaegseid liiklusvahendeid käivitus tõsisemalt kõigest kolm aastat tagasi. Põhjust selleks andis pritsimeestele varjupaiga peremehe Tuve Kärneri sõnul asjaolu, et tuletõrjemuuseumi kogude hulk enam ei suurenenud, midagi huvitavat saada ei olnud ja nii otsustatigi tegevusala laiendada. Kõigest kolme aastaga on varjupaika jõudnud 246 erinevat sõidukit. Sellest 90% on saadud annetuste teel. Nii lühikese ajaga kogutud ülisuur eksponaatide kogus näitab vahest kõige ilmekamalt vajadust spetsiaalse tehnikamuuseumi järele. Küsimusele varjupaiga tänase positsiooni kohta Eesti tehnikaajaloo tutvustamisel jääb Tuve Kärner napsõnaliseks ning lisab, et selle kohta on väga raske hinnangut anda. Samas rõhutab ta, et varjupaiga meeskond tunneb tõsist heameelt võimaluse üle anda vaneemale põlvkonnale mõjuv põhjus vanade aegade meenutamiseks. Tähtsusetuks ei peeta noorema generatsiooni kurssi viimist palju aastaid tagasi kasutusel olnud tehnikaga. Täpset külastajate statistikat varjupaigal ei ole, kuid hinnanguliselt pakub T. Kärner aastaseks külastusnumbriks ümmarguselt 4000 inimest. Kuna varjupaiga näol on tegemist eraalgatusliku ettevõtmisega, saab see oma igapäevase tegevuse planeerimisel arvestada kahe peamise finantsallikaga: eraisikute, ettevõtete ja asutuste annetused ning omatulu. Vanatehnika varjupaika külastades piletit ostma ei pea. Selle asemel saavad inimesed teha varjupaigale annetusi. Üsikkülastajate annetuste osatähtsus on siiski võrdlemisi tagasihoidlik. Uute eksponaatide soetamiseks on varjupaiga auto-moto internetifoorumi liikmed teinud mitmeid edukaid rahakogumisaktsioone. Omatulu tuleb varjupaigale peamiselt ekskursioonide ja ürituste korraldamisest, tehnika rendist ning teistest teenustest.

Nagu juba mainitud, on varjupaiga põhieesmärk koguda ja kogutut külastajatele tutvustada. Varjupaik on algusest peale end väga selgelt defineerinud kui kohta, kus kogutakse Nõukogude Liidus ja sotsialismimaades toodetud sõidukeid ja haagiseid ning eksponeeritakse neid sellises olekus nagu nad kogujateni jõudsid. Eksponaatide säilivus lubatakse sealhulgas tagada võimaluste piires. Varjupaiga missiooni võtab Tuve Kärner kokku järgmiselt: „Kui me hetkel

Mairo Rääsk

Järva-Jaani vanatehnika varjupaik

FOTO: Taeva-piltnik

EESTI RAHVA MUUSEUM JA EESTI RAHVUSKULTUURI FOND ASUTASID CAMILLA JA LEO KUUSE FONDI TOETAMAKS EESTI KULTUURI UURIMIST

Eesti Rahvuskultuuri Fondi nõukogu esimees Eri Klas ja Eesti Rahva Muuseumi direktor Krista Aru allkirjastasid 14. novembril lepingu ERKFi uue allfondi sünniks. Camilla ja Leo Kuuse fondi peamine eesmärk on toetada kultuuriteaduste erialade üliõpilaste ja teadlaste uurimistööd eesti kultuuri uurimisel. Esimene stipendium äsjaasutatud fondist määratakse Eesti Rahva Muuseumi 100. tegevusaastal.

Raha Camilla ja Leo Kuuse fondi moodustamiseks laekus ERMile Camilla Kuuse testamendi alusel. Ameerikas elanud Camilla ja Leo Kuuse soov oli toetada Eesti Rahva Muuseumi ning seeläbi ka eesti rahvakultuuri püsimist ja arenemist. Testamendijärgse soovi täitmiseks ning tänuühiks osutatud usalduse eest asutas ERM nimelise fondi.

PÕHJALA JÕULUD VIINIS

Austria pealinnas Viinis on 22. novembrist kuni 23. detsembrini avatud ülevaatenäitus „Põhjala jõulud“. Hirschstetteni Lilleaedades toimuv näitus annab ettekujutuse Eesti, Soome, Rootsi, Taani, Norra, Läti ja Leedu talvistest kommetest ning traditsioonidest. Eesti väljapaneku „Väike maa, suured traditsioonid“ on koostanud Eesti Rahva Muuseumi teadur Reet Piiri.

BALTIMAADE KONSERVAATORITE VIII KONVERENTS

7.–10. maini 2008 toimub Kumu auditooriumis Baltimaade konservatorite VIII konverents. Oodatud on osalema säilitajad, konservatorid ja teised selle valdkonnaga seotud inimesed.

Konverents keskendub järgmistele teemadele: „Muutused säilitamise ja konserveerimise korralduses ning juhtimises“, „Konserveerimise ja konserveerimisalase väljaõppe areng – ajalugu ja tänapäev“, „Keskkond ja kultuuriväärtused ehk kuidas keskkond mõjutab kultuuripärandit“, „Kultuuriväärtuste konserveerimisprobleemid ja lahendused. Praktilised näited“.

Triennaali kolmel esimesel päeval (7.–9. mail) toimub ettekandekonverents, kus töökeeleks on inglise keel. Traditsiooniline näitus, millel esinevad Eesti konservatorid, avatakse 7. mai õhtul Mikkel muuseumis. Viimasel päeval, 10. mail toimub ekskursioon Tartu konserveerimiskeskustesse. Lähem informatsioon <http://www.kanut.ee/2008>.

ei tegeleks kogumistööga, siis meie järeltulijatel poleks ka midagi taastada-renoveerida.“ Tema sõnu kinnitab kauaaegne Lõuna-Eesti vana-sõidukite klubi president Heino Jaanus, kelle arvates rännanuks varjupaiga puudumise korral rõhuv enamik tänastest eksponaatidest lihtsalt vanametalli kokkuostu. Uurimistöö ning sisuline töö kogudega on hetkel ressursside puudumisel selgelt tagaplaanil. Tuve Kärner ise põhjendab seda nii: „Kuna tegeleme alaga ühiskondlikel alustel, siis restaureerimis- ja konserveerimisvõimalused jäävad takerduma eelkõige aja- ja rahanappuse taha.“ Lisades, et tagasihoidlikud tehnilised võimalused ja ruumid on olemas.

Viimasel ajal on varjupaiga kohta kuulda mitmeid halvustavaid märkusi eksponaatide säilitamistingimuste ning restaureerimistegevuse osas. Tõsi ta on, et spetsiaalseid angaare varjupaigal praegu ei ole ja nii on enamik eksponaatidest lageda taeva all. Tuve Kärner kommenteerib olukorda järgmiselt: „Meie 246 eksponaadist asuvad talvisel perioodil 77 ühikut varju alla. Kahtlemata oleks väga tervitav, kui kõigil oleks vähemalt katus pea kohal. Samas pole teada, et trammil, trollibussil, reisibussidel, raudteevagunil jne oleks oma eelmises elus garaažid olnud. Angaari(de) ehitus võiks alata kohe, kui õnnetuks lahendada selleks kuluva aja ja finantside leidmise probleem.“ Siinkohal tuleb paljusi varjupaiga eestkõnelejaga nõustuda. Olude sunnil tuleb hakkama saada nende võimaluste piires, mis parasjagu on. Nii taandub küsimus põhiosas ikka rahale. Ei ole üllatus, et nii mitmedki tehnikale spetsialiseerunud muuseumid ei suuda praegu oma kogudes olevaid suuri esemeid vajalikul tasemel säilitada, sest kohti ei ole. Raha samuti mitte. Ja kui kõik tehnikat koguvad ning säilitavad asutused arvestaksid esmajoones kõrgete säilitamisnõudmistega, mis välistab museaalse väärtusega esemete kogumise nende nõuete mittetäitmise korral, siis saaksid mitmed muuseumid kogumisega tegeleda väga minimaalselt. Rääkimata eraalgatuslikust nähtusest nagu Järva-Jaani vanatehnika varjupaik.

Vaadeldes varjupaiga restaureerimistegevust, tuleb mõõnda, et restaureerimist selle klassikalises mõttes teevad Järva-Jaani mehed vähe. Pigem on peamiseks eesmärgiks saamas vanadele masinatele teistsuguse, uue väärtuse loomine: busside kohandamine liikuvateks magamiskohtadeks või tuletõrjeauto ümber ehitamine saunaks on vahest tuntumad näited. Tuve Kärneri sõnul on aga just sõidukite ümberehitus varjupaiga trump. See, et varjupaiga eksponaadidesse on võimalik külastajal siseneda, nendega sõita, pidada piknikku, käia saunas ja massaažis, vaadata kino ja seal ööbida, lisab varjupaiga tegevusele Kärneri hinnangul vürtsi ning atraktiivsust ja tuleb tegevusele ainult kasuks.

Rangelt võttes rikuivad nad sellise rekonstrueerimisega eksponaate. Kuid kuna tegemist

on varjupaigaga, mitte muuseumiga, siis selline käsituslaad siia konteksti hästi ei sobitu. Arvan, et eksponaatide muutmisprotsessi tuleks vaadata kui varjupaiga soovi iseseisvalt hakkama saada, avalikkuse tähelepanu tõmmata ning sellest tulenevalt positiivset meediakajastust leida. Ja pole midagi öelda, selle viimase eesmärgi on varjupaik täitnud hiilgavalt. Paremini kui Eesti ükski teine tehnikavaldkonnaga tegelev eraalgatuslik ühendus. Positiivne meediakajastus annab varjupaigale võimaluse tõmmata pidevalt tähelepanu tõsiasjale, et tänase päevani puudub Eestis tehnikamuuseum. See on vajalik töö ning ma arvan, et Järva-Jaani mehed on avalikkuse positiivsete lahenduste korral oma tehnikamuuseumi juba praegu üsna hästi ette valmistanud. See on nende tegevuse vahest kõige suurem väärtus. Samas näitab varjupaiga elav meediakajastus, et inimesi, kes vanatehnikast huvituvad, kes sellest hoolivad, leidub üsna palju.

Varjupaiga tegevuseesmärgi ning tegevusi vaadeldes võime viimaks küsida, mil määral ja kas üldse paigutub vanatehnika varjupaik muuseumimaastikule. Sellele küsimusele vastamiseks tuleks esitada kohe uus küsimus: kas varjupaik on üldse seadnud oma tegevuse eesmärgiks muuseumi selle klassikalises mõttes? Jah, teatavaid muuseumile omaseid elemente varjupaiga tegevuses leidub: on ekspositsioon, on kogumistöö, on külastajad. Samas on mitmete muuseumidele omaste valdkondadega varjupaigas kas väga vähe, kui üldse tegeldud. Suure tõenäosusega pole varjupaiga loojad muuseumiks arenemist selle klassikalises mõttes kunagi tegevuseesmärgiks seadnudki.

Seetõttu tundub otstarbekas vaadelda varjupaika kui üht vaheetappi millegi suunas liikumisel. Eestis tehnikamuuseumi ei ole, huvi vanatehnika vastu püsib aga kõrge. Arvestades viimastel aastatel tõusnud vanametalli hindu, on praegu viimane aeg vanatehnika kogumisega tegeleda. See on kahtlemata varjupaiga kui nähtuse kõige suurem väärtus. Samas on selge, et ilma tõhusa toetuseta muutub selle edasiarendamine muuseumiks ülimalt keeruliseks. Toetuse all ei pea ma silmas mitte ainult rahalisi vahendeid. Rahast vahest olulisemgi on varjupaiga professionaalse museoloogilise oskusteabe arendamine. Et kujuneda üheks Eesti tulevase tehnikamuuseumi alustalaks, oleks vaja lisaks atraktiivsele eksponeerimistegevusele senisest oluliselt rohkem tegeleda ka vähem silmatorkavate valdkondadega (töö kogudega, teadustöö, restaureerimis- ja konserveerimistegevus) ning teha seda kõike üldtunnustatud reeglite järgi.

Tahaks väga loota, et Eesti tehnikamuuseumi loomine ükskord siiski teoks saab. Loodetavasti osatakse siis Järva-Jaani vanatehnika varjupaigas olevaid eksponaate ning seal leiduvat armastust vanatehnika vastu ka uue loodava muuseumi huvides piisavalt rakendada.

Arutlus tehnika- muuseumi teemal

— URMAS DRESEN —
EESTI MEREMUUSEUMI DIREKTOR

Urmas Dresen

Pole mingi uudis, et Eestis on vanatehnika huvilised tegelikult juba viimased aastakümned mõtteid mõlgutanud tehnikamuuseumi asutamise ümber. Kui me kõneleksime klassikalisest tehnikamuuseumist, siis seal peaks esindatud olema piltlikult öeldes kogu tehnika, mis jääks näiteks juuksefööni ja martäänahju vahele. Sarnaselt on toimitud Saksamaal, Austrias, Soomes, Venemaal ja veel paljudes muudiski kohtades.

Eesti kontekstis on viimastel aastatel eelkõige tehnikamuuseumi nime all sisuliselt pakutud auto- ja motomuuseumi ideed, sest meil on nii Põhja- kui ka Lõuna-Eestis tublisti entusiaste, kes vanatehnika renoveerimisest on endale teinud omalaadse elustiili. Eeskujuks on alati toodud Riia näidet, kus paikneb just hea kvaliteediga automuuseum, mitte aga tehnika- või transpordimuuseum selle klassikalises mõttes. Maailmas toimib väga aktiivselt ka rahvusvaheliste transpordimuuseumide assotsiatsioon (IATM), mis paar aastat tagasi pidas oma kongressi Lahtis. Transpordimuuseumide võrgustik seob endas kõiki transpordi valdkondi

postiteenistusest kosmosetehnikani, ehkki viimastel aastatel on see foorum siiski suuremas osas olnud rohkem raudteemuuseumide pärusmaa. Kui algselt olid seal ka meremuuseumid, siis 1970ndate keskel koonduti rohkem oma rahvusvahelise organisatsiooni (ICMM) alla.

Selge on see, et ei klassikalist tehnikamuuseumi ega ka auto-motomuuseumi paljalt entusiasmist ei loo, sest tegemist on vägagi kuluka valdkonnaga, tehnika renoveerimine ja hooldamine on lihtsalt kallis. Liialt lihtsustatud on ka kusa-gilt läbi kumav ettekujutus, et las riik ehitab näiteks sadu ruutmeetreid angaare, küll tehnikahuvilised eksponaatide haldajad need sinna hoiule annavad. Eelkõige peab olema organisatsioon, mida usaldatakse ja millel on ka sedavõrd jõudu, et ta suudab tagada nii eksponaatide säilimise, uurimistöö, kui ka vajadusel renoveerimise. Seda oma Eesti auto-moto ajalugu puudutavat pole meil just kuigi palju, kuid kindlasti väärivad seal kohta nii Estonia vormel, Tartu Autoremonditehase imekandilised furgoonautod kui ka maaparanduse imerelvad ehk Talleksi kollased ekskavaatorid, mida jagati ka sõbralikule sotsialismileerile. Kahjuks pole meie päevini säilinud mõnd oma Eesti kergest õppelennukit, mida Ülemiste lennuvälja angaarides 1930. aastatel kokku pandi või siis Riigi Sadamatehastes samal ajal Piirivalvele valmistatud propelleritega mootorsaane.

MUUSEUMITÖÖTAJATE AASTAKOKKUTULEK TOIMUB 16.–17. MAIL 2008 VIJANDIMAAL

Reedel, 16. mail tutvutakse Viljandi vaatamisväärsustega ja peetakse muuseumiühingu koosolek vastses pärimusmuusika keskuse majas. Järgneb koosviibimine Kopra turismitalus, kus tähistatakse Viljandi muuseumi 130. sünnipäeva. Laupäeval suundutakse huviretkedele Mulgimaal. Täpsem info ilmub infokeskuses www.muuseum.ee.

EESTI MUUSEUMIDES

Tartu Ülikooli ajaloo muuseumi stendinäitus „Vaimuelust XVII sajandi Liivimaal“ toob vaatajale lähemale meie kõrgkooli sünnisajandi tema mitmekesisuses. Näituse koostamiseks on kasutatud Tartu ülikooli raamatukogu, Eesti ajalooarhiivi, Tartu linnamuuseumi, Läti riikliku ajalooarhiivi, Uppsala ülikooli raamatukogu ja muuseumi materjale ning Interneti ressursse. Näitus Tartu ülikooli ajaloo muuseumis jääb avatuks 3. oktoobrist 31. detsembrini 2007.

Ühisprojekti raames valmis teinegi näitus Tartu ülikooli raamatukogus pealkirjaga „Academia Doraptensis – vaimuelu kandja Eesti- ja Liivimaal 17. sajandil“. Raamatukogu näitusel on võimalik tutvuda valikuga Tartu ülikooli rootsiaegse perioodi vanimatest arhivaalidest nagu matrikliraamatud, ülikooli senati protokollid, professorite autograafid. Samuti võib näha ülikooli trükikoja trükiseid, raamatuid, mis olid omal ajal Tartu ülikooli raamatukogus, ja teisi ajastu mõttemaailma mõjutanud teoseid.

Kumu kunstimuuseumis on 14. detsembrist 2007 kuni 9. märtsini 2008 avatud suur välisnäitus „Joan Miró maastikud“, kus eksponeeritakse kokku 57 Joan Miró (1893–1983) erinevates tehnikates valmistatud maastikuteemalist teost. Retrospektiivnäitusel on üleval ka Miró esimene säilinud maastikumaal, pisike 1908. aastast pärinev õlimaal, mille kunstnik 52 aastat hiljem ümber tegi. Miró kattis selle esikülje ajalehtedest tehtud kollaažiga ning maalits teisele poolele abstraktsiooni. Maali restaureerimise käigus tuli ilmsiks ka algne töö. Sealt edasi vaadeldakse näitusel kõiki järgmiseid aastakümneid, kuid eriti keskendutakse seitsmekümnendate aastate loomingle. Näitusel eksponeeritavad teosed kuuluvad Pilar ja Joan Miró Fondi.

4. mail 2008 toimub Kadrioru kunstimuuseumi kevadkonverents, mille ettekanded on seotud 8. veebruaril 2008 avatava näitusega „Igat-sedes mägesid. Šveitsi maastikud Balti kunstis“.

2008. aastal on Kadrioru lossi ja pargikompleksi 290 aasta juubel, millega kaasnevad suve jooksul mitmed üritused. Muuhulgas avatakse

MUUSEUMIDE ATESTEERIMINE

LÄTI KOGEMUS

— JANIS GARJANS —

LÄTI MUUSEUMIDE VALITSUSE DIREKTOR

Kui Läti Muuseumide Valitsus 1990. aastate lõpus loodi, oli üks meie ülesandeid koostada kõikehõlmav muuseumide register. Me töötasime välja registreerimisblanketi, saatsime selle laiali ja saime kõigest Läti piirkondadest üllatava hulga informatsiooni. Pean märkima, et me saime uut informatsiooni väikestelt kohalikest omavalitsustelt ja erainstitutsioonidelt – seltsidelt, fondidelt ja ka eraisikutelt. Loodi register, millele toetusime, kui algas muuseumiseaduses ettenähtud muuseumide akrediteerimine. Ja siis tekkisid probleemid, mis olid seotud põhiküsimusega – millal on ja millal ei ole tegemist muuseumiga? Ilma sõnastatud kriteeriumideta

– piirimärkideta – on väga raske sellele küsimusele vastata ja igaüks võib pakkuda oma vastuse, mis ei pea tingimata vale olema.

MIS ON MUUSEUM?

Muuseumide akrediteerimine andis meile tõuke arutleda piiride küsimuse üle. Muuseumi mõiste definitsioon muuseumiseaduses, mis jõustus 1997. aastal, oli üldine ja kirjeldav. See loodi, võttes aluseks ICOMi statuudid ja kutse-eeetika koodeksi. Sellest hoolimata see definitsioon meid keerulistes olukordades eriti ei aidanud. Seepärast otsustasime 2006. aastal, kui töötati välja muuseumiseaduse parandatud variant,

laiendada lõiku, mis käsitleb muuseumide funktsioone:

Muuseumidel on järgnevad ülesanded:

- 1) koguda, dokumenteerida ja säilitada materjali ja vaimset kultuuri- ja keskkonnapärandit;
- 2) teaduslikult uurida muuseumi kogu ja sellega seotud informatsiooni;
- 3) harida ühiskonda ja populariseerida materiaalselt ja vaimset kultuuri- ja looduspärandit nii üha uute näituste ja väljapanekute kaudu kui ka kasutades teisi muuseumi tegevusega seotud hariduse ja populariseerimise meetodeid.

Et mingit asutust võiks klassifitseerida muuseumina, peab see täitma kõiki eelpool toodud funktsioone. Siiski tahaksin rõhutada, et seadus ei määra, kui laialdane peaks iga funktsioon olema. Me mõistame ja aktsepteerime täiesti, et erinevates muuseumides on nende suhe erinev. Nii on see just uurimistöö puhul. Ülikooli muuseumis võib uurimistöö olla domineeriv, samal ajal kui piirkondlikus muuseumis võidakse uurimistööd teha ainult kogu esemete dokumenteerimisel. Hoolimata tõdemusest, et kõik muuseumi näitused ja väljapanekud või teised haridustöö vormid on uurimistöö tulemus, on selge, et ilma uurimistööta ei ole võimalik tagada kommunikatsiooni funktsiooni üheski muuseumis, olgu see suur või väike.

Seadus ei määratle ka, kes peab muuseumi funktsioone täitma. Aeg-ajalt tekib Lätis diskussioon, kuidas on võimalik teha professionaalset muuseumitööd, kui muuseumil on ainult üks (ja sageli osalise tööajaga) töötaja. Kuidas saab üks inimene kõiki muuseumi põhiülesandeid adekvaatselt täita? Sellele küsimusele vastame teise küsimusega – miks peab see olema ainult muuseumitöötaja? Ma usun, et meie maal hakkab arenema vabatahtlik töö muuseumides, samuti hakatakse ostma tellitavaid teenuseid. Lätis on sarnaselt teiste maadega tekkinud vajadus muuseumikonsultantide järele. Muuseumitöötaja ainus peaülesanne selles olukorras on tagada kommunikatsioon – töötada külastajaga.

Läti kultuuripärandi puhul on muuseumide puudutavad seadused mälestusmärkide valdkonna kõrval kõige paremini korrastatud ja selged. Inimesed, kes tahavad midagi kultuuripärandi vallas teha, leiavad ainsad hindamisalused muuseumide valdkonnas ja püüavad sellega liituda. Meie, selle ala spetsialistide jaoks on tähtis mitte kaotada üldist ülevaadet ja teada, kuidas eraldada muuseumi mittemuuseumist. Miks? Põhjuseks ei ole ülbus, kadedus või muu sarnane joon. Oma funktsiooni ja missiooni mõistmine, näiliselt tüütu, võib-olla isegi bürookraatlik dokumenteerimine, talletamine ja säilitamine on taganud selle, et kümnete ja sadade aastate jooksul on muuseumid toime tulnud nii kultuuripärandi säilitamise kui kasutamise ühiskonna huvides. Ja ühiskond hindab seda. Läti puhul tahaksin tuua mõningaid näiteid,

**Janis Rainis ja
Janis Garjans
Rainise ja
Aspazija muu-
seumis**

**FOTO: Mariann
Raisma**

suve algul Kadrioru ajalugu ja tulevikku tutvustav näitus, toimub traditsiooniline maalilauapäev ja sünnipäeva tähistamine koos linnarahvaga.

Andres Särevi kortermuuseumis on avatud näitus „Väike vapper Salme“. Näitus on pühendatud armastatud näitlejanna Salme Reegi 100. sünniaastapäevale ning on avatud maini 2008.

Tallinna Linnamuuseumi peahoones toimuvad Linnakodu-sarja õhtud, kus huvilised saavad lähemalt tuttavaks linnakodude ajaloo. Vestlust täiendab elav muusika. Lähem info Linnamuuseumi kodulehel www.linnamuuseum.ee.

Harjumaa Muuseumi ajalookonverents teemal „Kirikuõpetaja Harjumaa kultuuriloos“ leiab aset 7. mail 2008. Konverentsiga tähistatakse Keila XXII muinsuskaitsepäeva.

EESTI SOOMES

Põhjamaade suurim **turismimes MATKA** 2008 toimub 17.–20. jaanuarini Helsingi Messikeskuses. Messil MATKA 2007 osales 85 953 külastajat (aasta varem 78 469), neist 17 875 (aasta varem 17 746) olid spetsialistid 64 maalt. Helsingi mess oli aastal 2007 rahvusvahelisem kui kunagi varem, sest eksponeente oli 69 (aasta varem 59) maalt. 2008. aasta messil on taas esindatud Eesti muuseumid.

Amos Andersoni kunstimuuseumis Helsingi südalinnas on 2. novembrist 2007 kuni 27. jaanuarini 2008 avatud näitus Ahvenamaa Önningeby kunstikoloonia töödest. Ülevaatliku näituse on koostanud Önningeby muuseumi juht Kjell Ekström. Önningeby kunstnike näitusel on eksponeeritud kokku pea 200 teost 22 autorilt erinevatest muuseumitest ja erakogudest. Eesti väljapaneku 29 kunstiteost pärinevad Eesti Kunstimuuseumi, Tartu Kunstimuuseumi ning Eesti TA Underi ja Tuglase Kirjanduskeskuse kogudest. Tööd on osa Adamson-Ericu muuseumis ja Önningeby muuseumis eksponeeritud näitusest „Ahvenamaa fenomen“, mille kuraator oli Kersti Koll.

Soome Arhitektuurimuuseumis on 21. novembrist 17. veebruarini 2008 avatud näitus „Uue otsijad – Ida-Euroopa nüüd!“. Ida-Euroopa arhitektuuriringkäigul uuritakse praeguse hetke Läti, Leedu, Poola, Saksa Slovakkia, Sloveenia, Tšehhi, Ungari ja Eesti ehituskultuuri. Näitus keskendub noorte arhitektide loodud töödele.

Turu Kunstimuuseumis võib 2008. aasta suvel näha näitust „Punaste lippude all. Stalini aja kunst Eesti Kunstimuuseumi kogudest“. Näitusel eksponeeritakse umbes 120 kunstiteost, 25 propandaväljaannet ja 15 kunstkäsitööd. Kuraatorid on Kari Immonen ja Susanna Luojus Turu Kunstimuuseumist ning Eha Komissarov KUMUst. Näitus on Turus avatud 9. maist 31. augustini 2008 ning seejärel sügisel on seda võimalik näha Malmö kunstimuuseumis Rootsist.

Muuseumid nagu teised kultuuriasutused tegutsevad praegu ägeda konkurentsiga turul. Kuna riiklik rahastamine on peamine muuseumide ülalpidamise vahend, esitatakse muuseumidele üha sagedamini ja visalt küsimust, mis kasu toovad muuseumid praegusele (ja mitte mingi müstilise tuleviku) ühiskonnale.

mis tõendavad ühiskonna positiivset suhtumist muuseumidesse: erinevate ühiskonnagruppide huvi uute muuseumide loomise vastu, unikaalsete kunstiteoste ja ajaloolise väärtusega esemete, tihti ka perekonnareliikviade annetamine muuseumidele, ka muuseumikülastajate arvu kasv. Samuti võiksin ma rääkida juhtumitest, kus peale ajalooõpetaja pensionilejäämist ei leidnud koolimuuseum kedagi, kes jätkaks koduloo uurimist, ja juba mõne aasta pärast ei mäletanud keegi, kus on väärtuslikud dokumendid või fotod, mille inimesed olid annetanud. Meie, muuseumitöötajate jaoks on tähtis mitte kuritarvitada ühiskonna usaldust. See on ka peamine argument, miks me peame vajalikuks tõmmata kindlad piirid muuseumide ja teiste kultuuripärandiga seotud tööliikide vahele, nii et muuseumi standardite abiga püüametagada professionaalse, prognoositava ja pikaajalise kultuuripärandisse suhtumise.

MIS ON AKREDITEERITUD MUUSEUM?

Akrediteeritud muuseum on selline muuseum, mida tunnustab riik. Akrediteeritud muuseumi staatus hakkab Läti kultuurielus muutuma kindlamaks ja ühendavamaks ning akrediteerimine muuseumide jaoks üha tähtsamaks. Näiteks on osa riigieelarvest, mis jagatakse Riikliku Kultuurikapitali Sihtasutuse rahaeralduste kaudu, ette nähtud ainult akrediteeritud muuseumidele. Üks kriteerium, et muuseum võiks taotleda rahastamist Norra riigi fondist, mis on ette nähtud Läti kultuuripärandile, on akrediteeritud muuseumi staatus. Ühiskonnas muutub tugevamaks veendumus, et akrediteerimine on muuseumi kvaliteedi ja professionaalsuse garantii.

Seda mõistab ka muuseumikogukond. Kui akrediteerimine on riiklike ja kohaliku omavalitsuse muuseumide jaoks kohustuslik, siis eramuuseumidel on õigus ise otsustada, kas nad tahavad olla akrediteeritud või ei. Igal aastal akrediteerime me ka eramuuseumide ja ma pean ütleva,

et need on tõepoolest tõsised muuseumid, kes mõtlevad oma tuleviku peale ja saavad aru, mis on professionaalsus. Üks esimesi akrediteeritud eramuuseumide oli Läti Okupatsioonimuuseum, sel aastal me akrediteerime ka Läti Naivistliku Kunsti Muuseumi.

Nüüd piiridest ja piirimärkidest. Millised on akrediteeritud muuseumi staatuse saamise kriteeriumid? Muuseumide seadus sedastab:

Muuseumi võib akrediteerida, kui ta vastab järgmistele tingimustele:

- 1) on olemas muuseumi põhikiri, mille on kinnitanud selle rajaja;
- 2) kogude inventuur on tehtud;
- 3) on olemas hoone, varustus ja turvasüsteemid, mis garanteerivad muuseumikogude säilimise;
- 4) ühiskonna jaoks on tagatud ligipääs kogudele;
- 5) on koostatud muuseumi töö arengustrateegia.

Seetõttu on rõhk juriidilistes küsimustes selguse vajadusel, muuseumi kogude inventeerimisel ja turvalisusel. Muuseumi uurimis- ja kommunikatsioonifunktsioonid ilmnevad selles, kuidas ühiskonna jaoks on tagatud ligipääs muuseumi kogudele. Muuseum atesteeritakse kindlaks ajavahemikuks, seetõttu on tähtis tema arengustrateegia.

Muuseumi missiooni mõiste on läbinud diskussioonifaasi, on üle saanud mõistmise puudumisest, isegi agressiivsest vastuseisust, seda kasutatakse praegu Läti muuseumitöötajate seas laialdaselt ning ta omandab pidevalt kaalukat sisu ja tähendust. Rääkides missioonidest, ei eelda me, et need oleksid ilusad, poeetilised, kuid üldtuntud fraasid. Muuseumi missiooni definitsioon on kõige otsesemalt seotud iga üksiku muuseumiga. Oleme kokku leppinud, et ta peaks andma vastuse järgmistele küsimustele.

1. Millised on muuseumi teema (profiil) ja üldised eesmärgid?

2. Millised on muuseumi kronoloogilised ja geograafilised piirjooned?

3. Milline on muuseumi sihtgrupp?

Muuseumi missioon, mis on hästi läbimõeldud ja õigustatud, sisaldab vastuseid eeltoodud küsimustele ja annab selge pildi, miks see muuseum on ühiskonnale vajalik. Muuseumi praktiline töö lubab omakorda hinnata, kuhu selles asutuses on orienteeritud muuseumipõhised ülesanded ja kuidas oma missiooni täide viiakse. Missioon näitab, kas muuseum on leidnud omaenda erilise suuna ja ainulaadse niši Läti muuseumide seas. Ainult need muuseumid, kes on teinud põhjaliku analüüsi ja koostanud tõsise plaani, on võimelised sõnastama missiooni, mis toimib mõõdikuna ja hindamisalusena muuseumitöö mitmetes aspektides, kaasa arvatud muuseumi akrediteerimine.

JÄRGMISED PIIRIMÄRGID

Kui esmase akrediteerimise käigus oli meie põhiülesanne teha kindlaks, kas kõiki muuseumi funktsioonide tunnusjooni rakendati, siis korduvatesteerimise tsükli alguses tahtsime me keskenduda kvaliteedile. Muuseumidel on püstitatud eesmärgid, mis on seotud riikliku kultuuripoliitika prioriteetidega. Need on muuseumi ligipääsetavuse paranemine ja pikaajalise arengu võime. Teine eesmärk on seotud eriti muuseumi ametialaste toimingutega. Muuseumidel palutakse formuleerida ja põhjendada tegutsemispoliitikat oma põhiülesannete täitmiseks. Seekord peavad muuseumid ise panema paika piirimärgid ja defineerima kriteeriumid, nii et nad ise, samuti neid haldavad asutused ja muidugi ühiskond näeksid, et kogumis- ja uurimistöö meetodid on läbipaistvad, ning mõistaksid, kuidas kommunikatsioon toimib. See aitab olla sihiteadlik ja professionaalne, nii et muuseum saab täita oma sotsiaalset ülesannet – soodustada positiivseid muutusi ühiskonnas.

Me vajame pigem hindamisaluseid, mis suunavad meid efektiivsele tööle, kui piire, mis isoleerivad meid ühiskonnast. Läti muuseumides on muutunud aktuaalsemaks vaidlus selle üle, mida me muuseumidelt ootame. On see näitus, loeng, sündmus või sündmus, mis tähendab muuseumi peaülesande täitmist – näiteks teadmised, mida külastaja mingilt väljapanekult saab. Tsiteerides Stephen Weili: „Resultaat on positiivne muutus muuseumi sihtgrupis – muutused inimeste mõtlemisviisis ja hinges, mida nähakse ette muuseumi missioonis.”

TEEVIIDAD

1990ndate alguses, kui meie riigid elasid üle märkimisväärse poliitilise ja majandusliku šoki, loodi muuseumiseadus eesmärgiga kaitsta seda valdkonda kokkuvarisemise eest (pole muuseum – pole probleeme) ja püstitati piirid ning kaitsevallid spetsiifiliselt selle seaduse raames. Praegu ei pane Läti poliitiline või majanduslik olukord muuseumide tuleviku pärast muretsema. Siiski ei tähenda see, et muuseumid võivad hinge tõmmata ja keskenduda oma kogude korrastamisele ja uurimisele. Muuseumid nagu teised kultuuriasutused tegutsevad praegu ägeda konkurentsiga turul. Kuna riiklik rahastamine on peamine muuseumide ülalpidamise vahend, esitatakse muuseumidele üha sagedamini ja visalt küsimust, mis kasu toovad muuseumid praegusele (ja mitte mingi müstilise tuleviku) ühiskonnale.

Ma arvan, et on möödas aeg, mil me võisime pühendada aastaid, isegi aastakümneid praktika kaudu kogemusi omandades jalgratta leiutamisele ja saada muuseumitöö professionaalideks. Praegu oodatakse muuseumilt otsekohe tulu. Ja kui muuseum ei ole selleks võimeline, siis küsitakse, miks tema peale raha

raisata. Muuseumide jaoks on eksisteerimise ja sotsiaalses ruumis tõesti tõhusalt tegutsemise otsustavaks teguriks muutumas professionaalsus. Lätis tunnustame me seda täielikult ja oleme pühendanud palju energiat muuseumitöötajate professionaalse hariduse süsteemi loomisele. Alates 2000. aastast on Läti Kultuuriakadeemias võimalik saada museoloogiamagistri kraad. Neile, kes töötavad muuseumides, pakub täienduskursusi muuseumide valitsus. Muuseumide valitsuses on enesetäiendamiseks avatud museoloogilise kirjanduse raamatukogu, mis sisaldab välismaal avaldatud monograafiaid ja meie oma seeriat „Museoloogia raamatukogu”. Me oleme eriti uhked koostööprojekti „Balti museoloogiakool” üle, mis sel suvel andis Baltimaade muuseumitöötajatele neljandat korda võimaluse kohtuda ülemaailmselt tunnustatud muuseumiteadlastega nagu Stephen Weil, Martin Schärer, Peter van Mensch, Francoise Mairesse, Anja Dauschek ja teised. Ma loodan, et sel koolil on tulevikku ja et järgmise aasta kursus, mis toimub Eestis, jätkab meie juhtimist oma töö sügavamana ja professionaalsema mõistmise poole.

Läti Okupatsioonimuuseum

FOTOD: Mariann Raisma

Läti Kinomuuseum

KULTUURIPÄRANDI VALDKONNA SPETSIALISTID JA NENDE KUTSEOSKUSED

PILK TEHTUD TÖÖLE JA TULEVIKUMÕTTEID

— ÜLLE KRUIUS —

EESTI MUUSEUMIÜHINGU ASEESIMEES
KULTUURI KUTSENÕUKOGU LIIGE AASTAST 2003

Ülle Kruus

Eesti Vabariigi valitsus on kiitnud heaks visioonliku tegevuskava „21. sajandi Eesti muuseumid. Arengustrateegia aastateks 2005–2015“. Selle dokumendi strateegiavaldkonda kuuluv punkt 3 on sõnastatud määratlusena *muuseum kui toimiv organisatsioon*, kus esimeseks alalõiguks formuleeritud eesmärk on: *Muuseumi kui organisatsiooni optimaalse struktuuri ning töötajate professionaalsuse tagamine*. Kavatsuse täitmiseks planeeritud tegevuste alt on leida punkt 3.1.1. *Muuseumitöötajate ja konservaatorete kutsestandardite väljatöötamine ja kutse omistamise mehhanismide juurutamine*.

Seega võib tõdeda, et riiklikult on vastu võetud otsus panustada järgmistel aastatel meie erialaspetsialistide kutseoskuste parandamise, eri tasandite koolitusse ning ka museoloogia-alasesse täiendusõppesse. See omakorda peaks tagama Eestis olukorra, et meie töötajaskonna kvaliteet võimaldab muuseumidele seatud ülesandeid ja eesmärgi paremini täita.

Paar aastat tagasi kinnitatud plaani tegevuskavad on küllaltki laiaulatuslikud, kuid lähemalt probleemidega kursis olevate inimeste jaoks on selge, et sellised protsessid võtavadki aega aastaid. Tegevused on suhteliselt töömahukad ja toimivad seni missioonitundlike erialaspetsialistide vabatahtlikkuse alusel.

Olen ise algselt aastal 2001 kogenud nõutust palgaläbirääkimistel muuseumi esindades, kui kuulsin vastaspoolelt küüniliselt esitatud küsimust: „Kes need muuseumispetsialistid õieti on, et nende palk peaks riigi keskmine olema?“

Põhjalikult vastuseid formuleerides ning loetledes tegevusvaldkondi, spetsiifilisi teadmisi ja kohustusi, mis kultuuripärandi spetsialistide kutseoskuste juurde kuuluvad, sai artikli autorile selgeks, et üks põhjus valdkonna väärtustamise puudulikkuses on tõesti meie muuseumispetsialistide väike arv ühiskonna muude erialadega võrreldes ja kivilinenud klišeelikud arusaamad sokki kuduvatest tädidest jne. Samas aitas kutsete süsteemiga süvenenumalt tegelemist alustada teadmine, et ka kõigis teistes maailma riikides töötavad muuseumispetsialistid ja nende professionaalsust tunnustatakse vägagi kõrgelt. See väljendub tihti ka riiklikes sotsiaalsetes garantiides, sest paljudes maades on meie kolleegide staatus võrdsustatud riigile oluliste ametnike omaga.

TAUSTAINFO

Eestis sai kutsete süsteemi arendamine alguse 1998. aastal, kui Eesti Kaubandus-Tööstuskojas asus tööle kutsereformigrupp ja valmisid esimesed kutsestandardid. Nüüdseks juba kuus aastat

seisab süsteemi arendamise eest hea Kutsekvalifikatsiooni Sihtasutus Kutsekoda.

Ajakirjale Muuseum nr 2 (13) 2002 kirjutas EMÜ toonane esinaine Heivi Pullerits artikli „Muuseumitöötajate kutsenõuded tulekul“. Mõni aeg hiljem 2004. aasta alguspäeval infot koondades sai saadetud interneti kaudu vabariigi kolleegidele paarileheküljeline ülevaade Kutsekoja tegemistest ja Eesti kutsete süsteemist. Olin mõned kuud enne seda määratud kultuuri kutsenõukogu liikmeks (MTÜ Eesti Muuseumiühing esindajana) ja pidasin seetõttu loomulikuks ülesandeks Eesti kutsete süsteemist ning kutseomistamise temaatikast laiemalt erialaspetsialiste ja muuseume kui institutsioone ja nende juhte teavitada. Elektronkiri võeti infona teadmiseks. Väga suurt entusiasmi ei olnud esialgu tagasisidena märgata. Inimestele olid veel kutsete süsteemi terminid ebaselged ning esimese etapina tehti laiapõhjaliste tööruhmade moodustamise perioodil suurt teavitamistööd. Lühidalt kajastus see erialajakirjas Muuseum, 17.–18. mail 2004 Hiiumaal toimunud ülevabariigilisele muuseumide kokkutulekule paluti Kutsekoja esindajatelt selgitavaid ettekandeid jne.

SENISTE KUTSEALASTE TEGEVUSTE TULEMUS

2004. aasta lõpul jõuti esimeste positiivsete reaalsete tulemusteni, sest 23. novembril 2004 kinnitas kultuuri kutsenõukogu *konservaatori III, IV, V* kutsestandardi, mis kanti registrisse, ja juba pool aastat hiljem andis sama nõukogu Ennistuskojale Kanut kutset omistava organi tegevusloa.

Töörühm, mis oli kutsutud kokku muuseumispetsialisti kutsestandardit defineerima ja ekspertidele hindamiseks ette valmistama, jõudis 2005. aasta mais lõpusirgele ja nii kinnitati *muuseumispetsialisti III, IV, V* kutsestandard maikuus kultuuri kutsenõukogu istungil.

Eesti mäluasutuste põhitegevustega seotud erialade spetsialistide kutseoskuste väärtustamiseks, oluliste mõistete defineerimiseks ja vähemalt kõrgkoolidele koolituste planeerimiseks oli tehtud märkimisväärne pingutus, kuid veelgi suurem töö seisib ees.

Kõigepealt käivitus konservaatorite valdkonda haarava kutsekomisjoni tegevus, mida 2007. aasta novembrini juhtis pühendunult Kriste Sibul. Konservaatorite kutsetõendamise etapid fikseeriti ja toimusid testide sõnastamised, teoreetiliste teadmiste kontrolli printsiipide kehtestamiseks põhimõttelised vaidlused jne. Suurt tööd tegid kutsekomisjoni esimees ja teda toetav liikmeskond, kelle on delegeerinud seda vastutusrikast rolli täitma oma valdkonna institutsioonid ja spetsialistid. Kaasatud on sellesse nii Muinsuskaitseamet, muuseumid (Eesti Rahva Muuseum, Eesti Kunstimuuseum), Rahvusarhiiv, Rahvusraamatukogu kui ka kutse- ja erialaliitude

Samas aitas kutsete süsteemiga süvenenumalt tegelemist alustada teadmine, et ka kõigis teistes maailma riikides töötavad muuseumispetsialistid ja nende professionaalsust tunnustatakse vägagi kõrgelt. See väljendub tihti ka riiklikes sotsiaalsetes garantiides, sest paljudes maades on meie kolleegide staatus võrdsustatud riigile oluliste ametnike omaga.

(Eesti Muuseumiühing, Tartu Restauraatorite Klubi) esindajad.

Eesti Muuseumiühingu juhatus on tõsiselt vaagunud kutsete süsteemi temaatikaga edasi tegelemist ning planeerinud 2008. aasta I poolaastaks ka uut tegevusükslik muuseumispetsialisti kutset omistava organi (KOO) leidmiseks ja muuseumispetsialisti III, IV, V kutse tõendamise ja omistamise korra välja töötamiseks. Vastava tööruhma moodustamiseks käivad läbirääkimised. Väga meeldiv on tõdeda, et Eesti üks väärikamaid muuseume, Eesti Rahva Muuseum on selleks tegevuseks põhimõtteliselt valmis. Kutsekvalifikatsiooni SA Kutsekoda koordinaatorile Kersti Rodesele on EMÜ oma soovist teatanud ning taolised asjaolud lubavad eeldada, et saame selle ülesandega loodetavasti 2008. aasta kevadeks hakkama.

Soovin kõigile erialaringkondade inimestele koostöövalmidust ja edu püstitatud eesmärgini jõudmisel. Kui me ise ei väärtusta oma professionaalsust, siis ei märka muuseumides tehtavat tööd hinnata ka teised. Tänu olen nende inimeste pühendunud ja loovale tegevusele, kes on seni viinud alustatud protsessi intensiivselt edasi. Kuna kutsetunnistuse taotlemine on vabatahtlik, siis esialgu on loodud võimalus huvilistele ja teistel kolleegidel pole põhjust liigseks kartuseks.

Lisainfot sellel teemal võib leida kodulehtedelt

www.kutsekoda.ee

www.muuseum.ee

www.kanut.ee/kkoda

Konservaatori kutse omistamisest

— PIIA HARVONEN —

— KRISTE SIBUL —

ENNISTUSKODA KANUT

Kutseomistamise süsteem on üles ehitatud astmeliselt, aidades niiviisi kaasa elukestva õppe põhimõtete realiseerumisele. See vastab igati normaalsele karjääritegemise tempole eelkõige oma asutuses, kuid ka valdkonnas üldisemalt.

Konservaatoritel on kutsesüsteemi sisenemisel madalaimaks III, kõrgeimaks V tase. Neljanda ja viienda kutsetaseme puhul lisanduvad juhtimisoskused, tõuseb töö keerukus ja vastutuse määr. Ka nõuded haridusele ja töökogemusele on tasemeti erinevad. Kui III tasemel on nõutud vastavalt haridusele minimaalselt kaks aastat töökogemust, siis V taset saab taotleda konservaator, kellel on 12-aastasele töökogemusele lisaks kutsealane kõrgharidus või IV tase ning kes vastab ka muudele kutsestandardist tulenevatele tasemenõuetele.

Konservaatori kutse omistamise protsessis tehakse vahet esmasisenejal ja kutse taastootlejal. Esmataotlejale koosneb kutse taotlemine kolmest etapist: töökohal jälgimisest, kirjalikust testist ning tööde albumi kaitsmisest ja vestlusest. Taastootleja kutseksam kätkeb endas tööde albumi kaitsmist ja vestlust ning vajadusel toimub ka töökohal jälgimine.

Töökohal jälgimise eesmärk on selgitada taotleja erialast sobivust, vaadeldes teda vahetult tema töökeskkonnas, kus hinnatakse taotleja töökoha

korraldamise, objekti käsitsemise ja tööohutuse tagamise oskust. Kirjaliku testi käigus hinnatakse konservaatori teoreetiliste teadmiste vastavust kutsestandardi nõuetele. Tööde albumi kaitsmise ja tööalase vestluse eesmärk on kontrollida taotleja spetsiifilisi, oma erialaga seotud teadmisi ja oskusi.

Kutsetõendamise etappide edukal sooritamisel omistatakse taotlejale kutse ja väljastatakse kutsetunnistus. Kutsetunnistus kehtib neli aastat, misjärel on võimalik kaitsta olemasolevat taset või taotleda kõrgemat kvalifikatsiooni.

Eestis on 12 kuu jooksul korraldatud kaks kutseeksamit – 2006. aasta novembris paberikonservaatoritele ja 2007. aasta oktoobris köite- ja paberikonservaatoritele. Kui võrd tegemist oli esimeste kutseksamitega konserveerimise valdkonnas, on konservaatorite suhtumine olnud pigem kõhklev. Siiski on välja antud kutsetunnistused 14 konservaatorile (paberi-, köite- ja fotokonservaatorid), sealjuures kolmel neist on kahe materjali kutsetunnistus. Välja antud kutsetunnistuste arv ei olegi nii väike näitaja Eesti konservaatorite koguhulka arvestades!

Kutsekomisjon on 2009. aasta veebruariks kavandanud tekstiilkonservaatorite, võimalusel ka puidukonservaatorite kutseksami. Tõenäoliselt korraldatakse samal aastal ka paberi- ja köitekonservaatorite kutseksamit.

Konservaatorid on nii edukate akrediteerimiste kui ka kutsekomisjoni teavitustöö tulemusena hakanud enam teadvustama kutsestandardi ja kutse omamise vajalikkust ning on mõistmas, et riiklik kutsetunnistus tõstab nende väärtust nii tööandaja kui ka tellija silmis ning aitab eristuda tööturul, suurendades sellega töötaja konkurentsivõimet.

Konservaatorid kutseksamil 2007. aasta oktoobris

16. novembril 2007 Tartus Laupeomuuseumis toimunud konservaatorite kutsetunnistuste üleandmise pidulik hetk

NARVAS VÕISTLESID TAAS NÄITUSED

— MERIKE TOOMAS —
TARTU LINNAMUUSEUM

Kümnendat korda Narvas peetud Eesti muuseumide festivalil olid kõigile külastajatele, kolleegidele ja žüriile vaatamiseks-hindamiseks kohale toodud ja välja pandud üheksa näitust: „Vormi võlu – mereväe vormid 1920–1940“ Eesti Meremuuseumilt, „Karjakuninga mängud“ Tartu Mänguasjamuuseumilt, „Kirjad Nabamaalt“ Postimuuseumilt, „Tallinnast Narva“ Eesti Ajaloomuuseumilt, „Iisakumaa poluvernitud“ Iisaku Muuseumilt, „Vene valitsejad“ Eesti Kunstimuuseumilt, „Maarahvas baltisaksa kunstis“ Eesti

Rahva Muuseumilt ja võõrustajalt Narva Muuseumilt „Hermanni linnus: ajalugu, tragöödia, taassünd“ ning „Mõtteleunud vanalinnas“. Nii nagu on aasta-aastalt muutunud huvitavamaks ja sisukamaks Eesti Muuseumiühingu korraldatud seminari temaatika ja ettekanded, on kujunenud pingelisemaks võistlus, kus osalejateks Eesti muuseumide poolt esitatud näitused. Nii nagu varasematel aastatel hindas žürii – seekord koosseisus Tatjana Torokvei (Narva linnavalitus), Ants Leemets (SA Virumaa muuseumid),

Merike Toomas

Eesti Meremuuseumi näitus
„Vormi võlu –
mereväe vormid
1920–1940“

FOTO: Kalev Saar

Eesti Mänguasjamuuseumi näitus „Karjakuninga mängud“

FOTO: Kalev Saar

Herki Helves (Viljandi Muuseum), Merike Toomas (Tartu Linnamuuseum), Helgi Põllo (Hiiumaa Muuseum), Marju Reismaa (Kultuuriministeerium) ja Marge Rennit (Eesti Maanteemuuseum) – näituste juures idee kandvust, kujunduse mõjuvust ja tehnilist teostust.

Kuna kõik osalevad näitused vastasid tingimustele, olid professionaalselt ettevalmistatud ja esitatud, tuli žüriil hindamise ja analüüsimise käigus vastu võtta otsus anda seekord välja neli preemiat.

I preemia pälvis Eesti Meremuuseumi näitus „Vormi võlu – mereväe vormid 1920–1940“, koostaja Ruth Ristmägi, kujundaja Roman Matkiewicz, lasteprogrammi koostaja Katrin Mellis. Näitus tõmbas väga erinevate sihtgruppide tähelepanu. Teemaatikal võib liigitada selle

nn kollektsiooninäituste hulka. Näituse tugevaks küljeks oli leidlik ja mõjuv kujundajatöö ja hästi läbimõeldud ning erinevatele vanuseastmetele ettevalmistatud õppematerjalid – nii kohapeal kasutamiseks kui kaasavõtmiseks.

II preemia vääriliseks tunnistati Tartu Mänguasjamuuseumi näitus „Karjakuninga mängud“, mille koostajateks-teostajateks mänguasjamuuseumi tubli ja tugev naiskond: Triin Vaaro, Mare Unt ja Tiia Toomet. Üksmeelselt tunnistati taaskord Tartu Mänguasjamuuseumi head oskust leida teemasid, mis meid kõiki – ka üdini „linna-lapsi“ – köidavad. Kaunilt kujundatud, rohkete esemete ja sõbraliku tekstiga näituse vaatamine jättis tunde, nagu oleksime ise just-just viibinud „väikese kuninga suures maailmas“.

III preemia otsustati anda kahele näitusele. Eesti Ajaloomuuseumi näitus „Tallinnast Narva“ (kuraator Tiiu Leimus, kujundaja Aime Andresson, helikujunduse autor Jaak Elling ja pedagoogilise programmi koostaja Triin Siiner) pälvis tähelepanu ennekõike hea meetoodilise ettevalmistuse ja põneva teostuse eest.

III preemia vääriliseks tunnistati ka Iisaku muuseumi „Iisakumaa poluvernikud“, mille koostaja on Anne Nurgamaa. Virumaal elanud vadjalaste kultuuri tutvustava näituse puhul üllatas teema ja selle uurimiseks väikese muuseumi poolt ära tehtud mahukas töö, kogutud esemematerjal ja koostatud trükis.

Eesti Ajaloomuuseumi näitus „Tallinnast Narva“

FOTO: Kalev Saar

ÜHE NÄITUSE SAAMISLUGU

EESTI MEREMUUSEUMI NÄITUS „VORMI VÕLU – EESTI MEREVÄE VORMID 1920–1940”

— RUTH RISTMÄGI—
EESTI MEREMUUSEUMI PEAVARAHOIDJA

Narva muuseumide festivalil esikoha saanud näituse „Vormi võlu – Eesti mereväe vormid 1920–1940” valmimist kirjeldab näituse kuraator Ruth Ristmägi.

Paar aastat tagasi oli meremuuseumil võimalus soetada oma tekstiilikogusse haruldane kollektioon mereväe vorme ja vormilisandeid. Esemed pärinesid valdavalt 1920.–30. aastatest ja olid heas seisukorras. Neid oli kokku neljakümne ringis: rõivad, peakatted, tunnismärgid jms. Suure osa moodustasid madruste mütsilindid ja ohvitseride õlakud. Enamiku esemete puhul on teada esialgne omanik.

Materjal oli huvitav ja lausa kutsus näitust tegema. Uurisime uut kollektiooni ning võrdlesime tekstiilikogus arveloleva samalaadse materjaliga. Tahtsime teada, kui mitut erinevat tüüpi vormikomplekti on võimalik olemasoleva kogu põhjal komplekteerida. Meie rõõmuks tuli välja, et saame kokku panna (peaaegu tervikliku) mereväe ohvitseri teenistusgarderoobi 1930. aastate II poolest.

Pärast teema selgumist alustasime näituse sisulise ülesehitusega. Peamine küsimus oli, kas teha näitus vormidest ja/või vormikandjatest. Kas esitleda esemeid omanike kaudu või anonümselt? Lõppseisukohaks jäi, et keskendumine mereväevormile kui sümbolile. Sellest ka näituse pealkiri „Vormi võlu“.

Töö algetapis oli probleemiks vormi üksik-elementide rohkus ja varieerumine erinevates komplektides. Sellest aitas meid välja meremuuseumi fotokogu. Lisaks võtsime abiks 1920.–30. aastate vormikirjelduse joonised, värvitahvlid ning vormikandmise määrad.

Töö esimesel etapil õppisime vahet tegema erinevate aastate vormide vahel. Nii fotode kui eeskirjade järgi oli näha, et aastail 1919–1940 toimus Eesti mereväe vormi arengus mitmeid muudatusi ja täiendusi. Meid huvitas, millised olid eeskujud. Mis asutused valmistasid vormiriideid? Kus ja kuidas vormi kanti? Huvitavat algmaterjali leidis selle kohta Eesti Riigiarhiivis.

Rõivaste kavandamise kohta olid säilinud töөрühma protokollid ja projektid. Leitud materjalide hulgast väärivad esiletõstmist 1919. aastast pärit esimesed mereväe vormiriidete ja tunnismärkide kavandid. Teavet vormide valmistamise ja tellimise kohta leidsime hinnapakumistest ja arveraamatutest. Lisainformatsiooni saime 1920.–30. aastate perioodika reklaamkuulutustest. Andmeid rätsepatöökodade kohta leidsime ka vormiriidete voodrile õmmeldud firmasiltidelt. Palju tänuväärset materjali hankisime 1936. aas-

Ruth Ristmägi

tal ohvitseride kogu poolt koostatud kombe- ja käitumisjuhiseist „Ohvitser“.

Kogutud andmetest ja esemetest kasvas välja kolm näituse alateemat: mereväevormide saamis- lugu ja areng, valmistamine ning kandmise kord aastatel 1919–1940.

Järgnevalt arutasime, kuidas kogutud materjali eksponeerida. Tahtsime, et teemad oleks ühtlaselt ja huvitavalt avatud. Enne kujunduse juurde pöördumist selgitasime välja, mida me tulevaselt väljapanekult ootame. Valitud teema oli konservatiivne ning seadis vormi ja sisu osas

teatud piirid. Kergesti võis näitus muutuda liialt ametlikuks ja militaarneks.

Esmaseks eesmärgiks seadsime esitada võõrast teemat külastajale arusaadavalt ja huvipakkuvalt. Leidsime, et näituse ülesehitus peab olema mitmekihiline, hariv ja orienteeritud erinevatele sihtgruppidele.

Töö teise etappi jäi näituse kujundus. Suurimaks väljakutseks kujunes ruumi planeerimine ja näituse seadistamine. Tahtsime, et väljapanek oleks atraktiivne ja sisaldaks lavastuslikku osa. Oluline moment oli esemete turvalisus ning nõuetekohane eksponeerimine. Kavatsesime näitust esitleda meremuuseumis ja Narva muuseumide festivalil. Seda pidi olema mugav seadistada ja teisaldada.

Ideede vahetamiseks korraldasime ajurünnaku. Kõik asjaosalised said võimaluse oma mõtteid avaldada. Ideid tuli palju ning edasises tööprotsessis oli neist suur kasu. Mängisime paberil läbi mitmeid nii lennukaid kui traditsioonilisi võimalusi, alates teemakohaste situatsioonide lavastamisest kuni rangete messivitrinide kasutamiseni välja. Esimene variant polnud museaalide jaoks turvaline, teine tundus igav ja steriilne.

Lõpuks otsustasime ruumiliste lavastuslike piltide kasuks. Mõte tuli, kui sirvisime fotosid. Meie muuseumi kogu sisaldab palju ateljeefotosid, millel on kujutatud mereväelasi üksi või mitmekesi erinevates tavavormides, ja ka paraadportreesid, kus ohvitserid poseerivad täisvarustuses. Selliseid fotosid saadeti tihti teenistusest kodustele või tehti endale mälestuseks.

Idee järgi muutus ruum tinglikult lavaks, vormis mannekeenid neid ümbritsevais pildiraamides – vanadeks fotodeks. Klaasiga pildiraami kasutamine osutus sobivaks lahenduseks. Vorme võis turvaliselt eksponeerida ja kõiki vormitüüpe sai eraldi tutvustada.

Sobivad raamid konstrueerisime ja valmistasime ise. Värvide valikul lähtusime mereväe vormi põhivärvidest: mustast ja kullast. Mustad ohvitseride vormid kuldsetes raamides mustal taustal tulid hästi esile ja mõjusid pidulikult. Eksponeerimise turvalisuse kindlustamiseks ühendasime raamid omavahel sobiva kuldse ketiga. Lisaks paigaldasime näitusele elektroonilise valve. Vormilisandid ja raamatud paigutasime kinnistesse vitriinidesse.

Salapärase peomeeleolu (enamik vorme olid õhtu- ja paraadvormid) loomiseks kasutasime pimendatud ruumis kohtvalgustust. Mannekeenide valgustamiseks paigaldasime pildiraamide siseküljele soojatoonilised luminofoorlambid. Need olid suunatud olulisematele vormilisanditele: mütsi- ja käisemärkidele, mõõgale ja nõõpidele. Soovisime, et üldmulje oleks glamuurne. Pidulikkust lisas ka helitaust. Selleks valisime raamatust „Ohvitser“ sobivaid katkendeid ja lasime neid salvestada vaheldumisi tolle aja muu-

sikapaladega. Materjali koostamisel kasutasime professionaalsete näitlejate ja heliseadjate abi.

Tekstmaterjali, dokumentide ning fotode koopiad paigutasime traditsiooniliselt trükitud/lamineeritud stendidele. Stendide ja pildiraamide suurust püüdsime omavahel tasakaalus hoida. Mõlemad olid näituse kontseptsiooni huvides võrdselt kaalukad ja täiendasid üksteist. Ruumi kokkuhoiu nimel eksponeerisime enamikku pildimaterjali videoprojektori abil.

Stendide tekstiosa oli esitatud eesti ja vene keeles. Näituse ingliskeelne tõlge oli paberil. Stendide koostamisel üritasime hinnata nende sisu külastaja pilgu läbi. Arvestasime, kui palju suudetakse tundmatusse militaarsesse materjali süveneda. Töö käigus kärpisime mitu korda teksti hulka ja suurendasime selle võrra trüki- kirja suurust. Samuti olime kriitilised esemete suhtes. Eesmärk oli eksponeerida kõike pigem vähem, aga läbimõeldult.

Et näitus oleks ühtlane ning meelde jääv, kordusid must-kuldne värvigamma ja vormilisan- dide motiivid stendi, plakati, kutse jms kujundu- ses. Samuti olid kõik näituse tekstid koostatud ühtses 1920.–30. aastate masinkirja šriftis.

Näituse juurde kuulus pedagoogiline osa, mis oli suunatud erinevas vanuses lastele. Kooliealistele koostasime vormiriiete olemusest kakskeelse slaidprogrammi. Väiksemad lapsed said värvida töölehti. Muuseumipedagoogil oli ette valmistatud muuseumitunni materjal.

KOKKUVÕTTEKS

- Veendusime, et tegemata sisu osas allahind- lust on võõrast ja esmapilgul keerulist teemat võimalik esitada tavakülastajale arusaadaval ning huvipakkuval moel. On hea meel, et vaatamata kõigele suutsime töö käigus loo- buda „väga olulisest“, ent tegelikult näitust koormavast materjalist. Tänu sellele saavutas teema kandvuse ning näituse sisu ja vorm jäid tasakaalu.
- Kujunduses andis soovitud tulemuse tava- lisest veidi enam läbimõeldud valgustus. Lihtsate vahenditega sai luua huvitava efekti.
- Korrekse üldmulje loomiseks tasus vaeva näha selle nimel, et näitusel kasutatav teh- nika oleks varjatud või märkamatuks muude- tud.
- Tõdesime, et näituse turvalisuse tagamine on lihtne ja muuseumile täiesti võimetekohane ülesanne.

Näituse õnnestumisele aitas palju kaasa mees- konna hea koostöö. Töö teostamiseks oli varutud piisavalt aega ning näitust toetas õigesti läbitöötatud eelarve.

Litsivaba merevägi?

— TANEL MAZUR —
NARVA POSTILJON

Tanel Mazur

Eesti muuseumides on viimas- tel aastatel saanud kombeks väljendada näituste kaudu erinevate teemade võlusid ja valusid. Mõnel juhul õnnestu- nult, mõnel juhul on see kõik vaid pealkirja sõnakõlksuks jäänudki. Viimase muuseumide festivali võidutöö – „Vormi võlu. Eesti mereväe vormid 1920–1940“ on pealkirjas võtnud enda kanda vormide võlu edasiandmise. Sisupoolest hästi koostatud ja kujundatud näitusel jääb puudu seda, mis annaks vormide võlu edasi, õigemini reaktsioone sellele – parajat annust flirti, külgelöömist, frivoolsust ja miks ka mitte litsakust.

Naisi on vorm alati võlu- nud – mida sõjaväelisem, seda parem. Mereväel on aga lisaks veel üks tõmme – kuuldustes ja kirjanduseski üles paisutatud ohjeldamatu pidutsemislust, kui pärast pikka merelole- kut kord jälle kuivale maale saadakse. Ma ei usu, et ei oleks leidnud ühtegi perealbumit, kus tavalised madrused on sadamas napsu võtnud ja kohalike lõbusate tüdrukutega

grupipilti teinud. Jah, tõepoo- lest, näitus räägib ohvitseride vormist ja madruseid eriti ei mainita, kuid enamik mereväe- lasi oli siis ja on ka praegu ikka lihtsad madrused.

Lisaprogrammina tellitav signaallippude šõu on hea leid, kuid vormiga on ta jälle vaid kaugelt seotud. Oleks ehk olnud kohasem ehitada seegi üles vormi elementide, näiteks pagunite ja teiste eraldusmär- kide tundmisele?

Kujundajale tuleb anda pea täispunktid, sest piasjajade kal- lal norides on saavutatud tõesti hea tulemus (kasvõi näiteks laevaneete imiteerivad kruvid stendide servades). Samas soovitaks igal kujundajal oma näitust proovida ise pildistada ja seejärel vaadata, mis välja tuli. Seda näitust pildistada on tänu ohtrale kaldus klaasile tõeline piin.

NÕUKOGULIK LÄHETUS ELLU – NOORTE SUVEPÄEVAD EESTI NSVs

— TERJE ANEPAIO —
— ANU JÄRS —
— ELLEN VÄRV —
EESTI RAHVA MUUSEUM

Sotsialistliku kaasaja eluolu jäädvustamise ja uurimisega tegeldi Eesti Rahva Muuseumis aktiivselt juba 1960. aastatel, seega ei ole nõukogude aja käsitlemine muuseumile võõras. Kaasaja uurimise programmide raames talletati muuseumi kogudesse mõndagi huvitavat, samas näitustele jõudis see materjal mitmel põhjusel üliharva.

Uuesti aktualiseerus nõukogude aja argielu uurimine ERMis selle sajandi algul. Siis käivitus ka koostöö TÜ etnoloogia õppetooliga ühises grandiprojektis „Argielu strateegiad ja praktikad Nõukogude Eestis“. Muuseumi eripärast lähtuvalt oli meile oluline uurimistulemuste tutvustamine mitte ainult artiklite, vaid ka näituste kujul. 2004. aastal võisid huvilised tutvuda 1980. aastate kilekotikultuuriga, mis oli ühtlasi huvitavaks sissevaateks tolleaegsesse graafilisse disaini. 2006. aastal valmis näitus „Ise sõime, ise jõime...“ mis andis ülevaate nõukogude aja toidukultuurist. Üheks uuritavaks valdkonnaks projekti raames oli noorte elu Nõukogude Eestis. Laiast ja mitmepalgelisest ainesest otsisime näitusele kitsamat ja konkreetsemat, samas ajastule tüüpilist või ajastut laiemalt avavat nähtust.

Noorte suvepäevade juurde suunas kuratoreid üks huvitav materjal ERMi arhiivist – 1963. aastal valminud ülevaade algusaastate suvepäevadest. Pealegi möödus 2007. aasta juunis viiskümmend aastat ajast, mil esimesed noored uuel nõukogulikul moel ellu lähetati. Veenis tõsiasi, et 1957. aastal alguse saanud traditsiooniga puutusid kokku nii 1960., 1970. kui ka 1980. aastate noored. Paradoksaalselt on meie lähiminevikus eksisteerinud n-ö nõukogude aja nähtused ja traditsioonid tänapäeva Eesti noortele vähemtuntudki kui näiteks 19. sajandi kombed. Kui lähiminevikust teatakse, mis olid EÜE ja EÕM, siis hoopis vähem on teada, mis olid „noorte suvepäevad“.

Nõukogude aeg tõi kaasa sügava murrangu ühiskonnas ja kultuuris. Võimud hakkasid looma uusi nõukogulikke traditsioone, mis pidid välja tõrjuma seniseid ideoloogiliselt mittesobivaid kombeid ja tavandeid. Suurt tähelepanu pöörati eelkõige noortele kui tulevase ideaalühiskonna ülesehitajatele. Üks kesksemaid uusi traditsioone oli senist leeri asendama mõeldud noorte suvepäevad, milles ühendati noorte omavahe-line koosolemine, põnevus, huvitavad tegevused mitmes vormis edastatava uue „usuga“. Ametliku toetuse ja propaganda tulemusena muutus suvepäevadel osalemine mõne aastaga massiliseks. Teema tundus küllalt intrigeeriv, võimaldades esile tuua nõukogude aja mitmekihilisust ja vastuolulisust.

Paraku leidis lisaks ülalmainitud käsikirjale meie kogudes veel vaid üks suvepäevade algusaegu käsitlev töö Inna Baturinilt ning mõned fotod ja filmikaadrid ERMi välitöödelt. Soov tuua näitus välja 2007. aastal muutis ettevalmis-

tustöö küllalt pingeliseks, kuna idee sündis alles eelmise aasta sügisel.

Teadsime, et nii kesk- kui kohalikes rajooni-lehtedes leidub rohkelt suvepäevade kajastusi, arhiividest lootsime saada suvepäevade korraldamisega seotud materjali. Allikmaterjali mitmekesistamiseks kuulutasime välja esseevõistluse „Minu suvepäevad“. Ootasime meenutusi *pro et contra* – suvepäevadel käinutelt ja sinna mitte-läinutelt, aga ka suvepäevade korraldajatelt ja seal esinenutelt. Vastukaja ei olnud küll nii elav, kui lootsime, kuid omajagu mälestusi ERMi siiski jõudis. Seevastu saime rikkalikult fotosid ja üllatavalt rohkesti ka muud materjali: tunnis-tusi, mälestusalbumeid, vimpleid, märke, rätte, mütte ja isegi ühe amatöörfilmi aastast 1980. Täiendamaks paberile pandud mälestusi, tegime intervjuusid ürituse kunagiste korraldajatega, samuti jäädvustasime suvepäevade 50. aastapäeva tähistamist Järvamaal Väätsal.

Tundsime näituse ettevalmistusperioodil meeldivat toetust kolleegidelt teistest Eesti muuseumidest, kes meile ise nii omi mälestusi jagasid või siis häid kontakte kätte juhatasid. Loomulikult saime kasutada teiste muuseumide kogudes leiduvaid materjale nii ettevalmistusperioodil kui ka näitusel eksponeerimiseks. Rikkalikult oli suvepäevadest fotosid Põlva Talurahvamuuseumis, Järvamaa ja Võrumaa Muuseumis. Huvitavat materjali leidis Tartumaa ja Läänemaa Muuseumis ning Eesti Ajaloomuuseumisse jõudnud kunagise komsomolimuseumi „pärandi“ hulgas.

Näituse põhilise sihtgrupina pidasime silmas gümnaasiuminoort, kes on nõudlik näitusekü-lastaja. Seadsime endale eesmärgiks kasutada näitusel sõnumi edastamiseks erinevaid „kana-

Terje Anepaio

Anu Järs

Ellen Värvi

Näituse kunstnik Iir Hermeliin töö

FOTO: Anu Järs

Suvepäevade „ristiisa“, tollane noor kolhoosi-esimees Endel Lieberg näitusel

FOTO: Anu Järs

Vaade näituse laagriplatsile
FOTO: Merylin Suve

Laagrielu lähivaade
FOTO: Merylin Suve

leid“ ja pakkuda midagi erinevatele meeltele. Eesti Filmiarhiivis leidis suvepäevade kajastusi ringvaate „Nõukogude Eesti“ raames ja amatöörfilme Võru rajooni suvepäevadest 1970. aastatel. Eesti Raadio fonoteegist saime omaaegseid saateid suvepäevalistega ja suvepäevade laule.

Eesti Rahva Muuseumi suur saal on küllalt komplitseeritud näitusepind, mis oluliselt mõjutab ekspositsiooni ülesehitust ja kujundust. Aastate jooksul olid selle saali näitusekujunduste puhul jõudnud tekkida juba teatud stambid. Ettevalmistamise algperioodil puudusid meil kuraatoritena selged visuaalsed ettekujutused näitusest – materjal tundus esialgu nii üheülbaline. Kas teeme „monograafilise näituse teatud sündmusest“? Vajasime enda kõrvale head ja värske pilguga kunstnikku. Juba varem olime mõelnud Iir Hermeliinile ja õnneks võttis ta pakkumise vastu. Meie jaoks kujunes sellest ideaalse koostöö näide. Iirel on teatrikunstnikuna kogemus tekstide visualiseerimisel ja lava kujundamisel. Näituse lõplik kontseptsioon kujuneski koostöös kunstnikuga, lähtudes kasutada olevast materjalist ja saali võimalustest. Meie jaoks oli uudne kogemus töö maketiga – selle põhjal saime arutada, kuidas näituse mingi osa mõjub või mida peame muutma. Koostöö Iirega õpetas meid nii mõndagi teistmoodi vaatama. Nii innustas ta meid eksponeerima originaalvälklehti, loobudes lihtsamast mõttest neid kopeerida. Ka võtmefotode valikul suunas Iir meid terviku nägemisele.

Hoiatust mitte langeda *nõukanostalgiasse* kuulsime mitmetelt kolleegidelt juba varakult. Meile endile oli olulisim välja tuua nii ajastu ametlik pale kui ka tavainimese argikogemus. Näitusel valisime keskseks kaks suvepäevade osa: ühelt poolt laager, kus olemine oli vabam ja noortepärane, ning teisalt lõpetamine, kus domineeris ajastu ideoloogia. Sellest lähtuvalt jagunes saal sisult ja kujunduselt erinevateks osadeks. Ka filmimaterjali montaažil pidasime silmas sama printsiipi.

Näituse „lõkkeplatsist“ kujundasime ruumi, kus on võimalik korraldada giidiprogramme. Külastaja, kes eelistab seinatekstide lugemisele arvuti näppimist, võib lõkke ääres tutvuda ka näituse virtuaalversiooniga.

Kodulehelt www.erm.ee/html/suvepaev leiab huviline täiendavat teksti, hulga põnevaid fotosid, suvepäevade sümbolikat, dokumendi- ja laulunäiteid. Laiendatud väljapanek virtuaalruumis võiks just noortele huvi pakkuda.

Lisateadmisi suvepäevadest ja nõukogude ajast pakkus seminar „Noorte suvepäevad Nõukogude Eestis – ideaalid ja tegelikkus“.

Näitusetegijatele oli see põnev kogemus ja nauding heast meeskonnatööst! Näitus on Eesti Rahva Muuseumis avatud 28. septembrist 2007 13. jaanuarini 2008.

Emotsioon

— JAAN SOPLEPMANN —
KIRURG

**Jaan Soplep-
mann**

Noorte suvepäevad. Vahva! Tore on olla noor, noor ja ilus, noor ja lõbus. Suvi on ka tore, suvi on mõnus, soe ja helge. Mis saab olla veel paremat kui olla noor ja nautida suve? „Olgu jääv meile päike, olgu jääv meile taevas, olgu jääv meile ema, olgu jääv minu rõõm...“

Georg Otsa kustumatu hää, abiks oktoobrilapse kõrge triller. Helid ja sõnad, mis on sööbinud mällu. Sööbinud või söövitatud? Ei kratsi sa neid maha ei seebi, ei harjaga. Viska purgitäis värvi, läigata või pangega. Kasvõi puhast sini-mustavalget. Ei aita. Söövitatud.

Astun edasi. Marsihelide saatel hakkab jalgi rütmis astuma. Näole trügib muie. Ometigi saan näha noorte suvepäevi. Nüüd siis, 26 aastat peale keskkooli lõppu. Näituseaal. Eesti Rahva Muuseumis.

Tollel kaheksakümne esimesel meie kooli klasse suvepäevadele ei kutsutud. Mäletan, et neist kõneldi ning hiljem ülikooliski meenusid mõned koosveedetud lõbusaid hetki. Näituseaali astudes ootan vastuseid. Tahan teada. Mida kujutasid endast Eesti

NSV noorte suvepäevad? Mida seal tehti? Milline oli vaim? Kas noortele meeldis? Ja veel seda ja teist ning lõpuks ka seda, miks meid ei kutsutud. Otsin vastuseid abikaasa Pillega. Tema on suvepäevadel käinud.

Saali sisenedes loen põhjalikku ülevaadet suvepäevade ajaloost. Nii et see loodi leeri asemel, ja-jaa..., ENSV komsomoliorganisatsiooni initsiatiiv, sümboolne „lähetus ellu“, ideoloogia..., noh, seda ma aimasin.

Edasi seisatan laagriplatsil. Meeleolukalt on tabatud telklaagriromantikad. Nööril kõlkumas rätid-trikood. Lontis telgi ees laisk suvepäevaline kummimadratsil transistorraadiot kuulamas. Teisel suvepäevalisel popid päikeseprillid, seljas kollane T-särk, millel šablooniga värvitud kihvt välismaine kiri. Telgis triibuline vatimadrats, sellel Loomingu Raamatukogu Fellini „Amarcord“. Telgi ümber torujad spordikotid, Tartu botased. Tuttav tore tunne.

Huviga silmitsen kirevat suvepäevade atribuutikat: lipud, kaelasidemed, nokkmüt-sid, embleemid, märgid. Vahva 70ndate–80ndate kujundus. Mõnusad.

Pikemalt vaatan suvepäevade propagandistlike dokumentaalfilme. Kuulen, et suvepäevad annavad nõukogude noortele palju: õpitakse käitumist, korralikku riietumist, laua katmist ja külaliste vastuvõtmist. Mõtlen omaette, kas neid oskusi ei peaks kaasa

saama kodust. Siis: „Kuulati vana revolutsionääri Ptitsõni meenutusi...“ Ptüi.

Astun edasi töotuste tahvli juurde. „Töotame Sulle kallis kodumaa... kogu oma elu, töö ja õpingud pühendan Sinu heaks. Endi emade ja isade halli pea nimel töotame, et me ei luba sõda.“ Värin käib läbi. Vastik värin. Kõik see tuleb meelde.

Järsku taban suvepäevade ideed. Need pidid olema vormilt noortepärased ja sisult sotsialistlikud. Hetke pärast tunnetan, et sellele nõukogude sisutihjale sisule noored oma tähelepanu ei raisanud.

Lõpuks küsin Pille käest provotseerivalt: „Noh, mis mulje see nõukavärk sulle jättis?“ Vaikselt, ent kindlat ja etteheitvalt vastab ta mulle: „Jaan, tead, see oli meie aeg.“ Tal on õigus, me olime siis noored ja meil pole endale midagi ette heita.

Väga hea näitus. Ah et miks, küsite. Aga seepärast, et tekitas emotsioone.

Aga miks ikkagi meie kooli klasse noorte suvepäevadele ei kutsutud?

P.S. Ajad on muutunud, muutunud oleme meie ja lauludki. Ometi erutab päikese ja taeva jäävuse küsimus ka tänapäeva noori. Koju jõudnud, kuulan Kanal 2 ilmatüdrukku Niki superhitti:

„Sa oled valguskiir,
sa oled silmapiir,
sa oled see, kes jääääb.“

„MUUSEUMITEATER“ TARTU KUNSTIMUUSEUMIS

EVE KIILERI PROBLEEME
TÕSTATAV FOTONÄITUS

— REELI KÕIV —
TARTU KUNSTIMUUSEUM

2007. aasta mais – muuseumikuul – toimus Tartu Kunstimuuseumi esimesel, galeriikorrusel igati ajakohane näitus. Oleks võinud arvata, et tegu on institutsiooni tellimusega, aga ei – Eve Kiiler on iseseisvalt juba mõnda aega tundnud muuseumide vastu nii kunstilist kui eriti sotsioloogilist huvi. Näitus tõi vaatajani kontsentreeritud valiku mitme aasta jooksul muuseumides tehtud fotodest. Eve Kiiler on pildistanud enam kui kolmekümnes kunsti-, looduse- ja ajaloomuuseumis nii Eestis kui mujal Euroopas, püüdes reeglina jääda ise märkamatuks, olles justkui üks paljudest kaameraga turistidest.

Soov oma sünnilinnas näitust teha oli Helisingi Kunsti ja Disaini Kõrgkooli doktorandist fotokunstnikul idanenud juba mõnda aega ja muuseumiprojekti kõrval oli kaalumisel üks teinegi põnev fotoseeria. Et aga näituse aeg sattus maikuisse ja Tartu Kunstimuuseum oli muuseumiprojektist rohkem sisse võetud, valiti see. Pealegi oli see esimene kord, kui Eve oma muuseumiteemalisi fotosid näituse vormis esitas, ka materjali uudsus mängis oma osa.

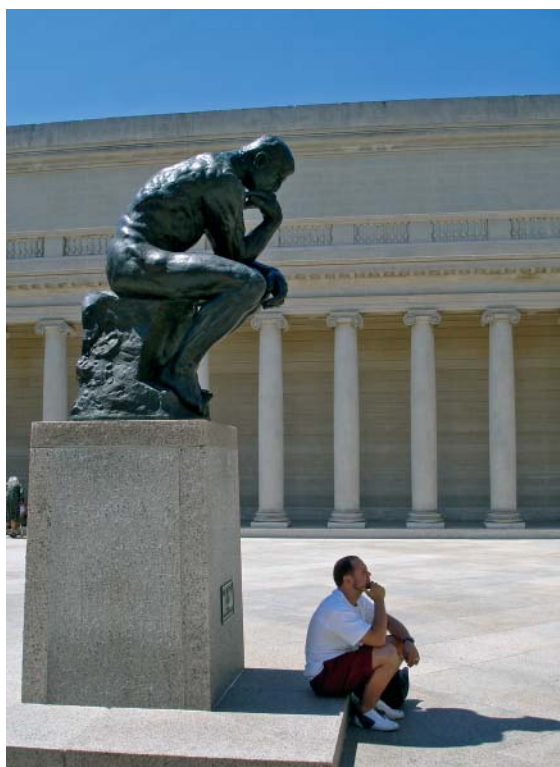
Näituse eellugu on omajagu pikk ja probleemiderohke – alates raskest valikust fotode meeletust massist „õigete“ piltide väljaselekterimisel, kus lõplik otsustus jäi mõistagi autorile, kuni fotode vormistamise ja näitusesaalide ümberdisainimiseni. Kõige suuremaid piike tuli murda just viimasega. Muuseum kui institutsioon tõestas veelkord oma seatud esindajate kaudu alalhoidlikkust ja sisseprogrammeeritud konservatiivsust kõige uue suhtes ja vaid keeruka diplomaatilise võitluse tulemusel, mida saatsid karmid kirjalikud dokumendid, õnnestus saada luba värvida igas neljast näitusesaalist ära üks sein. Et tegu polnud kunstniku sõgeda kapriisiga, võisid peagi veenduda kõik asjaosalised. Eve Kiiler kujundas värvimise abil igas ruumis ühe nn ajaloolise muuseumiseina kontseptuaalse eesmärgiga tekitada fotode paigutamisel ruumiseseid hierarhiaid. Meenuvad ju kõigile 19. sajandil oma ukse avanud muuseumide, näiteks Viini Kunstiajaloo Muuseumi erilist ajaloolist atmosfääri hõngavad tugevärvilised seinad, mis loovad vääristatud kunstile sobiva fooni. Sellise ruumimulje simuleerimist oli oma ruumikujunduses silmas pidanud ka Eve Kiiler. Värvitoonid said valitud sobivad – helesinine, kuldkollane, heleroheline ja tumepunane. Tulemuseks oli erakordselt esteetiliselt ja puhtalt mõjuv ekspositsioon, kus muuseumi klassitsistliku hoone avakorruse näitusepind hakkas ühes neljandikus osas elama ajaloolisel moel. Tekkida võivad küsimused – kas kallis raamis värvilisel seinal rippuv foto on rohkem kunst kui neutraalsel foonil rippuv vormistamata pilt, jäid vaataja otsustada.

Eri tüüpi muuseumide fotod olid grupeeritud saalide kaupa: antiigi, kunstimuuseumide, loodusmuuseumide ja ajaloomuuseumide saal.

Üksikute fotode all ei olnud pildistamiskohale viitavaid silte, vaid omaette teemaplokid kandsid luulelisi loosungeid, mis ajendasid edasi mõtlema.

Üks minu vaieldamatuid lemmikuid näitusel oli Raekoja platsi poolne suur saal, mis oli täielikult pühendatud antiigile. Ülesvõtted voogavatest rahvaprotsessioonidest Vatikani „kuldsetes“ galeriides ning Kopenhaageni kipskoopiate muuseumi fondihoidla laadne ekspositsioon. Viimased fotod olid riputatud imekaunile taevasinisele foonile, kõrval deviis: „kunsti standardite arhiiv“. See seeria tekitas ahaa-elamust kuulsate teoste äratundmisrõõmu kaudu ja näitas muuhulgas selliseid vaimukaid kaadreid kaasaja ja antiigi ootamatutest kooslustest, mida on võimatu sõnas kirjeldada. Kas pole kummaline, et läbi fotokunstniku kaamera oli uuesti kunstiks saanud see, mis vahepeal, riilisse ladustatuna, oli vaid originaali järgi tehtud õppeotstarbeline kipskopia! Ja kuivõrd kauneid toone võib evida kipskopia pind – selle sarja koloriidiväärtused olid klass omaette.

Paljusid Eve Kiileri fotosid saaks vaadelda ka dokumentaalsete või ajaloo fotodena, sest nad on jäädvustanud just pildistamise hetke olukorra. Näiteks kuidas valmib KUMU esimene kunstinäitus – fotodel elav, tegelikkuses juba ajalooks saanud kordumatu hetk muuseumi ajaloo. Ei tea, kas Eesti Kunstimuuseum ise jäädvustas KUMU esiknäituste sünniprotsessi, kuid Kiileri fotodel on see tema kunstnikunägemuses alles. Ehk peaksid kõik muuseumid kaaluma, kuidas nad oma ajalugu fotodena säilitavad ja millist pilti nad seeläbi tulevastele põlvvedele pakuvad. Kas pole muuseumi fotodokumentatsioon reeglina vaid kajastus näitustest ja sündmustest ning

Reeli Kõiv

Foto seeriast „Ideaalide galeriid“ 2007, pildistatud KUMUS

FOTO: Eve Kiiler

Alex ja Rodini mõtleja. San Francisco, Legion of Honor

FOTO: Ivika Kivi

Kindralleitnant Kutuzov ja Tom Morkes Peterburis Ermitaažis

FOTO: Jane Idavain

valgustamata jääb suures osas argipäev, tegevused, ilma milleta poleks ka pidulikke hetki? Evel oli näituse ettevalmistamise ajal soov oma komplekti täiendada just muuseumi „köögipoolelt“ ja pääseda ka Tartu Kunstimuuseumi hoidlatesse, et leida sealt kunstnikusilmale huvipakkuvat tõelust, kuid see osutus muuseumi juhtkonnale esialgu liiga ootamatuks. Kardeti, Eve Kiileri sõnusti, et kunstniku maski taha on end peitnud ohtlik tegelane, kelle kaamera vaid ebakohti otsib. Muuseumides pildistamise reeglitest ja tabudest rääkis Eve Kiiler ka kevadisel ERMi aastakonverentsil „Kultuuri visuaalne jäädvustamine ja mäluasutused.“¹

Eve Kiileri fotod on ka sotsioloogilised

Koos raudrüütliga

FOTO: Katrin Musteikise kogust

uurimused inimeste käitumisest muuseumides. Näeme, mille taustal tehakse poseeritud perepilte, kuidas muuseumist saab ühtäkki muuseumiteater, kus rolle saab igaüks valida vastavalt soovile. Eve Kiiler on huviga jälginud, kuidas rikkaliku dekoratsioonivaliku taustal elavnevad küllastajad ja hakkavad käituma nagu avatud filmistuudios. Tekib mänguline moment ning erinevate lemmikeksponaatide ees võetakse sisse teatraalseid poose. Tänapäeva muuseumid pakuvad selleks ju mitmekesiseid võimalusi. See näituse aspekt ajendaski haarama vaatajat aktiivsemasse osalusse – oleks olnud patt jätta korraldamata üldsust kaasav programm. Üleskutse „Mina muuseumis“ ei seadnud mingeid osaluspiiranguid ja kutsus kõiki inimesi leidma kodustest pildialbumitest või arvutifailidest need fotojäädvustused, mis on tehtud portreeteritava jaoks olulise eksponaadi kõrval – olgu selleks siis loodusmuuseumi jääkarud või Louvre'i Mona Lisa.

Muuseumi laekus mitusada erinevates muuseumites või kunstinäitustel tehtud ülesvõtet enam kui neljakümmelt inimeselt. Suurema arvu osavõtjatest moodustasid siiski need, kelle jaoks kunst või muuseum on rohkemat kui juhuslik külaskäik. Saadetu põhjal kokkupandud tõeliselt elamuslik pildiprogramm sai kunstniku kommentaarid avalikul esitlusel ning jäi näitusele jooksma paariks nädalaks kuni selle lõpuni.

On veel üks aspekt, mis Eve Kiileri kunstnikusilma on hämmastanud – nimelt ajaloomuuseumide loodud nukulavastuste elulisuse või morbiidsuse küsimus. Üsna šokeerivalt mõjus Kopenhaageni Töölisklassi Muuseumi ja ERMi nukulavastuste kõrvutus. Esimesel juhul elulised jutustused ilmekate staaridega lavalistes misansteenides, teisel juhul ehmatavalt introvertsed, üksteisest võõrdunud näota tegelased tardunud frontaalsetes poosides, justkui aastasadade pikuse röömutu orjapõlve võrdkujud. Kunstniku deviisiks sealjuures oli „vaikimise vanne“.

Eve Kiileri fotoseeriast ei puudunud ka hetked muuseumitöötajate argipäevast – innustunult oma rolli sisse elanud giidist või „sõnatute kaaslaste“ keskel viibivast loodusmuuseumi saalitadist. Muuseumimaailma ajalik ajatus visualiseerub Kiileri fotodel topiste vitriinipeegelduste tummades kahekõnedes iseendaga ja „surnud lindude laulus“ butafoorsetes „ideaalmaastikes“. Muuseumi kui inimese konstrueeritud eripärase keskkonna mõju tuleb ilmsiks ka kunstifotodes inimtühjadedest saalidest, kus ruum, valgus ja eksponaatide vaikelud hakkavad elama vaatajast sõltumatult.

1 Eve Kiileri ettekande täpne pealkiri oli „Fotograafiline teekond kunstimuuseumist ajaloomuuseumi ja tagasi. Katse kaardistada visuaalse dokumendi ja dokumenteeriva kunsti tabude rägastikku“.

KUI MUUSEUM, SIIS MEREMUUSEUM

INTERVJUU MEREMUUSEUMI DIREKTORI URMAS DRESENIGA

— PIRET ÖUNAPUU —
EESTI RAHVA MUUSEUM
EESTI MUUSEUMIÜHINGU ESIMEES

Kuidas kõik algas?

Sündisin 8. detsembril 1958, olen läbi ja lõhki Tallinnast, samuti ema ja isa. Suguvõsa üks haru ehk emapoolne ulatub Albu kanti ja teine kisub Kolga randa. Hiljem olen aru saanud, et midagi on hakanud ehk sealtpoolt seoses merendusega tulema. Ema ja isa on rääkinud, et kui ma varases poisipõlves midagi joonistasin, siis olid need kajakad ja laevad.

Koolis olen käinud algusest peale Tallinna 22. keskkoolis ehk vanas Westholmi gümnaasiumis, kus oli käinud juba isa ja kus käis mu õde. Õde on minust 10 aastat vanem, meil on ühel ja samal päeval sünnipäev. Tema just lõpetas keskkooli ja võttis mind koolitrepil vastu, kui mina alustasin oma kooliteed. Kooliajast on siiaamaani hää kogemus, mul oli väga tore klassijuhata – füüsikaõpetaja Uno Neuman, keda kõik kutsusid Newtoniks. Temal ei olnud selle vastu mitte vähimatki, ütles, et see on talle igati austav nimi.

Peaaegu tunnistama, et mingisugusel hetkel enne kaheksandat klassi tekkis mul pisikene huvi merenduse vastu, aga see oli rohkem nii, nagu ikka poistel käib, et võiks merekooli minna... Kuid juba varases nooruses tehti mulle selgeks, et mu nägemine pole just kõige parem, ja ise sain aru, et füüsika ja matemaatika pole mul ammugi kõige paremad ja merekooli minekust pean paraku loobuma. See oligi rohkem selline

uitmõte. Pärast mõtlesin, et võiks tulevikus okeanograafiat õppima minna, aga siis selgus, et selle õppimise võimalus on seotud Moskvaga, ja see mõte tundus natukene võõras.

Mingil hetkel keskkoolis, nii 9.-10. klassi paiku, tekkis järsku huvi ajakirjanduse vastu. Osalesin Hilda Raudkivi poolt kokku kutsutud Eesti Raadio noorte reporterite klubis koos Ain Saarna ja Georg Pelisaarega. Andrus Saar pani meid pudelikork suus tekste lugema ja tegime ka esimesi raadiosaateid. Sinna sai mindud lihtsalt tavalise ajalehekuulutuse peale. Ligi kaks aastat käisin. Päris huvitav oli ning siis tundus juba

1989. aastal „Suure Tõllu“ pardal. Vasakult: teadur Urmas Dresen, „Suure Tõllu“ meeskonna liikmed Haldor Tammerik ja Vladimir Kopelman ning meremuuseumi direktor Ants Pärna
FOTO: H. Mosolainen

**Urmas Dresen ja
Urmas Selirand
konverentsil
1985. aastal**

üsna loomulik, et peale keskkooli sai paberid sisse viidud Tartu Ülikooli ajakirjandusteaduskonda. Sisseastumisel juhtus nii, et loomingulise konkursi läbisin edukalt, kuid komistuskiviks osutusid eksamid ja ma jäin vist esimesena või teisena ukse taha. Läksin tööle Tallinna Geoloogia Töökonda, mis asus Keilas ning kus õde oli juba ees. Seal töötasin pool aastat geoloogidega. Mind kui noort jobu kasutati transporttöölisena, aitasin geoloogidel kärnikaste tõsta. Käisin mööda metsi ringi ja puurkaevudest veeproove võtmas – selle poole aastaga sai väga palju käidud mööda Eestit. Meenutan siiani suure heldimusega neid tüüpe, eriti õhtuid Arbavere baasis. Siiski jäi seal oldud aeg lühikeseks, sest ma leidsin, et tuleb Tartusse tagasi minna. Astusin ajakirjandusse ettevalmistavaks aastaks. See oli lõbus aeg Aimar Jugaste ja Hannes Tamme seltsis ja ega õppimiseks olude sunnil väga palju aega ei jäänud. Saatus pani taas minu ajakirjanikuteele tõkke ette. Elulained hakkasid üle pea kokku käima ja ühel hetkel lihtsalt tuli tahtmine Tartust ära tulla.

Hoopis Tallinnas jõudsid ajaloo õppimise juurde?

Jah, siis tekkiski mõte minna ajalugu õppima. Mõtlesin, et läheks algul kaugõppesse ja pärast päevasesse üle. See oli 1979. aasta sügisel. Tallinna tultes pidi ikka mingi töö olema ja nii jõudsingi ma täiesti juhuslikult meremuuseumini. Mõtlesin, et kui ma lähen kaugõppesse ajalugu õppima, oleks mul vaja erialast tööd. Nii tekkiski mõte, et peaks proovima kusagile muuseumisse. Lappasin kollast telefoniraamatut ja helistasin Kaia Varrakule, ütlesin, et plaan on minna aja-

lugu õppima, aga praegu tööd ei ole, kas kusagil muuseumis oleks kohta pakkuda. Helistasin Pikalt tänavalt telefoniautomaadist, mis paiknes seal, kus praegu asub Rootsi saatkond. Kaia Varrak ütles, et ta hetkel ei tea, kuid palus järgmisel päeval tagasi helistada. Ma helistasingi ja ta ütles, et nüüd on kaks varianti: üks on meremuuseum, mis küll hetkel on remondis, ning teine variant oleks vabaõhumuuseum. Mina mõtlesin, et vabaõhumuuseum on ikka pagana kaugel, et ma valin parem vanalinna. Mul ei olnud midagi ei vabaõhumuuseumi ega ka meremuuseumi poolt ega vastu, ma lihtsalt valisin kesklinna, et saaks hommikul kauem magada.

Tulid ja jäid...

Direktori kohusetäitja Bruno Pao oli see, kes võttis mind vastu Pikk tn 33 ajutistes meremuuseumile antud ruumides. Kui sisse astusin, siis lõi briketiving vastu. Tuba oli kergelt hall ja inimesed konutasid laudade taga, tegid tõsiste nägudega tööd. Esimene mõte oli, et Jumal hoia, kas see ongi muuseum! Siis selgus, et asi on ikka tunduvalt rõõmsam ja roosilisem ning kusagil Pikk tn 70 renoveeritakse Paksu Margareetat meremuuseumi tarbeks. Leidsin, et miks ka mitte. Minu tollane esimene ülemus oligi Bruno Pao, kes on nüüd Saaremaal tegev Merekultuuri Seltsis ja väga aktiivne ka Saaremaa omavalitsuses. Tema lasi mul alguses väga rahulikult olla, ütles, et siin on raamatud, loe ja vaata neid, püüa ennast kurssi viia. Ja nii ma siis esimesed kuud lugesin. Mulle ei meenuki, et oleksin midagi väga tõsist teinud. Ma isegi ei mäleta, mis ameti peal ma alguses olin, arvan, et ma võisin olla muuseumi järelevaataja, ei olnud mingit teaduri kohta. Sealt ta hakkaski loomulikku rada mööda edasi minema, kõik see, mis on hiljem tulnud. Ma hakkasin muuseumi kõige alamalt astmelt pihta ja nii on see edasi läinud. Seega ei olnud muuseumisse sattumine plaanipärane, vaid lihtsalt olude sunnil ja väga vabalt oleksin võinud ka vabaõhumuuseumisse „kukkuda“, aga juhtus nii, et sattusin meremuuseumi.

Aga kui oleks olnud nii, et oleksid vabaõhumuuseumisse „kukkunud“ (nagu mina omal ajal), kas sinust oleks tulnud etnograaf?

Kumb oli tähtsam, kas see, et see oli muuseum või see, et see oli meremuuseum?

Üsna pea muutus tähtsaks just see, et tegemist on meremuuseumiga. Muidu ma ei oleks siia nii pikalt ka pidama jäänud. Siis hakkas ka isa rääkima rohkem suguvõsast, et minu vanavanaema Elisabet on pärit Käsmust (neiupõlve nimega Altenbrun) ja abiellus Kolga mõisa metsaülema Eduard Dreseniga ja vanavanaonu Anton Altenbrun oli kapten Käsmu esimesel aurulaeval „Nemrac“, mis 1923. aastal Inglismaalt osteti. Mul on siiani alles selle Antoni pilt, mille tädi mulle kinkis. Ka ülikoolis olid kõik kursusetööd merekallakuga. Lõpuks jõudsin diplomitööni

Narva merekaubandusest 19. sajandi II poolel, juhendajaks oli Sulev Vahtre. Olen proovinud ka hiljem seda tööd edasi teha, kuid paraku on ta sinna paika jäänud.

Kas sul mingisugused meresõidupaberid ka on?

See on minu nõrk koht. Ma olen selles suunas samme astunud. Aasta alguses läbisin väike-laevniku kursused Pirital, kuid jälle on punkt panemata. Mul on eksamid tegemata, nii teooria kui praktika. Olude sunnil – nii laiskusest kui ajapuudusest. Ma loodan, et ma need ükskord ikkagi kätte saan. Siis oleks esimene merenduslik diplom ka olemas.

Purjekat või midagi sellist ei taha endale?

Muidugi mulle meeldib mõte oma purjekast. Aga eks tegelikult on purjetamise võimalus ka siin meremuuseumi juures. Meil on üks poolik projekt nimega „Hai“ purjekas. Klassikaline puujaht aastast 1939, mis ootab renoveerimise lõppu. Samas oleme koostöös purjetajatega alustamas ühe võistlusjahi renoveerimist. Kui väga pingutada, siis oleks meremuuseumil kaks sõitvat jahti. Aga see nõuab natukene aega ja raha. Mis seal salata, mulle tegelikult meeldib purjetada. Ma olen üritanud aeg-ajalt käia purjetamas. Me oleme sõpradega läbi seilanud peaaegu kogu Läänemere, käinud Rootsi järvedel ja ka läbi Saima kanali Soome sisevetel.

Meremuuseum tegeleb ka allveearheoloogiaga, kas oled käinud ka sukeldumas?

Olen sukeldumisega kokku puutunud ja üsna lähedalt. 1978–79 olid esimesed aastad, kui meremuuseum hakkas allveearheoloogiaga tegelema. Siis oli see rohkem suure entusiasmi baasil klubiline tegevus, klubi nimi oli Viikar. Suvelaagrid ilusates paikades rannikualadel, kas siis Saaremaal, Hiiumaal või Läänemaal. 80ndatel oli ka endal pisikene mõte proovida sukeldumist, aga juhtus selline keskpärane lugu, et ühel esimestest katsetest läks vesi keskkõrva, trummikile läks katki, vesi enam välja ei tulnud. Lõpptulemus oli see, et läksin haiglasse, kus arst mu kõrva vaadates ise mõnusa muigega õele ütles, et tule vaata ka, siin on väga hea operatsiooni kõrv. Siis oli kohe selge, et igasugust allveearheoloogiat ja sukeldumist vaatan edaspidi videolindilt või filmidelt. Aga allveearheoloogiaga puutusin ma kokku ka edaspidi. Ma ei arvanudki 1985. aastal, kui leiti Maasilinna linnuse juurest laevavrakk, et väljatõstmise operatsioon satub meremuuseumis minu kraesse. See laevavrakiga tegelemine andis päris hea kogemuse. Mul oli õnnelik juhus viibida Stockholmis kuulsale „Wasa“ konserveerimise juures ja ka laevavraki sees, tänapäeval pole see enam lihtsurelikule lubatud. Alles siis ma sain aru, mis pagana asja me oleme endale kaela võtnud ning kui võrd keeruline ja professionaalsust nõudev see on, millega olime alustanud. Hakkas

Meremuuseumi näituse „Meie mere röövlid“ avamisel” 2002. aasta septembris

FOTO: Andres Eero

tekkima arusaam sellest, mida kujutab endast meremuuseum rahvusvahelises mõttes.

Nüüd, kui Lennusadama projektikonkurss on jõudnud võiduka lõpuni, kuidas sa end tunnend? Mida sa näed, mis hakkab juhtuma?

Tegelikult ei tunne ma tänase päevaga seoses midagi, sest olen seda tundnud juba tükk aega varem. Kui ma 1998. aastal sain meremuuseumi direktoriks, siis minu üks esimesi soovide oli, et meremuuseumil peab olema oma „sadama-nurk“, kus oleks võimalik muuseumi laevu eksponeerida. On ebaloomulik, et üks laev on siin, teine laev kusagil mujal kellegi heast armust ning kolmanda laeva hoidmise eest maksame renti. Kui me oma sadamat ei saa, siis me kapseldume ja muutume – me ei ole meremuuseum selles tänapäevases mõistes, võrreldav teiste maailma meremuuseumidega. Siis me ei saa selles liigas kaasa mängida. Muidugi oli minu esimene siht Admiraliteedi basseini, kus oleks olnud väga tugev ajalooline side. Aga juhtus nii, et sellest piirkonnast ei tulnud meremuuseumile

Lennusadama projektikonkurssi võidutööga 2007. aasta novembris

FOTO: Katrin Mellis

Alam-Austria
Landesmuseum'is
FOTO: Katrin
Sepalaan

suurt tulevikku. Tol hetkel, 2003. aasta sügisel, tundsin end selgelt lüüasaanuna, kuid iga selline kaotus sunnib otsima lahendusi ja see lahendus tuli Lennusadama näol, mis siis tundus väga paljudele utoopilise mõttena. Tegelikult teadsid vaid vähesed seda, et Lennusadam oli tollal veel paik, mis kuulus Eesti riigile. Seal saigi alguse see, kuhu me tänasel päeval oleme jõudnud. See oli asjade loomulik jätk, aga ega keegi tol hetkel ei arvanud, et kõik läheb nii kiiresti.

Kas sulle võidutöö meeldis? Kas sa oled rahul?

Olen ikka. Ma ei tea, kas mina pean olema just see, kes hakkab seal kõike tegema ja korraldama. Olen oma loomult rohkem asjade käimatõmbaja kui stabiilne ülesehitaja. Samas, ausalt öeldes, ei kujuta ma ennast ka kellegi teisena ette kui meremuuseumi direktorina.

Sina ja ICOM?

ICOM on andnud ühe huvitava pildi maailma muuseumidest nende mitmepalgelisuses, see on avardanud silmaringi ja maailmavaadet. Kokkupuuted ICOMis, kus kogu seltskond omab niivõrd palju erinevaid arvamusi, mis kõik peegelduvad muuseumides, on huvitav. Näiteks see, kui võrd erinev on muuseumide liinis araabia maailm, kui võrd raske on araablasi muuseumi tuua, panna neid muuseumist huvituma, võrreldes näiteks jaapanlastega, kes on muuseumidest

vägagi huvitatud. Ma loodan ja tahan, et nii palju, kui see minust sõltub, jõuaksid ka Eesti muuseumid ICOMi maailmakaardile, et Eesti oleks üha rohkem esindatud üritustel, mida korraldatakse ICOMi raames. Me polegi nii väikesed, me oleme lihtsalt vähe esindatud, suuremat aktiivsust on vaja. Mis seal salata, osalemist tuleb tagant tõugata väikeste rahasüstidega, sest kõik need käimised eeldavad raha. Arenguriikidel on võimalik ICOMilt soodustust saada, kuid meie ei kuulu sinna kategooriasse juba ammu. Seetõttu tuleb ICOMi tegevuses osalemist Eesti riigi siseselt toetada. Ma usun, et seda teed on läinud ka meie head lõunanaabrid lätlased, kes on alati ICOMi üritustel päris tublisti esindatud. Leedukad mitte. Nii on meil siin midagi kolleegidelt lätlastelt õppida.

Oled sa rahul ICOMi koostööga teiste muuseumiorganisatsioonidega?

Ma arvan, et ICOM on oma tegemistes ikkagi rohkem Eesti-väline, ta on rahvusvahelisele koostööle suunatud organisatsioon. Kuid viimasel ajal on ICOM pannud ühel või teisel moel ka Eesti muuseumiüritustele oma õblukese öla alla.

SETO TALUMUUSEUM AASTAL 2007

— LAINE LÖVI —
SETO TALUMUUSEUM

Natuke rohkem kui kahe kilomeetri kaugusel Värskas keskusest asub tühjale maa-alale rajatud Seto Talumuuseum, mis eksponeerib 20. sajandi alguse jõukat seto talu. 1999. aastast eksisteerib Seto Talumuuseum Värskas valla muuseumina. Täna on planeeritud kompleks – elumaja, rõiva- ja viljaait, söögiait, laut-heinaküün, varjualused, meeste töötuba, suitsusaun, sepikoda, potivabrik ehk savikoda ja rehi – peaaegu valmis. Lisaks on talu piiril Seto Tsäimaja rahvusliku toidu tutvustamiseks ja külaliste söögimurede leevendamiseks. Tsäimaja teisel korrusel on töötajate kantselei, hoidla, arhiiviruum, abiruumid, käsitöötuba-õppeklass. Juba projekteerimise käigus oli näha praeguseks selgunud tõsiasi, et hoidlapinda jääb väheseks. Plaaniatud vesiveskit siiski veel pole. Seto Talumuuseumile kuulub nn hoidlatalu, kus on triiki täis tekstiilihoidla, aitades suuremõdulised puuesemed, korrastamist ja restaureerimist ootavad museaalid, väike restauraatori töötuba ja materjali hoiuruum.

Seto muuseumidest siinpool piiri vanim – Saatse Seto Muuseum on alates 1999. aastast meie muuseumi filiaal. Värskas vallavalitsus on projektipõhiselt remontinud Saatse muuseumihoone, sõlminud lepingu püsiekspositsiooni kujunduse projekteerimiseks, teinud projekte õueala ja matkaraja kujundamiseks ning suhtub väga hästi muuseumide toetamise ja arendamise. Värskas valla eestvedamisel ja suures osas rahastamisel tuleb Saatsesse, Euroopa Liidu piiri vahetusse lähedusse, ilus muuseum.

Muuseumi kiire areng, rahastajate hea-

soovlikkus ja töötajate missioonitundega tehtu on taganud järjest suureneva huvi Seto Talumuuseumi vastu. Täna on külastajate arv kerkinud aastas 21 000ni. Setomaale tuleb turist põhiliselt suvehooajal ja nii on suved meil kogu aeg töörohked. Kõik muuseumitöötajad on siis külastajate päralt, muuseumitöö jääb sügistalvi- seks hooajaks. Kuna meie muuseumis peab „seto asja“ hästi tundma, on meil õnnestunud saada seto juurtega töötajad.

Seto Talumuuseumi ekspositsioon, kogumis- poliitika, üritused, näitused on piiritletud sõnaga „seto“. Lihtne, kuid omamoodi keeruline – kust tõmmata piir? Jätkuvalt tutvustatakse talutöid, toimuvad muuseumitunnid, seto käsitöö, laulukultuuri ja rahvusliku söögi tutvustus ja õpe.

**Naiste tööpäev
Seto muuseumis: või
tegemine**

**FOTO: Seto
Talumuuseum**

Naiste tööpäev
Seto muuseumis:
kangakudumine

FOTO: Seto
Talumuuseum

Seto folklooriansambel Kuldatsäuk on ainuüksi sel aastal pakkunud laulurõõmu 50 korral. Aasta jooksul suudame korraldada 10–12 vahetuvat näitust erinevates ruumides, traditsioonilised on „Üte talo näpotüü“ (ühest talust pärit käsitööd), „Seto värviline pits muuseumi kogudest“. Üritustest kuulsamad on iloohtud, käsitöö ja ilotalgud, seto pitsi päevad. Muuseumi sünnipäevanädalal teeme kokkuvõtteid tehtust, anname võimaluse näha hoitud varasid. Sel aastal läheb muuseum enda ettevõtmisi tutvustama kohalikesse koolidesse. Kaasa lööme Võrsksa valla üritustel nagu leelopäevad, Seto Kuningriik, käsitöölaad jne. Kõigile seto rahvarõivaid kandvatele külalistele on ürituste ajal muuseumi prii pääse, samuti on Setomaa kooliõpilastele muuseumitunnid tasuta. Oleme jätkuvalt paindlikud ja võtame gruppe vastu ka puhkepäevadel, õhtutundidel ja riiklikel pühadel.

Seto Talumuuseumis toimuvad Eesti Kunstiakadeemia, vähem Eesti Muusikaakadeemia, Tartu Ülikooli Viljandi Kultuuriakadeemia suvised välipraktikad. Tsäimaja personal juhendab kokaõpilasi erinevatest kodumajanduse õppeasutustest. Abi saab iga õpilane, kes teeb kodu-uurimuslikku tööd. Aastate jooksul on mitmed

Eestis ja ka välismaal õppivad või täiendavad üliõpilased saanud meie muuseumidest olulist abi kursuse- ja lõputööde tegemisel.

Seto Talumuuseumil on arvestatav tekstiilikogu: rohkelt rahvarõivaid, näiteks erineva mustriaga seto naise hamesid on ligi 200, käterätte umbes 80, pühaserätte ehk ikoonilinasid, kodutekstiili. Küllaltki esinduslik ja ilus on seto hõbeda kogu, mida vajalike tingimuste puudumisel ei saa kahjuks püsinäitusele eksponeerida. Hulgaliselt on rõivakirste, puuanumaid, talutööriistu jne. Ei puudu meiegi muuseumist vokid ja triikraud. Olulised raamatud nagu Jakob Hurda „Setukeste laulud“, seto lugemikud, koguteos „Setomaa“ jt on arhiivis olemas. Samuti hulgaliselt fotosid tähtsatest sündmustest ja väike fonoteek. Püsinäitusele „Setomaa ajalugu läbi sajandite“ meil praegu kohta ei ole, aga usun, et leiame sellele probleemile lahenduse. Sel aastal ilmus eelkõige turistile suunatud brošüür „Seto kodo“, koostamisel on brošüür „Setomaa leelopäevade ajalugu“. Valmimisel on meie muuseumi koduleht.

Muuseumi tegevust toetab kultuuriministerium Setomaa Kultuuriprogrammi kaudu. See on projektipõhine rahastus – 2007. aastal saime 1 100 000 krooni. Võrsksa vald toetas 95 000 krooniga, projektide kaudu oleme 2007. aastal juurde saanud 172 000 krooni. Lisaks veel valla projektide kaudu saadud raha Saatse Muuseumi tarbeks. Muuseumi piletitulu on 330 000 krooni, tsäimaja käive on 1 400 000 krooni, millest 11,5% tuleb muuseumile. Kui numbreid vaadata, läheb meil hästi, kuid puudu on rahast nii majanduskuludeks kui ka palkadeks. Ka investeringuteks pole raha, seda taotleme projektide kaudu.

Head koostööpartnerid on Võrsksa Vesi, Võrsksa Sanatoorium, vastvalminud Võrsksa Mineeraalvee SPA, Kagureis, Kagu Piirivalve, Peipsi Koostöökeskus jpt. Paljud turismifirmad, maa-valitsused ja koolid on pidevalt oma külalistega meie muuseumis, giididest on kujunenud oma tutvusringkond, kes teavad hästi meie kultuuri ja ajalugu. Hästi sujub koostöö ja mõistmine Põlva maavalitsusega.

Seto Talumuuseum ootab kõiki häid inimesi külla. Püüame alati midagi uuendada, täiendada atraktiivsustki silmas pidades. Järjest saavad teed paremaks, bussid muutuvad kiiremaks, ilm on meil alati päikesepaistelisem kui mujal, nii et andke endast varakult teada ja kohtume Setomaal.

TUNDMATU ESE EESTI RAHVA MUUSEUMIS

Eesti Rahva Muuseumis on üks ilus puuasi, mille otstarve pole teada. August Sang ja Helmut Hagar kogusid selle 1940. aastal Hiiumaalt. Eesti Vabariigi ja NSV Liidu vahel septembris 1939 sõlmitud baaside lepingu tulemusena jäi osa Eesti aladest Punaarmee baasidele. Selleks, et veel viimasel võimalusel jäädvustada nende alade rahvakultuuri, organiseeris Eesti Rahva Muuseum Haridusministeeriumi korraldusel seitse nn päästeekspeditsiooni. Hiiumaa ekspeditsioon oli üks neist.

Ese on leitud Reigi kihelkonnas Kalana külast Ristna talust „vana aida pealt selle maha lõhkumisel”. Esemekataloogis tookord üliõpilane, hilisem tuntud etnograaf Helmut Hagar juba augustis 1940 ja kirjutas kataloogi: „Tundmata ese”.

Ese on tugevast lehtpuust, kaare kõrgus 21 cm, alt otste vahe laius 24 cm.

Kui leidub keegi, kes oskab selle vaieldamatult väärtusliku eseme kohta öelda, millega on tegemist, andku teada Eesti Rahva Muuseumi puukogu hoidjale Ülle Jäele.

**Tundmatu ese
ERM A 492: 184.
Reigi**

FOTO: Arp Karm

BALTI MUSEO- LOOGIA- KOOL

Balti Museoloogiakooli 2007. aasta suvekursus „Museological Aspects of Museum Management” toimus 1.–8. juulini Jürmalas. Lektoriteks olid Lynne Teather Toronto Ülikoolist Kanadast ja Anja Dauschek Stuttgardi Linnamuuseumist Saksamaalt.

Kursuse põhilisteks märksõnadeks olid organisatsiooni arendamine, strateegiline planeerimine, kogumis-, teadus-, haridus- jm poliitika jne. Kokkuvõtvalt: missioon, visioon, väärtused.

Koolis vaheldusid tõsiteaduslikud loengud lõbusamate ülesannetega nii üksikisikutele kui gruppidele. Mõnedki õpilased olid olnud muuseumitööl juba aastakümneid, aga ka neil oli koolis uus ja huvitav. No mis teie joonistaksite, kui peab joonistama muuseumi ideed?

Lisaks oli võimalik külastada hulgaliselt Läti muuseume nii Riias kui mujal. Mõnel puhul vaagisime lihtsalt plusseminuseid, raskem oli aga töögruppidel anda konkreetseid soovitusi pärast põjalikku probleemide arutelu. Osa Rainise muuseumi soovitasime igatahes kinni panna.

Järgmisel aastal toimub Balti Museoloogiakool Eestis Palmse mõisas. Sisulise korraldamise au jääb rohkem ikka lätlastele, meie pakume katust.

Professor Lynne Teather analüüsis mõttetöö tulemusi

FOTO: Mariann Raisma

Läti muuseumidel on toredad suveniirid.

Supelkostüümi ostsid Kaidi Tago, Anja Dauschek ja Mariann Raisma
FOTO: Dagmar Ingi

Museuminounik Peeter Mauer näeb muuseumi kui Mercedest

FOTO: Marju Reismaa

Eesti muuseumitöötajad sisenevad Saeby koduloomuuseumisse

FOTOD: Piret Õunapuu

Saebygaardi loss-muuseumi said nad piiluda ainult aknast

Erineval tasandil näitusekülastus. Aarhusi kunstimuuseum ARoS

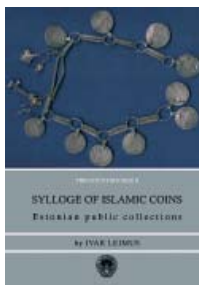

MUSEUMI-ÜHINGU ÕPPEREIS TAANI

Eesti Muuseumiühingu suur õppereis toimus sel aastal Taani Kuningriiki, paljude huvitavate muuseumide maale. Aega on alati vähe ja seetõttu said reisihiks valitud paigad, kuhu tavaliselt ei satuta – Ida-Jüütimaa, Põhja-Flyn ja Sjaelland. Ometi olid haaratud kõik neli Taani suurimat linna ja kolm UNESCO maailmapärandi nimekirjas olevat objekti.

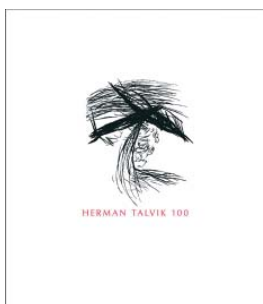
Sõidul Taani läbisime ka teele jäävad kultuuriväärtused ning nii saabus esimene kultuurielamus juba Soomes Lohja kirikus.

Taani muuseumi sai külastatud seinast sein – viikingiküladest ülimoodsa kunsti muuseumideni. Igas Taani linnakeses, kus on umbes paar-kümmend maja, on kindlasti lisaks kirikule ka muuseum. Oma pärandist lugupidamine on taanlastel ilmselt juba põlvest põlve veres ja nii on väikesed muuseumid tihti ka kohaliku seltsielu keskused. Milline on muuseumi kultuuriga maal, on raske üldistada. Nägime ka selliseid eksponeerimisviise, mille peale meie koguhoidjad minestaksid, ja selliseid, kuhu meie oma tingimustega veel niipea ei jõua. Igatahes saab kindlasti väita, et ideede puudust muuseumide vallas Taanis ei ole ja loodetavasti said meie muuseumitöötajad jälle tera targemaks. Käid korra ümber toa, oled targem kui see, kes nurgas istub – ütles vana eestlane. Järgmisel aastal läheme Rumeeniasse.

Ivar Leimus
SYLLOGE OF ISLAMIC COINS 710/1
- 1013/4 AD. ESTONIAN PUBLIC
COLLECTIONS.
Estonian History Museum.
Thesaurus Historiae II.
Eesti Ajaloomuuseum, 2007.

Raamat koosneb kahest osast. Esimeses antakse ülevaade ja nimestikud kõikidest Eesti muinasaarest, milles on araabia münte. Teises osas esitatakse kõik Eesti avalikes kogudes säilitatavad araabia mündid (3772 eksemplari) koos kõigi andmetega ning esi- ja tagakülje fotoga. 446 lk, sellest 158 pilditahvli.

HERMAN TALVIK 100
Eesti Kunstimuuseum, 2007.

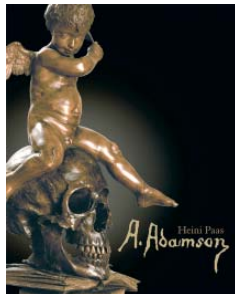
Eesti kunstiloo ühe isikupärasema looja ning silmapaistva graafiku ja maaliija Herman Talviku (1906–1984) loomingule kuulub erandlik koht eesti kunstis. Esinduslikus formaadis kataloog sisaldab Herman Talvikut käsitlevat artiklit, näituse nimestikku, valikbibliograafia loendit Eestis, Soomes ja Rootsis ilmunud artiklitest, eluloolisi fotosid ning reproduksioone 68 teosest. Koostaja Kersti Koll, kujundaja Tiit Jürna. 96 lk, eesti ja inglise keeles.

JAAN TOOMIK
Eesti Kunstimuuseum, 2007.

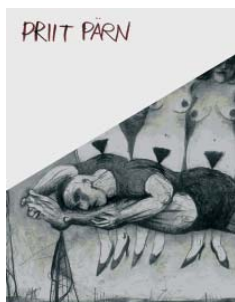
Rahvusvaheliselt tuntud eesti kunstniku seni kõige mahukam kataloog annab ülevaate Toomiku loomingust alates 1980. aastate lõpust kuni tänaseni. Sissejuhatuses tutvustatakse Kumus

toimunud näitust (8.03.–20.05.2007); seejärel liigitakse tagasi Toomiku varasemate teoste – videote, *performance*’ite, installatsioonide, maalideni. Lisaks raamatu koostaja Heie Treieri põhjalikule intervjuule tekstid Viktor Misianolt, Thomas McEvilley’lt ja Hanno Soansilt. Toimetaja Anu Allas, kujundaja Liina Siib. 168 lk, tekstid eesti ja inglise keeles.

Heini Paas
AMANDUS ADAMSON 1855–1929
EESTI KUNSTIMUUSEUM, 2006.

Esinduslik album sisaldab ülevaadet ühe eesti kunsti alusepanija, skulptor Amandus Adamsoni elust ja loomingust, samuti rikkalikult reproduksioone ning Eesti Kunstimuuseumi kogus asuvate teoste põhjalikku kataloogi. Toimetajad Mai Levin, Anu Allas, kujundaja Tiit Jürna. 112 lehekülge, resümee inglise keeles.

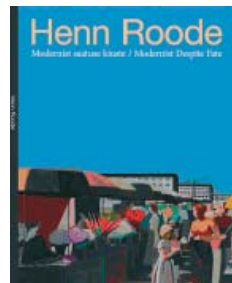
PRIIT PÄRN
Eesti Kunstimuuseum, 2007.

Kumu kunstimuuseumis toimuva Priit Pärna loominguga (30.03.–21.10.2007) kaasnev kataloog. Nii näitus kui kataloog tutvustavad rahvusvaheliselt tuntud ja mitmete preemiatega hinnatud eesti animafilmi looja vabaloimingut. Kataloog sisaldab Priit Pärna mõtteid oma loomingust, kunstiteadlase Andreas Trosseki artiklit ning kunstniku biograafilisi andmeid. Koostaja Eha Komissarov, toimetaja Renita Raudsepp, kujundaja Tuuli Aule. 56 lk, eesti ja inglise keeles.

EESTI KUNSTIMUUSEUMI TOIMETISED (NR 1)
Eesti Kunstimuuseum, 2007.

2006. aasta konverentsi „Meistriteoste lummus. Koopia 19. sajandil“ ettekannete materjale koondav „Eesti Kunstimuuseumi toimetiste“ esimene number alustab Kadrioru kunstimuuseumi konverentsipublikatsioonide sarja. Koostaja Tiina-Mall Kreem, kujundajad Mari Kaljuste, Ulvi Lahesalu. 210 lk, eesti ja saksa keeles.

HENN ROODE. MODERNIST SAATUSE KIUSTE
Eesti Kunstimuuseum, 2007.

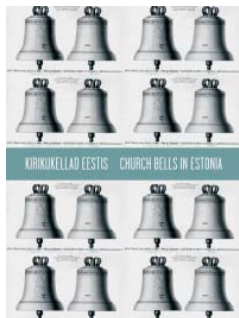
Kumu kunstimuuseumis toimuva Henn Roode loominguga (29.06.–30.09.2007) kaasnev kataloog. Näituse kuraatori Kädi Talvoja saateteks-tiga raamat pakub ülevaadet H. Roode maaliloomingu paremikust, sisaldab eluloolisi fotosid ja biograafilisi andmeid. Koostaja Kädi Talvoja, toimetaja Renita Raudsepp, kujundaja Tiit Jürna. 136 lk, eesti ja inglise keeles.

MAARJAMAA ROKOKOO. GOTTLIEB WELTÉ (1745/49–1792)
Eesti Kunstimuuseum, 2007.

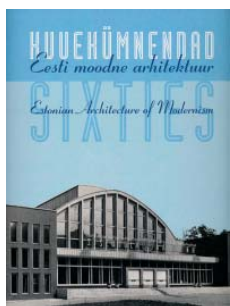
Kadrioru kunstimuuseumis toimuva näitusega kaasnev mahukas kataloog sisaldab uurimuslikke artikleid näituse kuraatorilt ja raamatu koostajalt Anne Unteraltil ning saksa kunstiteadlastelt Dorothee von Hellermannilt ja Norbert Suhrilt, kunstniku kirjade ärakirju ja

näitusel eksponeeritud teoste reproduktsioon. Welté looming esindab rokokoostiiili ja üleminekut varaklassitsismile. Toimetajad Kadi Polli ja Renita Raudsepp, kujundaja Liina Siib. 200 lk, eesti ja saksa keeles.

KIRIKUKELLAD EESTIS

Niguliste muuseumis toimuva näitusega kaasnev kataloog tutvustab vanimaid ja väärtuslikemaid Eestis säilinud kirikukelli ning nende ajalugu, samuti kelladega seotud esemeid, lisatud on ka illustreerivad fotod, joonised ja skeemid. Kellad pärinevad Eesti muuseumide ja koguduste kogudest ning erakogudest. Koostajad Juhan Kilumets ja Tarmo Saaret, toimetaja Renita Raudsepp, kujundaja Liina Siib. 104 lk, eesti ja inglise keeles.

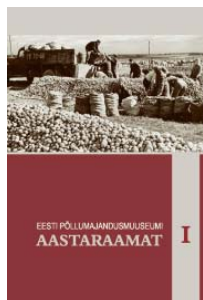
Karin Hallas-Murula KUUEKÜMNENDAD. EESTI MOODNE ARHITEKTUUR Eesti Arhitektuurimuseum, 2007.

Arhitektuurimuseumi suureformaaliline kataloog portreerib Eesti 1960. aastate arhitektuuri. Laululava ja Lillepaviljon, Kirjanike maja ja Pegasuse kohvik, Televisioonimaja, Heliloojate maja, Teaduste Akadeemia raamatukogu, kohvikud Merepiiga, Kadriorg ja Kaunas ning legendaarne Julgete meeste baar Tallinnas – need on vaid üksikud näited selle perioodi moodsatest ehitistest, millega Eesti arhitektuuri tuli uus kvaliteet. Lisatud on projekte, mis teostamata jäid, sh Harju tänava hoonestamise konkursitöid aastast 1969. Omaaegsed fotod näitavad selle perioodi moodsaid ehitisi niisugustena, nagu me neid täna enam ei näe. Kujundanud Tiit Jürna. 88 lk, ingliskeelne kokkuvõte.

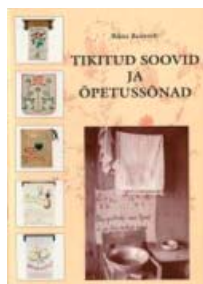
Karen Jagodin VÄINO TAMM JA VELLO ASI Eesti Arhitektuurimuseum, 2007.

Arhitektuurimuseumi kataloog esitab ulatusliku ülevaate omaaegsete tippkujundajate Väino Tamme ja Vello Asi loomingust. Tamm ja Asi on andnud näo paljudele legendaarsetele interjööridele alates Kirjanike Maja musta laega saalist ja Pegasusest kohvikust Tallinn ja hotell Viru sisekujundusteni. Kahetsväärset pole sellest Eesti sisekujunduse epohhiloovast ajast enam ühtki interjööri säilinud. Kataloogis on rohkesti omaaegseid fotosid. Kujundanud Tiit Jürna. 96 lk, ingliskeelne kokkuvõte.

EESTI PÕLLUMAJANDUS- MUUSEUMI AASTARAAMAT I Eesti Põllumajandusmuuseum, 2007.

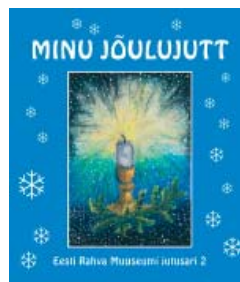
Aastaraamatu esimene köide tutvustab eesti maaelu ja -kultuuri sotsialismi ning postsotsialismi ajal. Erinevate teadusharude esindajate artiklites käsitletakse kolhoosielu, ühistegevust, üliõpilasmalevat, stalinistlikke pseudoteadusi, vaadeldakse maaelu läbi nõukogude propagandafotode, tutvustatakse põllumajandusmuuseumi kogusid jm. Artiklitele on lisatud inglise- ja saksa keelsed resümee. Raamatu koostaja Eil Vahtramäe, toimetaja Gerd Raassalu, kujundaja Maarika Tang. 224 lk.

Riina Reinvelt TIKITUD SOOVID JA ÕPETUSSÕNAD

Eesti Rahva Muuseum, Eesti Rahvakunsti ja Käsitöö Liit, 2007.

Rohke pildimaterjaliga raamat tutvustab sisustustekstiile – käterätikuid, seinavaipu, padjapüüre, kotte ja taskuid, millele on lisaks pildile tikitud õpetlikke, kohati moraliseerivaid ja ka romantilisi sõnumeid. 28 lk.

MINU JÕULUJUTT. Eesti Rahva Muuseumi jutusari 2. 2007.

Raamatus leidub lisaks laste kirjutatule ka vanaemade ja vanaisade helgeid mälestusi lapsepõlvest, samas ka nukraid ja nostalgilisi meenutusi jõuludest keerulistel aegadel. 52 lk.

PABERIST MÄNGUASJAMUUSEUM Tartu Mänguasjamuuseum, 2007.

Volditav muuseumimakett, mille juurde kuuluvad ka väikesed paberist muuseumikülastajad. Kujundaja: Merja Kergand

HUVIA JA HYÖTYÄ LAPSILLE Tartu Mänguasjamuuseum, 2007.

Turu Maakonnamuuseumis toimunud Tartu Mänguasjamuuseumi näituse „Lastele tööks ja rõõmuks. ENSV mänguasjatööstus” kataloog. Trükise koostaja Anneli Aavastik, kujundaja Mare Hunt.

MÄNGIDES LÄBI AJA

Tartu Mänguasjamuuseum, 2007.

Lastevihik „Mängides läbi aja“ on abima-terjal samanimelisele muuseumiprogrammile, mis on mõeldud 5–8-aastastele muuseumikülastajatele. Vihiku idee Triini Vaaro, Mare Rannast ja Mare Hunt, kujundus Mare Hunt, tekstid Tiia Toomet ja Triini Vaaro.

Tiia Toomet

KARJAKUNINGA MÄNGUD

Tartu Mänguasjamuuseum, 2007.

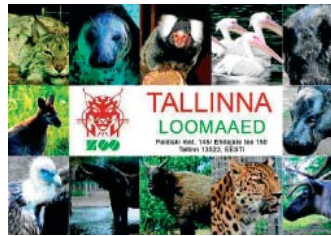
Väike raamat räägib karjalaste mängudest ja mänguasjadest. Illustratsioonid ja kujundus Mare Hunt.

IISAKUMAA POLUVERNİKUD

Iisaku Muuseum, 2007.

Iisaku ümbruse külade esimesteks põlisasukateks olid lõunavadjalased, kes sajandite jooksul venestusid. Nii kujunes 17.–18. saj paiku välja kakskeelne rahvas, kes kõneles eesti ja vene segakeelt. Nad tunnistasid küll luteri usku, kuid austasid ka Jumalaema, pidasid paaste ja kui kõigeusu kirikusse sattusid, panid seal küünlaid pühapiltide ette. Seetõttu kutsuti neid poluvernikuteks ehk pooleusulisteks. Raamatus tutvustatakse Iisaku ümbruskonnas elanud poluvernikuid, nende ainelist kultuuri ja kombeid.

TALLINNA LOOMAAED.

INFOKAARTIDE KOGUMIK

Tallinna Loomaaed, 2007.

Tallinna loomaaia kollektsiooni tutvustav infokaartide kogumik on ühtlasi kaelariputatav teejuht, mis aitab külastajal loomaaias liikuda ja loomaliike tundma õppida. Teejuhis on esindatud üle 60 Tallinna loomaaia asuka koos pildi ja lühikirjeldusega. Igal loomakaardil on värviriba, mille järgi saab teejuhis olevalt plaanilt vaadata, kus see loom loomaaias asub. Kogumik on eesti, vene ja inglise keeles. Koostas Tallinna loomaaia loodus- ja avalike suhete teenistus.

KARILATSI KAJASTUSED

Põlva Talurahvamuseum, 2007.

Põlva Talurahvamuseumi väljaanne pakub ülevaadet nõukogudeaegsete mälestuste kogumise konkursile laekunud töödest (sh õpilaste tööd). Kogumikus leidsid kajastamist eripalgelised lühikesed mälestusküllud raske nõukogude aja algusest, imeilusast kooliajast ja elust ühismajandites.

PÖLTSAMAA MUUSEUMI

TOIMETISED. PÖLTSAMAA LOSSI

SEES JA ÜMBER

Põltsamaa Muuseum, 2007.

Põltsamaa Muuseumi 10. sünnipäevaks ilmus 250-leheküljeline kogumik, milles on avaldatud erinevate autorite erineval moel Põltsamaa lossiga seotud artiklid: Rein Einasto kirjutab piirkonna paealuspõhjust, Mauri Kiudsoo Põltsamaa ümbruse ajaloolise aja aardeleidudest, Ivar Leimus araablaste hõbedast Põltsamaal, Andres Tvauri arheoloogilistest leidudest siinses linnuses. Anne Untera kirjutisest saab lugeda Põltsamaa 18. sajandi õitseajast ning rokokoolossist, Indrek Jürjo sulest on lühikokkuvõtte Liivimaa valgustaja August Wilhelm Hupeli kohta. Tiia Pihlakas, Helen Piisang, Jüri Pärna ja Rutt Tänav kirjutavad muuseumi asutamisest ja elukäigust. Artiklid on

inglisekeelsete kokkuvõtetega, raamat on värvitrukis. Toimetaja Rutt Tänav.

VÖLUDERIIGIS

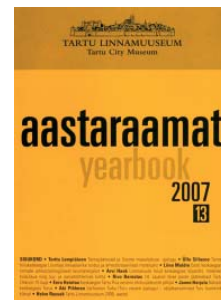
Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, 2007.

„Võluderiigis“ on raamat, mis sündis ühest lõbusast näitusest Eesti Teatri- ja Muusikamuuseumis 2007. aasta suvel. 64-leheküljeline raamat koosneb kolmest osast – stendinäituse osa „Võluderiigis“, Kassitorn ja Tegevusvihik. Kataloogi koostas Seidi Raid, kujundas Timmo Teras.

PÕHJAVAIM

Eesti Teatri- ja Muusikamuuseum, 2007.

Kahe väga hea sõbra Mart Saare ja Tuudur Vettiku loominguõhinast tulvil, huumoriga pikitud kirjavahetus pakub küllaga eestlaslikku, põhjamaist vaimu. Samas rullub lugeja silme ees lahti Eesti Vabariigi aegse kultuuriuue probleemistik ja argipäev. Lisaks kirjadele sisaldab raamat Mart Saare ja Tuudur Vettiku mõtteid, mälestusi ja luuletusi ning on rikkalikult illustreeritud fotodega. Raamatu koostas Tiit Tosso, kujundas Kadi Pajupuu.

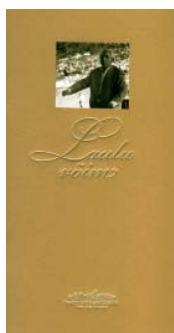
TARTU LINNAMUSEUMI

AASTARAAMAT 2007

Tartu Linnamuuseum, 2007.

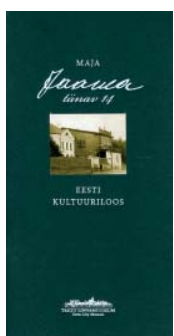
Erinevalt tavapärasest sisaldub aastaraamatus peale muuseumi aastakokkuvõtte sel korral pikaajalise Eesti- Soome (täpsemalt Tartu-Turu) projekti *History in Town* (HIT) jooksul valminud keskaja- ja käsitööteemalised artiklid nii Eesti kui Soome autoritelt. Saab lugeda taimede rollist hiliskeskajase Liivimaa linnaelanike toidus ja arheobotaanilises materjalis, Eesti keskajasete linnade arheozooloogilistest leiutematelist ning keskajase Viljandi toidulaua ning luu- ja sarvetöötlemise kohta loomaluude leidude põhjal. Juttu tuleb 14. sajandi teise poole Tartu jäätmekastileidudest (Ülikooli 15 õuel)

ja ehitusjäänuste põhjal ka keskaegsest Tartust kui Riia eeslinnast. Palju huvitavat ilmneb Soome maaviljeluse ajaloost, nahatööst keskaegses Turus, Turu varasest ajaloost ja väljakaevamistest Turu toomkiriku kõrval. Koostaja Helve Russak, toimetaja Arvi Haak.

LAULU VÕIM
Tartu Linnamuuseum, 2007.

Tartu Laulupeomuseumi näitusestükis jälgib lühidalt laulupidude ajalugu kronoloogilises järjestuses, tuues välja erinevate aastakümnete laulupidude iseärasused ja tähenduse. Raamat nii eesti kui inglise keeles. Koostaja Heivi Pullerits, kujundaja Endla Toots, korrektor Helju Vals.

MAJA JAAMA 14 EESTI KULTUURILOOS
Tartu Linnamuuseum, 2007.

Tartu Laulupeomuseumi näitusestükis, mis kätkeb endas ajaloolise Jaama 14 hoone, praeguse Tartu Laulupeomuseumi asukoha, kuulsusrikast elulugu. Trükis täiendab näituse „Teatri sünd“ ekspositsiooni. Koostaja Heivi Pullerits, kujundaja Endla Toots, korrektor Helju Vals.

Külliki Kuusk
MINA, TARTU KODANIK.

7 TÖÖLEHTE TARTU LINNAKODANIKE ELUOLUST KESKAJAL JA HILJEM

Tartu Linnamuuseum, 2007.

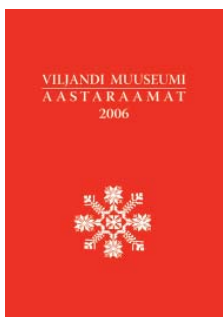
History in Town projekti raames valminud töövihik 3.–9. klassi õpilastele kasutamiseks haridusprogrammis 19. sajandi Tartu linnakodaniku muuseumis, ajaloo- ja ühiskonnaõpetuse tundide lisamaterjaliks. Kunstnik ja kujundaja Pia Paris.

Mariliis Timmermann
SEIKLUSMÄNG LÄBI AJALOOISE TARTU

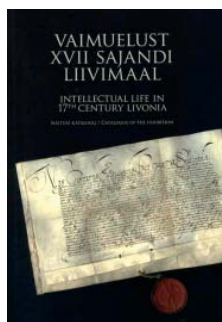
Tartu Linnamuuseum, 2007.

Seiklusemängu kaudu saavad lapsed teadmisi Tartu ajaloo tähtsamate sündmuste kohta ning küsimustele vastuste otsimise kaudu (nii ekspositsioonist kui linnast) leiavad kauged ajalooksündmused ja tänapäevase linnapildi vahelisi seoseid. Mäng on mõeldud 5.–9. klassi õpilastele.

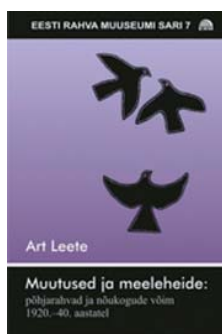
VILJANDI MUUSEUMI AASTARAAMAT 2006
Viljandi Muuseum, 2007.

Muuseumi kümnendas järjest ilmunud aastaraamatus sisaldub statistiline ülevaade muuseumi 2006. aasta tegemistest ning kümme artiklit kaheksateistkümnelt autorilt. Avaldatud on uurimused arheoloogia, etnograafia, muuseumikogude ja Vabadusristi kavalereide kohta. Lisaks võib leida ka põike Eesti kirjandusluku ning mälestuskillud vanast Viljandist. Lisatud on ka kõigi väljaannete koondsiskord.

VAIMUELUST XVII SAJANDI LIIVIMAAL
Tartu Ülikooli Ajaloomuuseum, 2007.

Näituse kataloog. Koostaja Lea Leppik ja kujundaja Kadri Tammur.

Art Leete
MUUTUSED JA MEELEHEIDE: PÕHJARAHVAD JA NÕUKOGUDE VÕIM 1920.–40. AASTATEL
Eesti Rahva Muuseumi Sari 7
Eesti Rahva Muuseum, 2007.

Monograafias käsitletakse põhjarahvaste kohandumist ja vastupanu nõukogude võimule 1920.–1940. aastatel. Antakse ülevaade reformidest, mida nõukogude võim Põhjas läbi viis, ning analüüsitakse põhjarahvaste reaktsioone moderniseerimisprotsessile. Vaatluse all on erinevad põhjarahvaste vastuhakkude vormid.

Nikolai Triik, Eduard Pedak
VANAVARA KOGUMISRETKEDELT 3.
Eesti Rahva Muuseum, 2007.

Raamat toob lugejateni kunstnik Nikolai Triigi ja üliõpilase Eduard Pedaku välitööpäeviku kogumisretkelt lisaku kihelkonda 1909. aastal. Koostaja ja eessõna autor Piret Ünapuu, kujundus Jana Reidla. 64 lk.

MUSEUM BOUNDARIES**Aivar Põldvee****Estonian Museum Association**

In Estonia museum history extends back for two centuries, in Europe even a couple of hundred of years more. This seems to be quite a respectable age for a cultural phenomenon. Yet, if we view museums as living organisms, we are surprised to notice that instead of stagnation and decay, a rapid growth and diversification occurs on this landscape. While two hundred years ago we had *Mon Faible*, a private collection owned by pharmacists Burchard in Tallinn, and an art museum and a natural science room at Tartu University, then within two hundred years the number of museums has considerably increased and amounts to over two hundred (even 250 have been mentioned).

This growth does not only characterize the number of museums, but also the space they occupy. The strictly limited depository space and continuously increasing number of museums constitutes the everyday life of Estonian museums. A classical solution for the space problem is new museum buildings. Throughout times Estonia has not been blessed with new museum buildings, and therefore complaints from, e.g., real estate developers about museums expanding too widely and taking up too much space have so far been quite rare.

We can also ask what the last border is behind which indefiniteness begins that is not a museum any more.. We really do not know yet what we can see behind this border, or if we can ever speak about a borderless museum.

MUSEUM BOUNDARIES ON CONTEMPORARY MEMORY LANDSCAPE**Mariann Raisma****Estonian History Museum**

The article gives a summary of the paper presented by Peter van Mensch at the Narva museum festival as well as his doctoral thesis, both of which deal with the expanding boundaries of the museum concept. Apart from this change that seems to be positive, criticism has also been voiced about the crisis of the museum as an institution, which has brought us to the situation that people do not know anymore what a museum is. This means that once again we have to turn our attention to the basics of the museum.

HOW TO EARN HOUSE PERCENTAGE AT THE MUSEUM WITHOUT CROSSING ETHICAL BORDERS?**Merike Lang****Estonian Open Air Museum**

We live in an era when museums, actually established as products of high culture, have moved away from the field

of vision of those interested in high culture in today's meaning, and, by their nature, have been put into the service of wide masses. Here is where the conflict arises: museums would not recognize the representation of mass culture and neither are they able/do they want/wish to play by the rules of modern mass culture. If a concrete undertaking occurs for certain purposes which have been announced to the general public, if high professionalism and the protection of a concrete museum's interests have been guaranteed, and if the activity is, regarding educational considerations, in harmony with the level of the target group specified by the museum, being at the same time interested in raising it, the ethical boundaries should enable to do much interesting without any fear.

IDEALITY AND REALITY**ESTONIAN TECHNICAL MUSEUM AND JÄRVA-JAANI OLD VEHICLES SHELTER – ARE THESE TWO VERY DIFFERENT?****Mairo Rääsk****Estonian Road Museum**

Much has been discussed about the necessity for Estonia's own technical museum; yet, for different reasons this initiative has remained unrealized until today. Today the Järva-Jaani old vehicles shelter in Järvamaa County, Central Estonia, is, in comparison to old cars clubs, in somewhat poorer state mainly regarding the condition of the vehicles. Also, there are not any so-called hit-exhibits such as luxury limousines and other rarities of the technical world on the list of the old vehicles shelter. However, this kind of shortcoming is compensated by the men in the old vehicles shelter with their everyday activities, which makes them a significant phenomenon in the maintenance and preservation of Estonian technical heritage.

Considering the increasing prices of scrap metal in recent years, it is high time to think about collecting old machinery. In order to become one of the foundations of the would-be Estonian Technical Museum, it would be necessary, besides attractive exhibiting activities, to deal more also with less conspicuous spheres (work with collections, research, restoration and conservation work) and do all this by established rules. Hopefully, we will be able to take advantage of the exhibits at the Järva-Jaani old vehicles shelter and their keepers' love for old vehicles in the interests of the new museum to be established.

MUSEUM BOUNDARIES. LATVIAN EXPERIENCE**Janis Garjans****Director of the Latvian State Board of Museums**

After the Latvian State Board of Museums

was established in the late 1990s, one of its tasks was to compile an all-inclusive register of Latvian museums. On the basis of this register museum accreditation envisaged by the museum law was started. In this context the fundamental question arose – what is a museum and what is not? This issue, in its turn, created the necessity to contemplate the museum boundaries.

An accredited museum is the one recognized by the state. The status of the accredited museum is gradually strengthening in the cultural life of Latvia and accrediting is becoming more and more important for museums. This is also understood by the museum community. While for the state and local museums accreditation is obligatory, then private museums are entitled to decide by themselves whether they want to be accredited or not. Each year some private museums are also accredited in Latvia, and these are really museums that take their work seriously, think about their future and understand professionalism.

SPECIALISTS IN THE SPHERE OF CULTURAL HERITAGE AND THEIR PROFESSIONAL SKILLS**Ülle Kruus****Estonian Museum Association**

On state level it has been decided in the following years to stake on the improvement of our specialists' professional skills, training on different levels as well as in-service training on museology. This should guarantee the situation in Estonia that the professionalism of our employees would enable our museums to better fulfil the objectives and tasks set.

In Estonia the development of the profession system was initiated in 1998, when the Profession Reform Group was formed at the Estonian Chamber of Commerce and Industry and the first professional standards were established. The workgroup, which had been summoned in order to define the professional standard of a museum specialist and prepare it for expert evaluation, completed its work in May 2005, and so the second professional standard in our sphere – museum specialist III, IV, and V – was also approved at the session of the cultural professional council.

For the first half of 2008, the managing board of the Estonian Museum Association has planned a new cycle of activities for finding an organ which would confer a professional status of a museum specialist and work out regulations for proving and conferring the professional status of a museum specialist III, IV and V. Negotiations are under way for the formation of this particular working group. It is extremely nice to realize that one of the worthiest museums in Estonia – the Estonian National Museum – is principally ready for this.

EXHIBITIONS IN ESTONIAN MUSEUMS

— The Estonian Maritime Museum participated in the museum festival in Narva with an exhibition entitled "Magic of the Uniform". The exposition displayed marine uniforms and accessories from the collections of the Maritime Museum dating mainly from the 1920s-1930s. The jury of the museum festival considered "Magic of the Uniform" to be the best exhibition of this year's festival.

— "Soviet Dispatch to Life – Youth's Summer Days in the Estonian SSR" is an exhibition at the Estonian National Museum, which gives an insight into a youth's sphere of life in the recent past. Summer days, which were conceived by the new ideology to replace former traditions, including confirmation, and which united social events, excitement, and interesting activities in different forms transmitting the new "religion", were initiated in 1957 and lasted throughout decades until the 1980s.

— In May (the museum month) 2007 a photographic exhibition entitled "Museum Theatre" by Eve Kiiler was staged on the gallery floor of the Tartu Art Museum. For a while already Eve Kiiler has taken both artistic and, especially, sociological interest in museums. The exhibition introduced to the visitor a concentrated selection of photographs made at different museums during several years. The author has taken pictures in more than thirty art, nature and history museums, both in Estonia and elsewhere in Europe, aiming, as a rule, at remaining unnoticed herself, being just like any other tourist with a camera.

SETO FARM MUSEUM IN 2007

Laine Lõvi

Seto Farm Museum

In this article the director of the Seto Farm Museum gives a survey of the history and activities of the museum situated in a border region. The museum displays to the visitor a wealthy Setu farmstead from the beginning of the 20th century. By today the planned complex – a dwelling house, a granary, storehouses for foodstuff and clothes, a barn, sheds, men's working room, a smoke sauna, a smithy, a pottery or clay-shop, and a threshing room – is almost completed. In addition to that, on the farm border there is Seto Tsäimaja (tea-house), which introduces Seto national food and feeds visitors. Upstairs there are office rooms, a depository, an archive room, auxiliary rooms and a handicraft/classroom.

JUUBELDAME!

EVE-MALL PEETS

Eesti Ajaloomuuseum
04.06.1933

EDGAR SAAR

Eesti Rahva Muuseumi endine teadur
20.01.1938

AIME LINDPERE

Majandusajaloo Muuseum
25.02.1938

LUULE MAAR

Eesti Kunstimuuseum
14.03.1938

VIRVE MÄGI

pensionär
04.06.1938

AINO LEPP

Tallinna Linnamuuseum
21.07.1938

REET ROMANOVA

Eesti Arhitektuurimuuseum
18.01.1943

MAIE ALUMAA

Eesti Rahva Muuseum
25.04.1943

HELJA HELDEMA

Koela Muuseum
21.05.1943

MARE KASK

Eesti Muinsuskaitseamet
02.07.1943

LEMBI TAEV

Pärnu Muuseum
21.01.1948

LEILI KRIIS

TÜ Ajaloomuuseum
18.01.1953

MERIKE ALBER

Eesti Tarbekunsti- ja Disainimuuseumi direktor
26.01.1953

UVE RAMST

Eesti Loodusmuuseum
27.01.1953

TOIVO LODJAK

Eesti Loodusmuuseum
21.04.1953

SIRJE AZAROV

Saaremaa Muuseum
13.06.1953

LEHO LÕHMUS

Laidoneri Muuseum
17.07.1953

AILE HEIDMETS

Eesti Vabaõhumuuseum
28.07.1953

RIINA RÄMMEL

Eesti Kunstimuuseum
29.07.1953

TIIU NIINEMÄGI

Põlva Talurahvamuuseum
26.02.1958

MERIKE LANG

Eesti Vabaõhumuuseumi direktor
18.05.1958

MAI KUKK

Eesti Piimandusmuuseum
02.02.1963

SIGRID ABILINE

Eesti Ajaloomuuseum
13.05.1963

REELI KÕIV

Tartu Kunstimuuseum
25.05.1963

TIIU LUIK

Eesti Kunstimuuseum
01.01.1973

JAAK MÄLL

Eesti Ajaloomuuseum
24.01.1973

ARVI HAAK

Tartu Linnamuuseum
26.01.1978

JANIKA TIISVENT

TÜ Kunstimuuseum
28.06.1978

SILLE REES

Pärnu Muuseum
15.04.1983

